

**Gemeenschappelijke regeling
Regionale Dienst Openbare Gezondheidszorg
Hollands Midden**

Jaarstukken 2018

Jaarverslag 2018

Jaarrekening 2018

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
1.1	Doel	4
1.2	Organisatie	4
1.2.1	Organisatieschema	4
1.2.2	Bestuur	5
1.2.3	Soorten taken	5
1.2.4	Bezetting	6
1.2.5	Financiering en kosten per programma	7
1.3	Leeswijzer	8
2	Jaarverslag	9
2.1	Programma Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD)	10
2.1.1	Wettelijke taken GGD	10
2.1.2	Publieke Zorg voor de Jeugd (PZJ)	14
2.1.3	Maatschappelijke Zorg en Veilig Thuis (MZVT)	17
2.1.4	Financiën	21
2.2	Programma Geneeskundige Hulpverlening (GHOR)	22
2.2.1	Doel	22
2.2.2	Ontwikkelingen	22
2.2.3	Financiën	24
2.3	Programma Regionale Ambulancevoorziening (RAV)	25
2.3.1	Doel	25
2.3.2	Ontwikkelingen	25
2.3.3	Prestaties	25
2.3.4	Financiën	26
2.4	Verplichte paragrafen	27
2.4.1	Weerstandvermogen en risicobeheersing	27
2.4.2	Kengetallen	31
2.4.3	Financiering	32
2.4.4	Onderhoud kapitaalgoederen	33
2.4.5	Bedrijfsvoering	33
2.4.6	Rechtmatigheid	34
3	Jaarrekening	36
3.1	Balans	36
3.2	Overzicht van baten en lasten	38
3.3	Grondslagen voor balanswaardering en resultaatbepaling	39
3.3.1	Inleiding	39
3.3.2	Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening	39
3.3.3	Grondslagen voor de waardering van de balans	39
3.3.4	Nieuwe BBV-regelgeving	41
3.4	Toelichting op de balans	42
3.4.1	Materiële vaste activa	42
3.4.2	Financiële vaste activa	42
3.4.3	Voorraden	42
3.4.4	Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	43
3.4.5	Liquide middelen	43
3.4.6	Overlopende activa	43
3.4.7	Eigen vermogen	44
3.4.8	Voorzieningen	46
3.4.9	Schulden met een looptijd van één jaar of langer	46
3.4.10	Schulden met een looptijd korter dan één jaar	47
3.4.11	Overlopende passiva	47
3.4.12	Niet uit de balans blijvende financiële verplichtingen	48

3.5	Toelichting op het overzicht van baten en lasten	49
3.5.1	Programma Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD)	50
3.5.2	Programma Geneeskundige Hulpverlening (GHOR)	54
3.5.3	Programma Regionale Ambulancevoorziening (RAV)	56
3.5.4	Regionale Dienst Openbare Gezondheidszorg (RDOG) Hollands Midden	58
3.5.5	Structureel en incidenteel resultaat	60
3.5.6	Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector	61
3.6	Financieel overzicht per programma inclusief overhead (integrale kosten)	63
4	Bijlagen	68
4.1	Controleverklaring	68
4.2	Vaststelling door het Algemeen Bestuur	72
4.3	Resultaatbestemming	72

1 Inleiding

1.1 Doel

De Regionale Dienst Openbare Gezondheidszorg (RDOG) Hollands Midden is een gemeenschappelijke regeling van 19 gemeenten in de regio Hollands Midden.

De RDOG Hollands Midden bewaakt, beschermt en bevordert de gezondheid en het welbevinden van de burgers in de regio Hollands Midden in zowel reguliere als crisissituaties.

De uitvoerende eenheden van de RDOG Hollands Midden zijn de Gemeentelijke Gezondheidsdienst Hollands Midden (GGD), bureau GHOR Hollands Midden en de Regionale Ambulancevoorziening Hollands Midden (RAV).

De RDOG Hollands Midden heeft het doel de belangen te behartigen van de aan de gemeenschappelijke regeling deelnemende gemeenten op het terrein van de openbare gezondheidszorg, de volksgezondheid, de ambulancezorg en de organisatie van de geneeskundige hulpverlening.

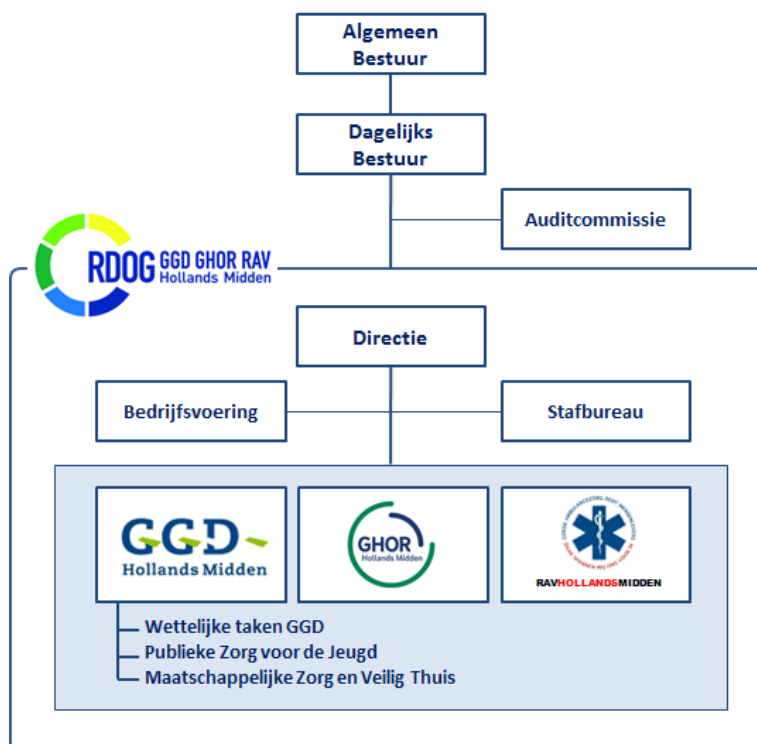

1.2 Organisatie

1.2.1 Organisatieschema

De taken zijn ingedeeld in drie programma's: GGD, GHOR en RAV. De organisatiestructuur volgt de programma-indeling van de RDOG Hollands Midden.

Onderstaande illustratie geeft de organisatie van de RDOG Hollands Midden schematisch weer.

1.2.2 Bestuur

De RDOG Hollands Midden kent een Dagelijks Bestuur en een Algemeen Bestuur. Alle taken die gemeenten aan de GGD hebben opgedragen, zijn taken waarvoor de colleges van Burgemeester en Wethouders verantwoordelijk zijn. Het Algemeen Bestuur van de RDOG Hollands Midden bestaat uit de portefeuillehouders Volksgezondheid van de 19 gemeenten.

Alle taken die gemeenten aan de RDOG Hollands Midden hebben opgedragen, zijn taken waarvoor de colleges van B&W in hun gemeente verantwoordelijk zijn op basis van diverse wetten.

Gemeenten hebben verschillende rollen ten opzichte van de RDOG Hollands Midden. Omwille van transparantie is er een onderscheid gemaakt tussen de eigenaarsrol die is belegd bij het Algemeen Bestuur, en de opdrachtgeversrol die belegd is bij het Portefeuillehoudersoverleg Publieke Gezondheid Hollands Midden (PPG).

De RDOG Hollands Midden werkt voor de gemeenten en in opdracht van de gemeenten. De wijze waarop de gemeenschappelijke regeling is georganiseerd heeft veel overeenkomsten met een gemeentelijke organisatie. De parallel is als volgt te trekken.

	Gemeente	Gemeenschappelijke regeling
Hoogste orgaan	Raad	Algemeen Bestuur (eigenaarsrol) Portefeuillehoudersoverleg (opdrachtgeversrol)
Bestuursorgaan	College	Dagelijks Bestuur
Voorzitter van het bestuursorgaan	Burgemeester	Voorzitter van het Dagelijks Bestuur
Ambtelijk leidinggevende	Gemeentesecretaris	Algemeen directeur
Uitvoerend orgaan	Ambtelijk apparaat	RDOG Hollands Midden

Die parallel komt ook terug in de tekst van de gemeenschappelijke regeling, waarin is bepaald dat bevoegdheden die in de gemeentewet bij het college liggen in de gemeenschappelijke regeling bij het dagelijks bestuur liggen en bevoegdheden die in de gemeentewet bij de Raad liggen, in de gemeenschappelijke regeling bij het Algemeen Bestuur liggen.

Daarom wordt de programmabegroting vastgesteld door het Algemeen Bestuur. Gemeenteraden worden uitgenodigd een zienswijze te geven op de concept programmabegroting. Om gemeenten eerder te betrekken bij de voornemens van de RDOG Hollands Midden stelt de RDOG Hollands Midden deze kadernota op en stuurt deze naar de colleges met de suggestie om deze kadernota aan de gemeenteraad voor te leggen.

1.2.3 Soorten taken

Typische eigenschappen van de RDOG Hollands Midden als gemeenschappelijke regeling

De RDOG Hollands Midden is een gemeenschappelijke regeling van de 19 gemeenten in de regio Hollands Midden. Dit betekent dat de gemeenten eigenaar zijn van de RDOG Hollands Midden. De medewerkers van de RDOG Hollands Midden zijn dan ook gemeenteambtenaar.

De RDOG Hollands Midden werkt op het snijvlak van zorg, veiligheid en openbaar bestuur, zowel in reguliere als in opgeschaalde omstandigheden. Vanwege het ambtelijke karakter heeft de RDOG Hollands Midden formele bevoegdheden om als overheid op te treden. De organisatie heeft goede contacten met politie en het openbaar ministerie. Door de aard van haar activiteiten heeft de RDOG Hollands Midden een goede samenwerking met en makkelijk toegang tot de veiligheidsregio.

Er is veel samenhang tussen de taken die de RDOG Hollands Midden uitvoert. Hierdoor kan de RDOG Hollands Midden een integrale benadering van de zorg- en veiligheidstaken hanteren. Medewerkers zetten zich in op verwante taken en delen informatie onderling met elkaar.

De RDOG Hollands Midden is onafhankelijk omdat de organisatie het algemeen maatschappelijk belang dient. De organisatie heeft een groot regionaal netwerk, met partners als verslavingszorg, maatschappelijke opvang en reclassering, die allen de rol van de RDOG Hollands Midden erkennen.

De RDOG Hollands Midden is een 7 x 24 uur organisatie. De organisatie is altijd bereikbaar en beschikbaar en in staat om groot op te schalen bij calamiteiten in gemeenten.

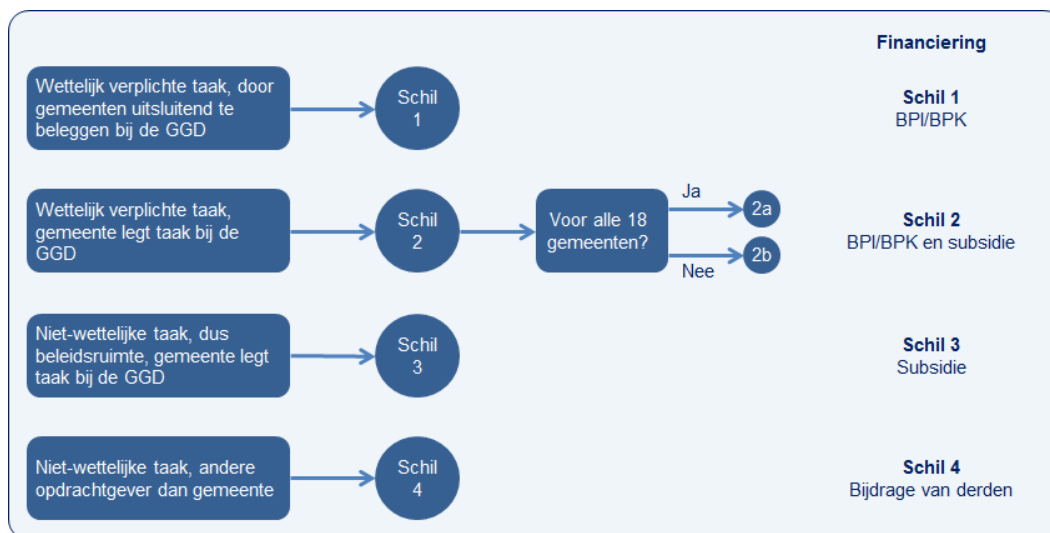
Indeling in 'schillen'

In 2014 heeft bureau Andersson, Elffers Felix, in opdracht van het bestuur van de RDOG Hollands Midden, de gewenste toekomstige ontwikkeling van de RDOG Hollands Midden onderzocht. Het eindrapport maakt een helder onderscheid tussen de verschillende taken, dat daarna bekend is komen te staan als 'het schillenmodel'.

Het 'schillenmodel van de GGD' ordent het takenpakket van de GGD naar de basis: is deze wettelijk opgelegd of hebben gemeenten beleidsruimte? De schillen zijn als volgt ingedeeld:

- Schil 1 bevat de taken die de gemeenten wettelijk bij een GGD moeten onderbrengen.
- Schil 2 bevat wettelijke gemeentetaken, die de gemeenten ook bij andere organisaties dan een GGD kunnen onderbrengen, maar waarbij de gemeenten in de regio Hollands Midden besloten hebben die bij de GGD onder te brengen, hetzij als collectief van alle 19 gemeenten (schil 2a), hetzij als deelcollectief (schil 2b).
- Schil 3 bevat niet-wettelijke taken die gemeenten hebben ondergebracht bij de RDOG Hollands Midden.
- Schil 4 bevat taken die andere organisaties dan gemeenten bij de RDOG Hollands Midden hebben ondergebracht of van de RDOG afnemen.

Voor de programma's Geneeskundige Hulpverlening (GHOR) en de Regionale Ambulancevoorziening (RAV) verandert er niets naar aanleiding van het traject RDOG2020.

Bestuurlijke vraagstukken

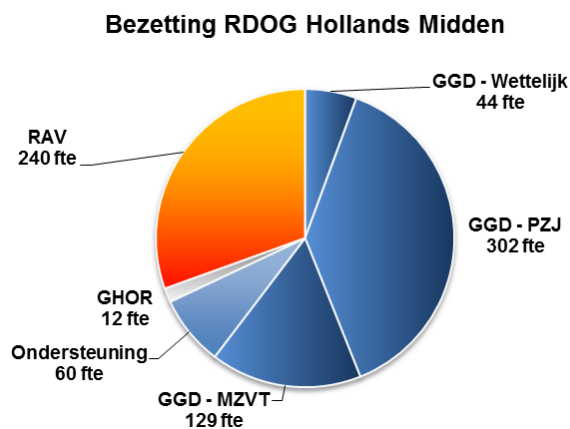
De meeste beleidsruimte en bestuurlijke vraagstukken hebben betrekking op de GGD. Dat de discussie zich meestal hiertoe beperkt komt omdat enerzijds het beleid van de GHOR vooral in het bestuur van de Veiligheidsregio wordt besproken en anderzijds omdat de ambulancezorg haar eigen wetgeving kent en wordt gefinancierd door de zorgverzekeraars, waarin de gemeenten nauwelijks een rol hebben.

Voor de aanvullende diensten is het bestuur formeel verantwoordelijk, maar het bestuur toetst het uitsluitend of deze aanvullende diensten passen bij de kerntaken en of deze kostendekkend worden uitgevoerd. De afspraken over tarieven en omvang van deze taken worden met andere organisaties of afzonderlijke gemeenten gemaakt.

1.2.4 Bezetting

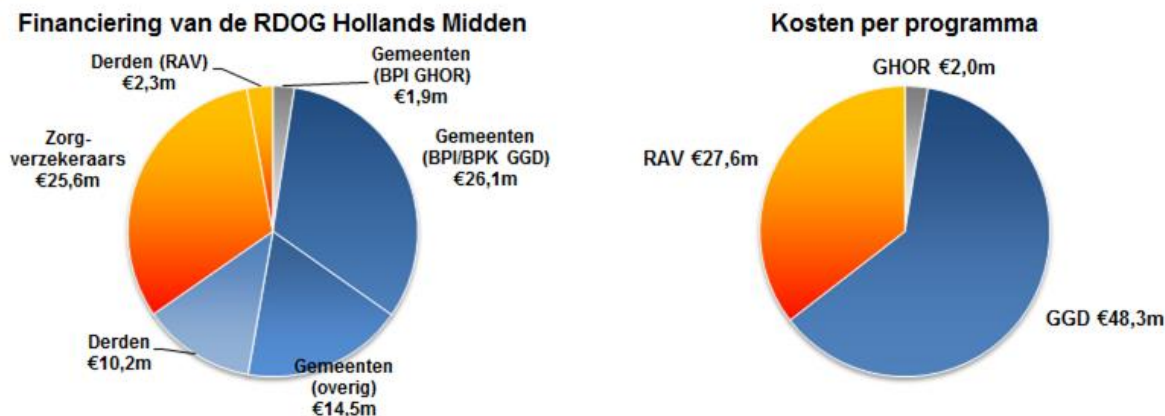
In totaal werken er bij de RDOG Hollands Midden meer dan 1.000 medewerkers vanuit 64 locaties. De organisatie heeft hoofdvestigingen in Gouda en Leiden. De andere locaties van waaruit wordt gewerkt zijn de centra voor Jeugd en gezin in de regio (CJG's) en ambulanceposten.

De bezetting bedraagt 787 fte. De cirkeldiagram geeft de omvang van de organisatieonderdelen weer naar fte. De centrale ondersteuning betreft directie en bedrijfsvoering en de centrale staftaken. De omvang van de centrale ondersteuning is 8% van het totaal aantal medewerkers.

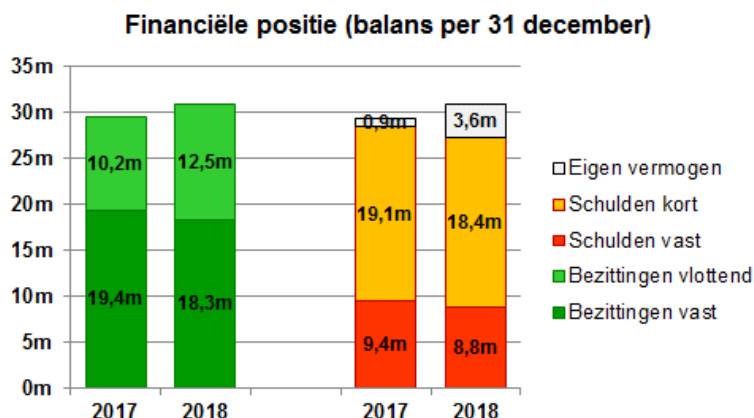
1.2.5 Financiering en kosten per programma

Hieronder is voor 2018 de wijze van financiering en de verdeling van de kosten over de programma's weergegeven. De financiering in 2018 is totaal €80,5m, de kosten tellen op tot €77,8m. Het verschil is het gerealiseerde saldo van baten en lasten (voor mutatie reserves) van €2,7m voordelig. Dit wordt verder toegelicht in paragraaf 3.5.

Financiële positie

De balans geeft de financiële positie weer van de organisatie. Aan de ene kant zijn er bezittingen, die zijn onder te verdelen in enerzijds vaste bezittingen, zoals gebouwen en automatisering, en anderzijds zijn er vlottende bezittingen, dat zijn voornamelijk de vorderingen. Aan de andere kant heeft de organisatie schulden. Vaste schulden zijn voorzieningen en langlopende leningen. Kortlopende schulden zijn bijvoorbeeld nog te betalen posten uit 2018 die in 2019 zijn betaald. Het verschil tussen bezittingen en schulden is het eigen vermogen.

De solvabiliteit van de RDOG Hollands Midden stijgt in 2018 ten opzichte van het voorgaande jaar. De solvabiliteit, uitgedrukt in eigen vermogen / vreemd vermogen is €3.627k / €27.207k = 13,3%. Dit is aan te merken als enigszins kwetsbaar.

Vaste bedrijfsmiddelen (€18,3m) zijn voor een aanzienlijk deel door vlottende schulden gefinancierd (€9,5m). Omdat dit voor een groot deel bijdragen van gemeenten betreft, is het liquiditeitsrisico beperkt.

1.3 Leeswijzer

Structuur en opzet van de jaarstukken

De jaarstukken bestaan uit verschillende onderdelen, die door het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) door het Rijk zijn vastgesteld. Het gaat om het jaarverslag en de jaarrekening.

Het jaarverslag bestaat uit tenminste:

- de programmaverantwoording
- de paragrafen

De jaarrekening bestaat uit tenminste

- de balans en de toelichting
- het overzicht van baten en lasten en de toelichting

Voorts vindt u in de jaarstukken enkele bijlagen, waaronder de bijlage met de controleverklaring van de accountant.

Bedragen in deze jaarstukken luiden in €1.000 (= €k).

Het jaarverslag (de uitgevoerde taken)

Het jaarverslag bestaat uit de programmaverantwoording en de verplichte paragrafen. Hierin wordt verantwoording afgelegd over de realisatie van het voorgenomen beleid in het jaar 2018.

De programmaverantwoording van de RDOG Hollands Midden bestaat uit drie programma's: Gemeentelijke Gezondheidsdienst, Geneeskundige Hulpverlening en de Regionale Ambulancevoorziening. Voor ieder programma is een toelichting opgenomen met de stand van zaken en ontwikkelingen.

De verplichte paragrafen geven een dwarsdoorsnede van de jaarstukken met betrekking tot programma-overstijgende onderwerpen.

De jaarrekening (de cijfers)

Dit gedeelte is het gedeelte waar de accountant zijn controleverklaring bij afgeeft.

De jaarstukken bevatten het overzicht van de baten en lasten en is voorzien van een toelichting op de belangrijkste afwijkingen. Tevens wordt inzicht gegeven in de incidentele baten en lasten en de toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves.

De balans geeft het overzicht van bezittingen, schulden en eigen vermogen weer. Ook hier wordt een toelichting op de financiële posten gegeven.

Het vernieuwde BBV schrijft voor om de baten en lasten van de overhead in een apart overzicht op te nemen. In de programma's zelf worden alleen de baten en lasten opgenomen die direct betrekking hebben op het primaire proces, dus zonder overhead. De overhead wordt in een apart overzicht is opgenomen. Om de integrale kosten per programma te kunnen zien, worden ook de cijfers per programma inclusief overhead getoond.

Bijlagen

In de bijlagen is de controleverklaring opgenomen. In de controleverklaring geeft de accountant zijn oordeel over de getrouwheid en rechtmatigheid van de jaarrekening. Verder is de vaststelling van de jaarstukken door het Algemeen Bestuur en het voorstel voor resultaatbestemming opgenomen als bijlage.

2 Jaarverslag

Inleiding

Het jaarverslag bevat de programmaverantwoording van de programma's GGD, GHOR en RAV.

Het programma GGD is onderverdeeld in de subprogramma's Wettelijke taken GGD, Publieke Zorg voor de Jeugd (PZJ) en Maatschappelijke Zorg en Veilig Thuis (MZVT).

De programma's GHOR en RAV zijn niet verder onderverdeeld.

Iedere programmaverantwoording sluit af met een beknopt financieel overzicht. Een uitgebreid financieel overzicht met een toelichting is opgenomen in de jaarrekening.

Na de programmaverantwoordingen volgen de verplichte paragrafen. Hierin staat met name informatie over het weerstandsvermogen, de kengetallen, risicobeheersing en financiering van de organisatie. De paragraaf risicobeheersing bevat de risicoanalyse in tabelvorm. De verplichte paragrafen sluiten af met een toelichting op de bedrijfsvoering en rechtmatigheid.

2.1 Programma Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD)

Het programma GGD is onderverdeeld in drie deelprogramma's, welke indeling ook in dit jaarverslag is gevolgd.

- Wettelijke taken GGD
- Publieke Zorg voor de Jeugd
- Maatschappelijke Zorg en Veilig Thuis

De beoogde maatschappelijke effecten van de werkzaamheden van de RDOG Hollands Midden zijn in de Wet Publieke Gezondheid en in de missie van de RDOG Hollands Midden verwoord: het bewaken, beschermen en bevorderen van de gezondheid van de burgers in de regio Hollands Midden. Hieronder wordt de gang van zaken in 2017 verder toegelicht.

De inhoudelijke prestaties per product binnen het programma GGD worden jaarlijks uitgebreid verwoord in een jaarverslag voor de GGD Hollands Midden. Dit verslag verschijnt na het eerste kwartaal 2018 en is beschikbaar via www.ggdhm.nl.

2.1.1 Wettelijke taken GGD

Onderzoek en advisering lokaal gezondheidsbeleid

De activiteiten uit het werkplan 2018 voor de taken Groepsgerichte monitoring en Advisering gezondheidsbeleid en gezondheidsbevordering zijn grotendeels uitgevoerd. Zo hebben de onderzoekers o.a. diverse presentaties gegeven aan gemeenten met de cijfers van de gezondheidspeiling en zijn zij betrokken geweest bij extra onderzoeken zoals een meerjarig onderzoek naar het signaleren van psychosociale problemen bij kinderen en het onderzoek 'Seks onder je 25^e'. De inzet binnen Advisering gezondheidsbeleid en gezondheidsbevordering was met name gericht op de beantwoording van adviesvragen die werden ontvangen via de accountteams en inzet voor de thema's 'verkleinen gezondheidsverschillen' en 'gezonde omgeving' en advisering bij diverse projecten zoals 'Depressiepreventie in de wijk' en 'Signaleren Niet Pluis bij ouderen'.

In 2018 heeft de GGD ook ingezet op innovatie door kansen te verkennen én te pakken. Zo zijn diverse subsidieaanvragen ingediend en tevens gehonoreerd, zoals het project 'Positieve gezondheidsgesprek in de gemeentepolis' bij Stichting Zorg en Zekerheid en 'Wijzer in de Wijk' bij ZonMw. Daarnaast is een begin gemaakt aan de inrichting van het interactieve dashboard, waarin cijfers uit de gezondheidsatlas en de monitor maatschappelijke zorg met een beschrijving van trends en mogelijkheden voor beleid op een overzichtelijke manier gepresenteerd kunnen worden. Deze innovaties hebben veel tijd en aandacht gevraagd. Duidelijk is dat er kansen liggen voor de regio om de beschikbare gegevens van GGD en gemeenten slim te combineren en zo de beleidsvragen rond het sociaal domein systematischer te kunnen beantwoorden.

Daarnaast zijn adviseurs van de GGD betrokken geweest bij de informatievoorziening aan (de werkgroepen van) het PPG ten behoeve van de opdracht voor 2020. Daarin is veel tijd geïnvesteerd, net als in het gesprek over de veranderingen in subsidies centrumgemeente per 2020.

Signaal vanuit de GGD is dat basale activiteiten op het gebied van preventie op scholen in de regio onder druk staan nu de subsidie vanuit centrumgemeenten voor preventieve activiteiten gericht op alcohol en drugs per 2021 is opgezegd. Advies aan de gemeenten is om de activiteiten op scholen ook na 2020 te continueren. Dergelijke preventieve activiteiten gericht op een gezonde jeugd zijn essentieel gezien de doelen in het recent gepresenteerde nationale preventieakkoord.

Algemene Infectieziektebestrijding (AIB)

In 2018 is 371 keer een meldingsplichtige infectieziekte bij de GGD gemeld (2017: 334). Ook in 2018 bleef het aantal meldingen van kinkhoest de boventoon voeren, ten opzichte van vorig jaar is er hierin een stijging te zien. In 2018 overleed in de regio Hollands Midden 1 persoon aan de gevolgen van een meldingsplichtige infectieziekte (pneumokokkenziekte). Daarnaast was er een toename van het aantal reisgerelateerde infectieziekten te zien (zoals malaria en shigella- en -e-coli-infecties).

De GGD ontving 106 meldingen van instellingen in het kader van artikel 26 van de wet PG: 60 meldingen vanuit de kinderopvang, 24 meldingen vanuit verpleeghuizen of woon-zorgcentra en 20 meldingen van scholen. De verdeling onder de ziektebeelden was: 60 maal huidinfecties, 37 maal maagdarminfecties en 9 maal luchtweginfecties.

Bij de GGD komen ook meldingen van infectieziekten binnen die niet voldoen aan de criteria van de WPG (tabel 3) maar waarbij van de GGD wel actie wordt vereist. In 2018 zet de stijging zich door van het aantal mensen die in het buitenland door een dier zijn gebeten of gekrabbd en waarbij de GGD een behandeling ter voorkoming van rabiës (hondsdolheid) is gestart.

Daarnaast blijft schurft zich in de studentenpopulatie verspreiden, de GGD is daarom een onderzoek gestart waarvan de resultaten in 2019 bekend zullen worden.

In 2018 heeft de GGD 1088 telefoontjes afgehandeld met vragen en signalen van burgers, instellingen en professionals in de zorg betreffende infectieziekten. Dit waren er 25% meer dan in 2017. Een deel hiervan is te verklaren door de toename van meningokokkenziekte en de invoering van het nieuwe meningokokkenvaccin bij kinderen.

Antibioticaresistentie (ABR)

Het Zorgnetwerk Holland West heeft de opdracht om regionaal de aanpak van antibioticaresistentie te versterken. VWS stelt hiervoor aan 10 regio's een subsidie beschikbaar voor de financiering van een coördinator en een team van inhoudsdeskundigen. Het is hun taak om samenwerking in de regio te bevorderen en netwerkpartners (zorginstellingen en zorgprofessionals) te stimuleren tot activiteiten die bijdragen aan de beheersing van antibioticaresistentie. Het Zorgnetwerk Holland West werkt samen aan een regionale aanpak van antibioticaresistentie. Een stuurgroep, een regionaal coördinatieteam (RCT) en een kwartiermaker bereiden een groot aantal landelijk vastgestelde taken voor. Voor de eerste keer is een landelijk onderzoek, onder leiding van het RIVM, uitgevoerd naar het voorkomen van resistente bacteriën bij verpleeghuiscliënten. Ons RCT heeft het onderzoek in regio Holland West gecoördineerd. Er hebben 29 huizen meegedaan.

Voor de aanpak van ABR is inzicht nodig in de risico's. Uitbraken en onjuist antibioticagebruik zijn voorbeelden van risico's voor het ontstaan en voorkomen van ABR. Organisatorische en bestuurlijke risico's zijn bijvoorbeeld een gebrek aan risicobewustzijn en onvoldoende informatie. Ons RCT rondt binnenkort een document af dat inzicht geeft in de regionale risico's en een advies geeft voor te nemen passende maatregelen.

Project Mijd de Mijt

Ook in 2018 was het onderwerp schurft onder Leidse studenten actueel. Het project mijd de mijt heeft in april 2018 de Jim van Steenberghe posterprijs gewonnen op de Transmissiedag van het RIVM. De film 'Mijd de mijt' werd positief ontvangen.

Het aantal studenten(huizen) dat behandeld werd door de GGD bleef stabiel ten opzichte van 2017:19 studentenhuizen kwamen in beeld bij de GGD.

Ook zijn we gestart met onderzoek. Een eerste (klein) onderzoek liet inderdaad een hogere incidentie zien van schurft onder Leidse studenten ten opzichte van de Nederlandse bevolking. Een groot onderzoek naar risicofactoren onder studenten voor het oplopen van schurft wordt in 2019 uitgevoerd.

Technische hygiënezorg

De GGD houdt toezicht op en bevordert de veiligheid, hygiëne en gezondheid in situaties waarin veel mensen van een collectieve voorziening (bron) gebruik maken en waarbij de overdracht van micro-organismen mogelijk is. Mede door de toenemende antibioticaresistentie wordt preventie steeds belangrijker en zien we een verschuiving naar preventieve taken.

Het aantal vragen en meldingen van burgers, gemeenten en instellingen is ten opzichte van 2017 verdubbeld van 58 naar 113. Er zijn 47 vergunningen verleend voor tatoeëren, piercen en/of aanbrengen permanente make-up (2016: 26, 2017:45). De stijgende trend omtrent het aantal afgegeven vergunningen heeft zich daarmee ook in 2018 voortgezet.

Tuberculosebestrijding

In 2018 werden 26 nieuwe tuberculosepatiënten gemeld in de regio Hollands Midden. Dit is een daling van 2 patiënten ten opzichte van 2017. In de rest van Zuid-Holland was een stijging waarneembaar. Landelijk daalde het aantal patiënten van 1800 in 1994 naar het laagste aantal ooit van 823 in 2014 gevolgd door een lichte stijging in 2015 en 2016 en opnieuw een daling in 2017 naar 787 TBC patiënten. Het landelijke cijfer voor 2018 is nog niet bekend. De toename in het aantal patiënten heeft te maken gehad met de grotere aantallen asielzoekers en dan met name de asielzoekers afkomstig uit Eritrea die sinds 2016 naar Nederland kwamen. Van de huidige instroom aan AMVers (alleenstaande minderjarige vreemdelingen) uit Eritrea/Ethiopië krijgt jaarlijks 5% een TBC behandeling, vaak naar aanleiding van de longfoto's die bij aankomst in Ter Apel gemaakt worden.

Van de 26 patiënten waren 21 personen (80%) niet in Nederland geboren. Vijf patiënten (19%) werden gevonden door actieve opsporing door de GGD: 3 patiënten via screening van gedetineerden en 2 door contactonderzoek.

De overige patiënten hadden klachten en werden gediagnosticeerd in het ziekenhuis. Deze cijfers zijn ongeveer vergelijkbaar met de landelijke cijfers.

In 2018 zijn wederom contacten van tuberculosepatiënten onderzocht, onder meer deden we onderzoek op 2 scholen in Leiden. Sinds 1 april 2017 worden de daarvoor benodigde bloedafnames door de afdeling TBC zelf gedaan, na eerdere opleiding in het LUMC. Bij 34 personen is een tuberculose-infectie vastgesteld. Hierbij is dus geen sprake van tuberculose als ziekte maar wel van dragerschap. Wij geven meestal een preventieve behandeling van 3 maanden. Daardoor wordt meestal later TBC als ziekte voorkomen.

Seksuele Gezondheid

Doel van dit product is preventie, bestrijding, voorkomen van Soa en HIV en het verbeteren van de seksuele gezondheid van burgers in het verzorgingsgebied van GGD Hollands Midden en in het bijzonder van hen die deel uit maken van de door het RIVM gedefinieerde risicogroepen.

De GGD Hollands Midden werkt op regionaal niveau samen met, Dienst Gezondheid en Jeugd (voormalig GGD Zuid-Holland Zuid) en GGD Rotterdam-Rijnmond in een Regionaal Centrum Seksuele Gezondheid (RCSG) waarbij de laatste verantwoordelijk is voor de regio-coördinatie. Er zijn gemiddeld zeven spreekuren per week, op vier vaste locaties in Leiden en Gouda.

Er zijn 2.981 Soa- consulten uitgevoerd. In 2017 waren dat er 2.775 en in 2016 3.082. Het vindpercentage (aantal consulten waarbij één of meer soa's werden gevonden) van respectievelijk het 1e, 2e en 3e kwartaal bedroegen (voor zover bekend) respectievelijk 19% en 20% en 23%. Het vindpercentage over heel 2018 is nog niet bekend, maar zal rond de 20% liggen, mede als gevolg van scherpere triagering en strengere toelatingseisen. Concluderend en in afwachting van de uiteindelijke analyse, kunnen we voorzichtig zeggen dat we er nog steeds in slagen om de juiste doelgroep op de poli te krijgen.

Sense

Het Regionaal Centrum Seksuele Gezondheid (RCSG) vraagt jaarlijks via het RIVM extra subsidie aan voor de ondersteuning en promotie van Sense. Het betreft een gezamenlijke subsidieaanvraag voor de hele RCSG regio. Hieruit worden diverse activiteiten ontwikkeld en gefinancierd. De GGD voert een aantal van deze activiteiten uit. Voor 2018 is subsidie aangevraagd en toegekend voor:

- Sense op het MBO (gastlessen en testen) (100 uur);
- training van peer-educators in combinatie met een inloopsprekuren (40 uur);
- Week van de Liefde (32 uur);
- samenwerking met PZJ (jeugdartsen en jeugdverpleegkundigen) (48 uur);
- ontwikkelen bijscholing seksualiteit en religie (Reformatorische jeugd) (6 uur).

Medische Milieukunde

Het voornaamste doel van de taak Medische Milieukunde (MMK) is 'Een gezonde en veilige leefomgeving voor iedereen'. Het werkveld van MMK is zeer divers: van schadelijke stoffen in lucht, water of bodem, geluid- en geurhinder, het binnenmilieu in woningen en scholen tot onrust over elektromagnetische velden en positieve effecten van groen op gezondheid. De GGD behandelt signalen, vragen en klachten (meldingen) van burgers en gemeenten. Daarnaast is het informeren, adviseren en geven van voorlichting, uitvoeren van risico-inschattingen en onderzoek onderdeel van de werkzaamheden van MMK.

In 2018 zijn iets meer dan 300 vragen en meldingen binnengekomen. Ze komen voornamelijk van inwoners. Beleidsadviesvragen van gemeenten of omgevingsdiensten zijn apart geregistreerd (53 in het jaar 2018).

Bij de helft van de vragen/meldingen gaat het over het binnenmilieu. Qua onderwerp blijft vocht/schimmel de meest voorkomende klacht van burgers. Het gaat hierbij vooral om huurwoningen. Dit jaar steeg het aantal meldingen over ongedierte, waarbij vooral bedwantsen een oprukkend probleem lijken te zijn. Daarnaast zijn asbest en ongedierte onderwerpen waarover relatief veel vragen binnenkomen. Andere onderwerpen die aan bod komen, zijn geluid (ook laag frequent), verbrandingsgassen/houtrook, stank en kwik.

Gezonde omgeving

De GGD adviseert gemeenten niet alleen op medisch-milieukundige thema's (zoals geluid en fijnstof) maar ook op mogelijkheden om de omgeving aantrekkelijk te maken voor gezond gedrag, zoals veilige fiets- en wandelroutes, een rookvrije omgeving voor kinderen en groen in de buurt. Hierin zoeken we intern de samenwerking met de adviseurs publieke gezondheid. Extern is er, onder meer in vervolg op ondertekening van een samenwerkingsconvenant (medio 2017), steeds de samenwerking op met Omgevingsdiensten en de Veiligheidsregio.

Forensische geneeskunde en lijkschouw

Het artsenteam forensische geneeskunde verricht 24 uur per dag specifiek forensische taken en medische advisering ten behoeve van politie/justitie en gemeenten. Deze taken betreffen lijkschouwingen, medische zorgverlening aan ingesloten personen op politiebureaus en Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) in Alphen aan den Rijn, Forensisch Centrum Teijlingereind te Sassenheim, letselonderzoek van slachtoffers van geweld en afname van lichaamseigen stoffen, zoals bloedafname en DNA afname.

Er is een forse toename (in 2017; 391 en in 2018; 961) in het aantal afnames lichaamseigen stoffen. Dat heeft te maken met nieuwe wetgeving, waaronder afname van de nieuwe speekseltest op verschillende drugs in het verkeer of bij ernstige geweldsdelicten. Hierdoor worden veel bloedafnames aangevraagd door de politie.

Lijkschouw en euthanasie

In 2018 is het aantal lijkschouw en euthanasie ongeveer gelijk gebleven in vergelijking met 2017.

Toekomstontwikkelingen. Eind 2017 bracht de commissie Hoes advies uit over de toekomst van de medische zorg voor arrestanten en forensisch medisch onderzoek, zoals bloedafnames, letselbeschrijvingen en zedenonderzoek. De commissie heeft als standpunt dat medische zorg voor arrestanten niet voorbehouden is aan forensisch artsen en vrij kan worden aanbesteed. Dit in tegenstelling tot forensisch medisch onderzoek. Dit advies kan grote gevolgen hebben voor de toekomst van de forensische geneeskunde, die de GGD in ongedeelde vorm uitvoert.

Tegelijk is er een hiaat in opleidingsmogelijkheden voor nieuwe artsen. De nieuwe opleiding tot Forensisch Geneeskundige is verlengd naar de duur van 2 jaar (uiteindelijk 4 jaar) en is begin 2019 van start gegaan. Door de onzekere toekomst van de ongedeelde forensische geneeskunde en het opleidingshiaat is de druk op de huidige opgeleide forensisch artsen groot en is het moeilijk om nieuwe forensisch artsen te werven voor de diensten.

Beide ontwikkelingen maken het noodzakelijk om verschillende toekomstscenario's voor de invulling van de forensische geneeskunde uit te werken vooruitlopend op nieuwe aanbestedingstrajecten.

GGD Hollands Midden levert per 2019 een bijdrage aan de opleiding van nieuwe artsen in samenwerking met GGD Amsterdam. Intern is er door de forensisch artsen een verbeterplan opgesteld om de toekomst van de forensische geneeskunde binnen onze GGD beter te waarborgen.

Sociaal Medische Advisering

SMA werd in 2018 opnieuw geconfronteerd met een toename van de vraag (2018: 2.582; 2017: 2.397) voor sociaal medische beoordelingen. Er was hoofdzakelijk sprake van een stijging van het aantal adviezen in het kader van de Participatiewet (2018: 980; 2017: 793). Verder werden veel huisbezoeken afgelegd door de artsen teneinde maatwerk te kunnen leveren.

Een stijging van het aantal bezwaarschriften wordt o.a. geweten aan het feit dat de burger door het gebruik van internet meer op de hoogte is van de voorziening waarop men recht denkt te hebben.

De opbouw van de (sociaal) medische adviezen volgens het ICF model is een voortdurend punt van aandacht voor het leveren van kwaliteit. De hieraan gekoppelde doorlooptijden (advies binnen 6 weken) werden in 90% van de gevallen behaald.

Er werden in 2018 vijf klachten ontvangen. Deze werden door de klachtenfunctionaris in samenspraak met sectormanager en artsen naar tevredenheid van cliënt afgehandeld.

Reizigerszorg

2018 is een topjaar geweest. Meer reizigers dan ooit tevoren hebben onze spreekuren bezocht. Opvallend is dat de drukte zich het hele jaar door heeft gemanifesteerd. In 2018 zijn er in totaal 10.650 consulten uitgevoerd door de verpleegkundigen en doktersassistente. In 2017 in totaal 9.249.

In 2018 hebben wij op verzoek van Ipse de Bruggen op diverse locaties van Ipse de Bruggen medewerkers en vrijwilligers gevaccineerd tegen hepatitis B. Omdat er een tekort was aan het hepatitis B vaccin zijn medewerkers gevaccineerd met een gecombineerd vaccin hepatitis A en B. Bijzonder aan dit project was dat het vaccineren gebeurde door zowel medewerkers van de GGD als medewerkers van Ipse de Bruggen.

2.1.2 Publieke Zorg voor de Jeugd (PZJ)

Inleiding

De kerntaak in dit deelprogramma is het bevorderen, beschermen en bewaken van de gezondheid en de lichamelijke en geestelijke ontwikkeling van jeugdigen. Medewerkers hebben regelmatig contact met praktisch alle jeugdigen. Samen met de ouders zorgen de medewerkers ervoor dat kinderen zich zo gezond mogelijk ontwikkelen in een veilig opvoedingsklimaat.

De Jeugdgezondheidszorg (JGZ) en Gezondheidsbevordering, de Inspectie Kinderopvang en teams in de Centra voor Jeugd en Gezin (CJG's) werken op het gebied van preventie proactief samen in de afzonderlijke gemeenten met onderwijsinstellingen, kinderopvangvoorzieningen, vrijwilligers, welzijns- en zorgorganisaties.

Het werkveld heeft te maken met veranderende verwachtingen van burgers en gemeenten. Het is een uitdaging om aan te sluiten op de maatschappelijke opgaven en de snelle technologische veranderingen. Er is een conferentie georganiseerd met alle medewerkers om invulling te geven aan de veranderingen waar we als PZJ voor staan. De professionals werken met veel elan aan de noodzakelijke vernieuwingen. Digitalisering van de GIZ-schema's, E-health, een nieuwe gezondheidscheck en kleinschalig vaccineren zijn er voorbeelden van.

De kerntaak in dit programma is het bevorderen, beschermen en bewaken van de gezondheid en de lichamelijke en geestelijke ontwikkeling van jeugdigen. Medewerkers hebben regelmatig contact met praktisch alle jeugdigen. Samen met de ouders zorgen de medewerkers ervoor dat kinderen zich zo gezond mogelijk ontwikkelen in een veilig opvoedklimaat.

Personeel

Er is sprake van een krappe arbeidsmarkt als het gaat om gekwalificeerd, flexibel beschikbaar personeel in diverse functies: allereerst jeugdartsen, maar ook verpleegkundigen. De sector onderzoekt welke mogelijkheden er zijn om aantrekkelijk te blijven op de arbeidsmarkt en de huidige medewerkers duurzaam in te zetten. Het ziekteverzuim was hoger dan de begrote 5%. Om achterstanden te voorkomen, is extra personeel ingezet.

Prenatale voorlichting en zorg

We zien sinds de introductie van Stevig Ouderschap (SO) prenataal, een forse stijging van de vraag. Vaak is de SO prenatale zorg, buiten de verloskundige zorg, de eerste zorg die gezinnen geboden wordt. Met SO prenataal wordt een groep ouders bereikt waarover zorgen bestaan op meerdere leefgebieden. Samen met de verloskundigen werken we zo aan het zo groot mogelijk maken van de kansen van kinderen op een gezonde ontwikkeling en toekomst.

In 2018 is het aantal ouders uit Hollands Midden dat een vorm van prenatale voorlichting heeft bijgewoond, zoals de workshop 'Ouderschap en Hechting met je baby', licht gestegen ten opzichte van 2017.

JGZ programma 0-19 jaar

Het JGZ programma is volgens planning uitgevoerd. Maar niet alles verloopt even soepel. Dit komt onder meer doordat met de komst van de Algemene verordening gegevensbescherming leerlinglijsten op een groot aantal VO-scholen niet meer aangeleverd worden en de samenwerking met jeugdhulporganisaties niet overal optimaal verloopt.

Rijksvaccinatie programma

De vaccinatiegraad van de basisimmunitet heeft zich dit jaar gestabiliseerd voor de meeste vaccinatiemomenten. De vaccinatiegraad bij negenjarige schoolkinderen (geboortejaar 2007) is voor D(K)TP en BMR voor het eerst sinds twee jaar gestegen, terwijl de vaccinatiegraad in Nederland in verslagjaar 2018 voor de derde keer in rij is gedaald. Voor zowel D(K)TP als BMR is het gemiddelde percentage in Hollands Midden 93% (Nederland 90%). Dit percentage wisselt per gemeente. In 2018 hadden drie gemeenten voor beide vaccins een vaccinatiegraad onder de als kritisch gedefinieerde grens van 90% en bij twee gemeenten gold dit voor één vaccin.

Begin mei werd gestart met het vaccineren met een nieuw vaccin Men ACWY bij baby's van 14 maanden en is begonnen met het deels oproepen van 14 jarigen. De opkomst voor deze vaccinatie is in onze regio 80%. Een percentage in de buurt van het landelijk gemiddelde. De publieke opinie over vaccinatie lijkt positiever te worden.

Implementatie DD JGZ

De inrichting van het nieuwe DD JGZ, Kidos, is verbeterd en er is gewerkt aan de voorbereiding van het klantportaal. In het portaal kunnen ouders van kinderen 0-12 jaar straks zelf afspraken maken en wijzigen. Ook kunnen ze bijvoorbeeld de groeicurve en conclusies van contactmomenten zien. Resultaat van de implementatie van het DD JGZ is dat inmiddels vrijwel al het berichtenverkeer met het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) rondom vaccinaties digitaal plaatsvindt.

Collectieve Gezondheidsbevordering

De afdeling Gezondheidsbevordering jeugd haalde ruimschoots de planning en bereikte een groot aantal leerlingen, ouders en leerkrachten. De afdeling ondersteunde een vele scholen zowel uit het primair als het voortgezet onderwijs en voerde interventies uit met als thema verslavingspreventie, gezond bewegen en voeding, sociale en seksuele vorming en weerbaarheid. In een uniek project op het Da Vinci College Lammenschans, waarin leerlingen, school en professionals samenwerkten aan gezondheidsonderwerpen die jongeren aanspreken, is een soapserie ontwikkeld. De soap 'Booka' ('respect' in straattaal) is via YouTube te bekijken. Begin 2019 wordt er lesmateriaal ontwikkeld. Ondersteuning gezinnen met Stevig Ouderschap of Gezinsverpleegkundige

De vraag naar Stevig Ouderschap groeit en de grens van onze mogelijkheden om in te spelen op de groeiende vraag binnen de mogelijkheden van financiering en formatie is inmiddels bereikt. Samen met gemeenten zoeken we naar optimalisering van de afstemming tussen vraag en aanbod.

De gezinsverpleegkundigen vormden ook dit jaar een waardevolle verbinding op de grens tussen jeugdhulp en JGZ.

Adviesteam calamiteiten- en zedenteam

Politie, hulpverlenende instellingen en gemeenten in Hollands Midden werken met elkaar samen om gecoördineerde psychosociale opvang, hulp en voorlichting te leveren bij ingrijpende incidenten. Het doel van het adviesteam calamiteiten- en zedenzaken is het voorkomen en beperken van gezondheidsproblemen en maatschappelijke onrust bij ingrijpende gebeurtenissen. Het team wordt per zaak op maat samengesteld. De adviseurs calamiteiten van de GGD zijn aanspreekpunt en voorzitter van het team.

In totaal zijn er 24 calamiteiten/zedenzaken bij de adviseurs binnen gekomen. Het ging hierbij om 13 meldingen van calamiteiten en 11 meldingen van zedenzaken. In alle gevallen is advies gegeven of verdere actie ondernomen door de adviseurs, collega's JGZ en/of enkele leden van het team.

Inspectie Kinderopvang

De Inspectie Kinderopvang (IKO) houdt toezicht op en bevordert de veiligheid en gezondheid in kindercentra en gastouderopvang. Jaarlijks bezoeken en controleren wij kindercentra, gastouderbureaus en steekproefsgewijs gastouders op naleving van de Wet kinderopvang en de hieruit voortkomende regelingen. In 2018 zijn 1056 inspecties van kindercentra en gastouderbureaus uitgevoerd. Daarnaast zijn 550 gastouders geïnspecteerd. Belangrijke ontwikkelingen in 2018 waren de overgang van peuterspeelzalen naar kinderdagverblijven, de doorontwikkeling en verdieping van het inspectieproces en implementatie van de wet IKK en het hieruit voortvloeiende nieuwe toezicht.

Door de positieve ontwikkelingen op de arbeidsmarkt kwamen er meer nieuwe kinderopvang locaties. Dit zorgde voor een toename van inspecties bij IKO en daarmee extra inkomsten en extra personeelskosten.

Samenwerken in Centra voor Jeugd en Gezin, JeugdMATCH en Buurbook

De Centra voor Jeugd en Gezin (CJG) in Hollands Midden hebben, vanuit hun rol als preventieve voorziening, ouders en jongeren voorzien van informatie, advies en ondersteuning. Dit gebeurt digitaal, telefonisch en face-to-face, en zowel via individuele als collectieve dienstverlening.

Er blijft veel belangstelling voor aansluiting op de verwijzindex JeugdMATCH. Er zijn 19 nieuwe organisaties aangesloten.

Het aantal deelnemers dat is bereikt met de cursussen van het facilitair bureau is wederom groot en gegroeid. De interesse in webinars is groot.

Voor Holland Rijnland is vervolg gegeven aan Buurbook. Buurbook en de CJG websites voor ouders/opvoeders zijn met elkaar verbonden en vullen elkaar aan. Cursussen en activiteiten op de website van het Centrum voor Jeugd en Gezin synchroniseren we met Buurbook.

De CJG-websites voor ouders/opvoeders zijn in 2018 over het geheel genomen goed bezocht. Geïnvesteed is in herziening van de vormgeving van deze websites. Tijdens het ontwerpproces is de klant betrokken via enquêtes en diepte-interviews.

Het aantal bezoekers van de CJG-website voor professionals steeg in 2018 gestaag. Het doel van deze website is het bundelen van relevante informatie om de samenwerking tussen professionals die in hun werk veel contact hebben met jongeren en gezinnen te bevorderen. De website kreeg in 2018 een mobiele versie.

Opnieuw sloten meer gemeenten aan bij de CJG-jongerenwebsite Hoezitdat.info. Hoezitdat.info werd goed bezocht. Veel jongeren bezoeken het forum op de website. In 2018 is een online promotiecampagne via Google advertenties en snapchat gestart.

Bijzondere aandacht ging in 2018 uit naar de nieuwe wetgeving omtrent de toegankelijkheid van websites en privacy. Ook is de samenwerking met lokale partijen geïntensiveerd en neemt een nieuwe groep jongeren deel aan de redactieraad.

De Centra voor Jeugd en Gezin zijn ook in 2018 ondersteund bij de inzet van hun Facebookpagina's om te komen tot laagdrempelige interactie met de doelgroep. Regionaal wordt een twitteraccount beheerd om professionals te bereiken.

Subsidies

PZJ heeft diverse subsidies ontvangen van onder andere ZonMw, die niet in de begroting waren opgenomen. Hierdoor zijn extra inkomsten gegenereerd. Voor het uitvoeren van gesubsidieerde onderzoeken en projecten is extra personeel ingezet.

2.1.3 Maatschappelijke Zorg en Veilig Thuis (MZVT)

Vanaf 1 januari 2015 is Maatschappelijke Zorg en Veilig Thuis (MZVT) onderdeel van de GGD Hollands Midden. MZVT bewaakt, beschermt en bevordert de lichamelijke en psychosociale gezondheid en veiligheid van alle kwetsbare inwoners in Hollands Midden.

De medewerkers van MZVT voerden de werkzaamheden uit in het kader van:

- Meldpunt Zorg en Overlast (MZO)
- Procesregisseur Complexe Gezinnen (voorheen BKK)
- Jeugdpreventieteam (JPT)
- Crisisinterventieteam (CIT)
- Veilig Thuis (VT)
- Preventie en Beleid

MZVT vervult een aantal functies voor de gemeenten. Ook in het boekjaar is gebleken dat het voordelen biedt de genoemde werkzaamheden binnen MZVT te bundelen:

- Totaaloverzicht over die burgers met zorgmijndend of risicovol gedrag. Monitoring als input voor beleidswijzigingen;
- Eén regionale centrale plek waar burgers, professionals en gemeenten terecht kunnen voor consultatie, advies of meldingen over risico gezinnen en zorgmijdende burgers;
- Ingrijpen wanneer mensen in een onveilige of instabiele situatie (dreigen te) raken;
- Voorkomen en de-escaleren van maatschappelijke onrust (calamiteiten-coördinator).

Meldpunt Zorg en Overlast

Het MZO richt zich op mensen die de zorg mijden maar wel in zorgelijke situaties verkeren of (woon)overlast veroorzaken. Het meldpunt geeft advies aan professionals en andere betrokkenen bij ingewikkelde casuïstiek. Als vrijwillige inzet van zorg niet lukt, kan men bij het MZO een melding doen. Na ontvangst van een melding volgt een onderzoek van de situatie om in te schatten wat er nodig is. Dit vindt plaats door middel van huisbezoek en onderzoek bij ketenpartners en zo nodig betrokkenen uit het sociale netwerk. Verder zorgt het Meldpunt voor het opstellen van een (gezins)plan en toeleiding naar passende zorg en ondersteuning. Hiervoor werkt het Meldpunt intensief samen met sociale teams, zorginstellingen en overige ketenpartners. Het doel is dus altijd om mensen zo snel mogelijk toe te leiden naar passende zorg. Tot slot biedt het meldpunt onafhankelijke procesregie in casussen waar wel hulpverlening betrokken is, maar waar de hulp vastloopt of niet goed van de grond komt.

De meeste van de meldingen komen van woningcorporaties en de politie. Het MZO fungeert daarin als vangnet: als ander aanbod en voorzieningen geen succes hebben, wordt het uiteindelijk een melding. Hoe preventiever het lokale veld, des te minder de problemen escaleren. De ontwikkelingen bij de jeugd- en gezinsteams en sociale wijkteams, spelen hierin een grote rol. De bedoeling was dat na de transitie, het Meldpunt zich meer kon gaan toeleggen op de advisering aan sociale teams, procesregie en de inzet bij complexe (woon) overlast van personen met verward gedrag. De verwachte grote afname van het aantal meldingen is ook in 2018 niet gekomen. Er is wel opnieuw een toename van het aantal adviezen. Gezien het hoge aantal meldingen heeft het MZO in het sociaal domein nog altijd een belangrijke en zichtbare functie als vangnet voor mensen en gezinnen die tussen wal en schip vallen of dreigen te vallen.

Procesregie Complexe Gezinnen (voorheen Basiszorg Kwetsbare Kinderen)

Professionals krijgen door interventies van Procesregie Complexe Gezinnen (PCG) de mogelijkheid om verdere problematiek voor de kinderen in kwetsbare gezinnen te voorkomen. PCG levert een basiszorgcoördinator in die gezinnen. Het gaat om gezinnen waarbij sprake is van ouders met psychiatrische, verstandelijk beperkte en/of verslavingsproblematiek. Kenmerk van deze gezinnen is dat de eigen hulpvraag en kracht op dat moment ontbreekt en het inzicht in eigen problematiek of op de eigen rol van de opvoeding in mindere mate aanwezig is. Vaak staat men ambivalent tegenover de acceptatie van hulp op het snijvlak van vrijwillige zorg en drang.

Ook nu de organisatie van de zorg in teams op wijkniveau is georganiseerd, blijven sommige gezinnen behoefte hebben aan de specialistische inzet van BKK. Dit zijn gezinnen waarin de risico's op kindermishandeling groot zijn. Het gaat om een klein percentage van de burgers en gezinnen, waar, vanwege de weerbarstige problematiek van ouders, specialistische inzet noodzakelijk is om te voorkomen dat de kinderen in de knel komen en uiteindelijk dure maatwerkhulp nodig hebben.

Jeugdpreventieteam

Het JPT begeleidt jongeren tot 18 jaar, die in aanraking zijn gekomen met de politie. De redenen daartoe zijn uiteenlopend. De begeleiding is bestemd voor jongeren waar zorgen over bestaan, die zorgelijk gedrag vertonen, of die lichte strafbare feiten plegen. Jongeren aanmelden is voorbehouden aan de politie en de instanties Veilig

Thuis, Bureau Halt en Bureau Leerplicht. Het doel is om eventuele zorgen af te wenden ofwel herhaling van crimineel gedrag te voorkomen. De begeleiding door het JPT bestond uit het geven van advies en informatie, het bieden van intensieve begeleiding van maximaal 3 maanden of indien nodig verwijzen naar andere hulpverlening.

De begeleiding is vrijwillig, maar niet vrijblijvend. Bij ernstige zorgen zal het JPT in overleg treden met andere hulpverleners om te bezien of vrijwillige hulpverlening toereikend is of dat verplichte hulpverlening noodzakelijk is.

Na het eerste kwartaal 2018 was er sprake van afname van aanmeldingen voor trajectbegeleiding bij het JPT. In het laatste kwartaal 2018 herstelde dit. In totaal waren er in 2018 minder aanmeldingen dan in 2017.

De politie is via Veilig Thuis hoofdleverancier van aanmeldingen bij het JPT. De JPT-medewerkers werken op het politiebureau. Het JPT constateert dat de personele bezetting en prioriteiten van de politie debet zijn aan preventieve aandacht voor jeugd. Derhalve neemt het aantal meldingen bij Veilig Thuis, waaronder ook de gezinnen met kinderen, toe. Meldingen zijn meer incident gerelateerd. Doordat de politie steeds beter het zorgkader uitvraagt en JeugdMATCH wordt ingevuld, is een plausibele verklaring dat meer zaken worden overgedragen aan de hulpverlening die betrokken is. Dit conform wat met gemeenten is afgesproken. Het JPT geeft voorlichting aan de lokale teams, omdat deze niet altijd de weg naar het JPT lijken te vinden.

Dat neemt niet weg dat de expertise van het JPT meerwaarde biedt. De kracht van het JPT is de werkwijze: volhardend, outreachend en middels motiverende gespreksvoering. Dit maakt dat zij, een uitzondering daargelaten, altijd in gesprek komen met de jongere en ouders.

In 2018 zijn, net als in 2017, de meldingen het meest veroorzaakt door alcohol-, drugs- en gokproblemen, diefstal en gedragsproblemen in de buurt. Met betrekking tot de doorlooptijd blijkt dat de meerderheid van zaken (69%) binnen twaalf weken wordt afgehandeld.

Crisisinterventieteam

Er is sprake van een crisis als een gezin in een (acute) situatie terecht komt waarbij de veiligheid of het welzijn van een kind in gevaar komt. Het crisisinterventieteam biedt:

- Adviseren van professionals in de hulpverlening bij een crisis;
- 24-uurs bereikbaarheid;
- Crisisinterventie, zoals aandragen van praktische oplossingen, adviseren en vervolghulpverlening;
- Ondersteuning aan reguliere hulpverlening bij complexe problematiek, zoals eer-gerelateerd geweld en kinderonthoering.

De aantallen in 2018 door CIT geregistreerde aanmeldingen zijn licht gedaald ten opzichte van 2017. De adviezen zijn echter fors gestegen. Huiselijk geweld en kindermishandeling was (net als in 2017) de meest voorkomende problematiek in 2018. Het ging om 92 aanmeldingen waarbij huiselijk geweld speelde en 69 waarbij kindermishandeling speelde.

CIT droeg 81% van de aanmeldingen na afloop over aan hulpverlening in het vrijwillig kader. Voor 19% werd een Verzoek tot onderzoek en bespreking (VOTS) ingediend bij de jeugdbeschermingstafel. Aldaar wordt beslist of er een drang dan wel dwangmaatregel gevraagd gaat worden. Een onderdeel van die 19% zijn ook de spoedmaatregelen via een VOTS, die rechtstreeks bij de Raad voor de Kinderbescherming gevraagd werden.

52% van de afgeronde meldingen had een doorlooptijd van minder dan vier weken. Dit betekent een verbetering ten opzichte van 4% ten opzichte van 2017. Dat betekent dat nog steeds in 48% van de casussen het CIT langer actief bleef dan van een crisisdienst kan worden verwacht. Dit komt door diverse factoren zoals wachttijden van lokale teams, procedure voor overdracht aan de jeugdbeschermingstafel die minimaal twee weken extra doorlooptijd vraagt. Ook het gebrek aan afzetmogelijkheden in de tweedelijnszorg en het tekort aan pleegouders voor 4-12 jarigen was in 2018 een knelpunt.

Veilig Thuis

Het fungeren als meld- en adviespunt voor situaties of vermoedens van huiselijk geweld of kindermishandeling. Het naar aanleiding van een melding onderzoeken of daadwerkelijk sprake is van huiselijk geweld of kindermishandeling. De invulling van de werkzaamheden is daarbij vanuit de wetgever sterk geprotocolleerd.

Het aantal meldingen is in 2018 ten opzichte van 2017 gestegen met 26%. Het aantal adviezen is met 6% gestegen. Het grootste deel van de meldingen is afkomstig van de politie.

Veilig Thuis voert op alle meldingen triage uit om te bepalen of en welke vervolgstappen er moeten worden genomen. Een kwart van de meldingen wordt door Veilig Thuis in onderzoek genomen. Zo'n driekwart van de meldingen worden na bemoeienis van Veilig Thuis als vervolgtraject overgedragen aan ketenpartners zoals specialistische hulpverlening of lokale teams.

In 2018 is hard gewerkt aan werving en selectie van medewerkers om de teams op formatie te krijgen. Naast het

aannemen van medewerkers in dienstverband, is gebruik gemaakt van detacheringsbureaus om op formatie te komen.

De groei van het aantal meldingen is sneller gegaan dan het aantrekken en inwerken van nieuwe medewerkers. Ook heeft Veilig Thuis daarbij te maken met krapte op de arbeidsmarkt en wachtlijsten bij samenwerkingspartners zoals de Raad voor de Kinderbescherming. Consequentie is dat de druk op de medewerkers Veilig Thuis om alle werkzaamheden binnen de beschikbare tijd af te handelen groot is. In 2018 was een stijging zichtbaar van het percentage meldingen dat niet binnen de wettelijke termijn is getrieerd ten opzichte van 2017. In het 4^e kwartaal was dat percentage 15%. Dat is een verbetering ten opzichte van het derde kwartaal, maar is ook reden tot zorg.

Per 2019 veranderen de taken voor Veilig Thuis. Kort samengevat houden deze taken en veranderingen in:

- Toepassen nieuw, doorontwikkeld, triage-instrument voor de beoordeling van veiligheid.
- Het in behandeling nemen van adviezen en meldingen in het kader van de verbeterde meldcode voor professionals.
- Nieuwe diensten, zoals langer en intensiever monitoren op veiligheidsvoorwaarden om tot stabiele veiligheid te komen (Handelingsprotocol 2019).

In de loop van 2018 is door onderzoeksbureau Q-Consult een nieuwe analyse gemaakt van de capaciteit dit in 2019 nodig is gezien de nieuwe taken en de ontwikkeling van het aantal meldingen. De analyse schetst een verdere groei van het aantal meldingen.

Veilig Thuis heeft zich voorbereid op de nieuwe taken in 2019 door:

- het organiseren van 4 grote regiobijeenkomsten voor professionals.
- Het organiseren van een bijeenkomst over de samenwerkingsafspraken Veilig Thuis en de lokale teams.
- Het trainen van alle medewerkers in de nieuwe werkwijze (9 dagdelen).
- Implementatie nieuwe inrichting cliëntregistratiesysteem.
- Werving en selectie medewerkers voor de uitvoering van de (nieuwe) taken in 2019.

Preventie en Beleid

Preventie en beleid wordt onderscheiden in:

- Voorlichting, Preventie en training
- Regionaal Beleidsadvies
- Regionale onderzoeksrapporten
- Ondersteuning Ketensamenwerking

Het accent van de inzet van de beleidsadviseurs ten behoeve van de gehele regio Hollands Midden lag bij de thema's aanpak van personen met verward gedrag, advisering over de inrichting van wijkteams en de winterregeling daklozen. De GGD denkt mee in de landelijke aanpak van personen met verward gedrag via een contactpersonen werkgroep GGD GHOR, en heeft meegewerkt aan de landelijke handreiking onverzekerden van de VNG en GGD. Daarnaast is de GGD sparringpartner en adviseur van de projectleider voor de regionale projectgroep 'Aanpak personen met verward gedrag'. In diverse gemeenten is geadviseerd over de inrichting van wijkteams, met name waar het de aansluiting en samenwerking betrof met de bemoeizorg: de functies van het MZO en de Zorgnetwerken.

Jaarlijkse worden voor de winterregeling daklozen de draaiboeken en ketensamenwerkingsafspraken geëvalueerd en waar nodig bijgesteld. Er is interne afstemming binnen de GGD over start- en stopsignalen en er wordt geadviseerd over voorkomende knelpunten en ten aanzien van mensen die niet naar binnen willen.

Voorlichting, preventie en training

Doorlopend wordt geïnvesteerd in kwaliteitsverbetering van het professioneel handelen van beroepskrachten in de regio middels voorlichting en training. Ook studenten van diverse onderwijsinstellingen hebben gastlessen over Veilig Thuis en geweld in afhankelijkheidsrelaties ontvangen. Door deelname van Veilig Thuis aan enkele Lokale Allianties tegen financieel misbruik van ouderen zijn ook ouderen en hun mantelzorgers als ook marktpartijen als banken, notariaat en bewindvoerders bereikt.

Ook dit jaar is geïnvesteerd in de samenwerking van Veilig Thuis met het lokale veld, o.a. middels een uitgebreide training en samenwerkingsgesprekken. Daarnaast zijn regiobijeenkomsten georganiseerd waarin beroepskrachten geïnformeerd zijn over de nieuwe werkwijze van Veilig Thuis, de radarfunctie en de verbeterde Wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling per 2019. Deze activiteiten hadden een bereik van zo'n 1.500 beroepskrachten, studenten en het algemeen publiek.

Leerlingen en docenten van het voortgezet onderwijs hebben het lesprogramma Wensen en Grenzen ontvangen waarbij gezonde relatievorming, seksueel grensoverschrijdend gedrag, de invloed van social media en diversiteit aan de orde komen. Honderden leerlingen en docenten zijn hiermee bereikt.

Regionaal Beleidsadvies

De GGD voerde de secretarisrol uit bij het platform Maatschappelijke Zorg (Midden-Holland) (niet geheel 2018), en de projectgroep Uitvoeringsprogramma Maatschappelijke Zorg & Beschermd Wonen (Holland Rijnland), als ook van het Regionaal Beleidsoverleg huiselijk geweld en kindermishandeling. Voor het ketenpartnersoverleg huiselijk geweld en kindermishandeling levert de GGD zowel de voorzitter als secretaris. Met ambtenaren uit gemeenten is besproken is om de secretarisrol voor MZ om te (gaan) zetten in een rol als inhoudelijk adviseur.

Er is deelgenomen aan diverse werkgroepen op onderwerpen zoals vroegsignalering schulden (in verschillende gemeenten), preventie en aanpak complexe scheidingen, MDA++, regionale werkgroep implementatie 1Gezin1Plan 0-100 jr. (met als resultaat dat nagenoeg alle gemeenten in de regio ook voor 2019 middelen ter beschikking stellen om verdere implementatie te realiseren.) Ook is gewerkt aan de totstandkoming van de Regiovisie huiselijk geweld en kindermishandeling 2019-2023, dat aansluit bij het landelijke VWS-programma Geweld hoort nergens thuis.

In 2018 is opnieuw sterk gefocust op de rol van bemoeizorg in het sociale domein. Op diverse plekken is actief meegedacht en geschreven over de mogelijke invulling van bemoeizorg en de rol van verschillende partijen daarin. Vanuit de GGD is het document "bemoeizorg zo lokaal als mogelijk" aangeboden aan gemeenten om deze ontwikkeling te ondersteunen. Vanuit de GGD zien we dat iedere gemeente een eigen invulling geeft aan de uitvoering binnen het sociaal domein (zoals de Wmo ook beoogt). Voor taken als het regionale vangnet geldt dat dit een extra inspanning vraagt om de werkwijzen goed op elkaar af te stemmen met 19 gemeenten.

Met de gemeenten in Hollands Midden is in 2018 uitgebreid gesproken over de rol en taken van het Meldpunt Zorg en Overlast. Ook de bijdrage aan allerlei gemeentelijke pilots vraagt een forse tijdsinvestering.

De Algemene Verordening Gegevensbescherming was voor een aantal gemeenten de aanleiding om de afspraken over samenwerking binnen de zorgnetwerken (Holland Rijnland) na te gaan in het kader van een *Data Protection Impact Assessment*. De GGD heeft waar gewenst informatie aangeleverd en deelgenomen aan gesprekken.

Vanuit het regionale programma Zorg & Ondersteuning voor Mensen met Verward Gedrag in Hollands Midden is in 2018 door de GGD in samenwerking met gemeenten subsidie aangevraagd bij ZonMW voor het project Versterking Meldfunctie Niet-Acute Zorg voor Mensen met Verward Gedrag. Deze subsidie is toegekend en zal lopen tot het derde kwartaal van 2019. De GGD levert de projectleider en deze inzet in uren is tevens de vereiste eigen investering van de regio in het project.

Regionale onderzoeksrapporten en rapportages

- Veilig Thuis is in 2018 gestart met outcome monitoren. Hoger doel is om middels outcome-dialog met directbetrokkenen de aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling, en specifiek complexe scheiding, te verbeteren. Er wordt hierin samengewerkt met Vrouwenopvang Rosa Manus en de gemeente Leiden.
- Respondent onderzoeksrapport Instroom Dakloosheid (onderzoek Gemeente Leiden)
- Ontwikkeling Monitor OGGZ Holland Rijnland (GGD)
- Beleidsadvisering Daklozentelling Gemeente Leiden (GGD)
- Beleidsmedewerkers zorgen voor de kwartaalrapportages (CIT, JPT, VT) voor de gemeenten en voeren mede de kwartaalgesprekken met de gemeenten daarover.
- Jaarverslagen van de cliënt gebonden producten (Veilig Thuis, Meldpunt, BKK, CIT, JPT)

Ondersteuning Ketensamenwerking

Jaarlijks wordt de winteropvang, bestaande uit de winter- en kouderegeling, van dak- en thuislozen geëvalueerd en voorbereid. Afgelopen jaar zijn de draaiboeken voor Midden-Holland en Holland Rijnland herschreven. Afspraken in de ketenwerking zijn bijgesteld. Er zijn afspraken gemaakt met nieuwe partners, zoals de PEH. De contactpersonen van de kern- en schilpartners zijn geactualiseerd. Extern is er afstemming met de andere GGD-en uit de G4. Intern zijn er afspraken tussen Team Preventie en Beleid en Medische Milieukunde over het aan- en uitzetten van de Kouderegeling. Tevens wordt er geadviseerd bij knelpunten in het opvangen van dak- en thuislozen, zoals buitenslapers die weigeren gebruik te maken van de opvang.

Een aantal bestaande convenanten Voorkomen Huisuitzettingen is geëvalueerd en er zijn een aantal nieuwe convenanten gesloten. Ook is aansluiting gezocht in een paar gemeenten die projecten vroegsignalering van schulden zijn gestart om de verbinding te leggen en samenwerkingsafspraken te maken met deze vroegsignalering en het meldpunt.

Sinds 1 juli 2017 is de Wet aanpak woonoverlast in werking getreden. Team Preventie en Beleid adviseert en denkt mee met gemeenten en netwerkpartners hoe hier wettelijk uitvoer aan te verlenen. Team preventie en Beleid heeft deelgenomen aan een onderzoek van de Universiteit Utrecht over het thema woonoverlast. Middels

semi-open-data, waaronder cijfers van de GGD, zijn causale verbanden onderzocht.

De GGD was in 2018 betrokken bij het project Meedoen met de stad in Leiden, dat loopt tot eind 2019. Doel hierbij is een goede sociale basisstructuur in de wijk te realiseren met als referentiekader de burger met psychische of psychosociale problematiek. Het doel van het project is enerzijds samenwerking van organisaties en ervaringsdeskundigen om kwetsbare burgers in de wijk eerder te signaleren en anderzijds zo nodig te ondersteunen voor hulp en participatie. De bedoeling van het vroegsignaleren is om eerder op signalen af te gaan en hiervoor ook met informele contacten en ervaringsdeskundigen op te trekken. De doelgroep bestaat uit kwetsbare personen die nog niet in zorg zijn of nog niet goed in beeld, iemand wordt ingebracht omdat het wenselijk is dat iemand contact met deze persoon legt. De signaleringsoverleggen hebben anderzijds de functie om in gezamenlijkheid te leren wat onder vroegsignaleren van kwetsbare personen moet worden verstaan. De signaleringsoverleggen worden door zowel hulpverleners in de wijk als ervaringsdeskundigen bijgewoond.

Vanwege grote veranderingen in de werkwijze van Veilig Thuis en de Wet meldcode zijn in het kader van huiselijk geweld en kindermishandeling diverse samenwerkingsverbanden tegen het licht gehouden en waar nodig worden deze bijgesteld. De voorbereidingen voor het actualiseren van de samenwerkingsafspraken tussen Veilig Thuis en de lokale teams zijn getroffen. Verder is begonnen met trainingen aan de kinderopvang omdat uit onderzoek blijkt dat er behoefte is de aanpak van signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling in deze sector te verbeteren. Veilig Thuis is betrokken bij de nieuw opgerichte Lokale Alliantie financieel misbruik van ouderen in Teylingen en levert een bijdrage aan openbare bijeenkomsten. Met diverse vestigingen van de Rabobank zijn samenwerkingsafspraken gemaakt. Per 2019 zullen er landelijk dekkende afspraken komen. Een interventie-instrument is ontwikkeld dat kan worden ingezet bij sexting-incidenten. Dit instrument is bewezen effectief en is regionaal in het voortgezet onderwijs worden uitgezet. De verbeterde werkwijze bij de uitvoering van de Wet tijdelijk huisverbod is positief geëvalueerd met de ketenpartners. Dit heeft betrekking op de rollen van de ketenpartners en het meewegen van de bereikbaarheidsdiensten van Kwadraad en CIT met de HOvJ in de opleggingsfase. De implementatiegroep 1Gezin/1Plan/0-100 jaar heeft diverse bijeenkomsten georganiseerd voor managers, voor aandachtsfunctionarissen en gesprekken gevoerd met organisaties om verder draagvlak te creëren en implementatie gestalte te geven.

2.1.4 Financiën

De realisatie van het programma GGD kan als volgt worden samengevat.

(€1.000)	Realisatie 2017	Realisatie 2018	Begroting 2018	Verschil
Lasten	46.458	48.252	48.023	-229
Baten	45.666	50.636	48.453	2.183
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	-792	2.384	430	1.954
Mutatie reserves	797	-2.148	-430	-1.718
Gerealiseerde resultaat	5	236	0	236

Het gerealiseerde resultaat is €236k voordelig. Het structurele resultaat is €584k voordelig. De financiële resultaten van dit programma zijn verder gespecificeerd in de jaarrekening in paragraaf 3.5.1.

2.2 Programma Geneeskundige Hulpverlening (GHOR)

Het programma Geneeskundige Hulpverlening wordt uitgevoerd door de sector GHOR. De GHOR is belast met coördinatie, aansturing en regie van de geneeskundige hulpverlening en de advisering van andere overheden en organisaties op dat gebied.

GHOR Hollands Midden bereidt schriftelijke afspraken voor en onderhoudt deze tussen het bestuur van de Veiligheidsregio Hollands Midden (VRHM) en in de regio werkzame zorginstellingen, zorgaanbieders, RAV en GGD over hun taak bij rampen en crises en de voorbereiding daarop. Als netwerkorganisatie heeft GHOR Hollands Midden een spilfunctie tussen zorg, veiligheid en openbaar bestuur. Deze functie komt tot uiting in haar wettelijke taak processen in de acute zorg en de publieke zorg tussen verschillende organisaties goed op elkaar te laten aansluiten tot een soepele keten. Publieke zorg betreft: Infectieziektebestrijding, Medisch Milieukunde, Psychosociale Hulpverlening en Gezondheidsonderzoek.

Als netwerkorganisatie heeft de GHOR een spilfunctie tussen zorg, veiligheid en openbaar bestuur. Deze functie komt tot uiting in haar wettelijke taak processen in de acute zorg en de publieke zorg tussen verschillende organisaties goed op elkaar te laten aansluiten tot een soepele keten. Publieke zorg betreft: Infectieziektebestrijding, Medisch Milieukunde, Psychosociale Hulpverlening en Gezondheidsonderzoek.

De meerwaarde van het programma GHOR voor zorgpartners is de verbinding in het zorgnetwerk van organisaties en personen, met als doel: een goede voorbereiding op crisisbeheersing en aansluiting ervan op de veiligheidsregio. Voor de veiligheidsregio zit de meerwaarde vooral in de relatie van het programma met zorgpartners en de kennis van hun processen.

2.2.1 Doel

Doelen en speerpunten

Het programma GHOR kent de volgende speerpunten:

- Organiseren van themasessies met en voor zorgpartners (zoals over gevolgen van regionale risico's en de te nemen maatregelen door de zorgpartners).
- Concretisering met zorgpartners van het concept van systeemdenken voor de voorbereiding op geneeskundige hulpverlening en zorgcontinuïteit.
- Deelnemen aan relevante werkgroepen en projecten van de veiligheidsregio gericht op voorbereiding en uitvoering van het regionaal beleid en werkplannen van de veiligheidsregio.
- In kaart brengen van informatiebehoeften bij partners zowel in de koude, lauwe als in de warme fase gericht op een verbetering van de informatieketen.

Het werkplan GHOR 2018 is binnen de begroting 2018 gerealiseerd.

2.2.2 Ontwikkelingen

Ontwikkelingen en resultaten zorgnetwerk

ROAZ (Regionaal Overleg Acute Zorgketen)

In 2006 zijn ziekenhuizen met erkenning traumacentra aangewezen om het regionaal overleg acute zorgketen (ROAZ) te organiseren. De afgelopen jaren wordt het ROAZ meer gebruikt als platform in de regio om (de samenwerking in) de acute zorg te verbeteren, acties te ondernemen en afspraken te maken.

Netwerk Acute Zorg regio West

Het overleg over de wettelijke ROAZ-taak in de regio West is geherstructureerd om in te spelen op de urgente knelpunten in de acute zorg. Het bestuurlijk overleg is structureel uitgebreid met een tactisch overleg dat diverse expertise- en themagroepen aanstuurt. Nu zijn zowel bestuurders als managers van zorgaanbieders bij het overleg over acute zorg in regio West betrokken, waaronder DPG en manager GHOR. GHOR is (samen met GHOR Haaglanden) trekker van de themagroep Crisisbeheersing.

Griepperiode 2018 en regionaal griepplan

In maart 2018 heeft VWS aan het ROAZ opdracht gegeven beter voorbereid te zijn op toekomstige griep epidemieën. Op verzoek van het Netwerk Acute Zorg regio West heeft GHOR in maart 2018 gedurende twee weken dagelijks uitvraag gedaan naar de drukte op de Spoedeisende Hulp van de ziekenhuizen en RAV in de regio Hollands Midden.

Convenant ziekenhuizen

De convenanten uit 2013 met de drie ziekenhuizen in de regio zijn geactualiseerd op regels in de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG), Slachtoffer Informatie Systematiek (SIS) en Terrorisme Gevolg Bestrijding (TGB). Het is nu één convenant voor de drie ziekenhuizen in de regio Hollands Midden.

Samen oefenen met zorgpartners

Evenals in 2018 heeft GHOR aan zorgpartners aangeboden om met GHOR en / of met VRHM te oefenen. Het doel is zorgpartners te stimuleren om hun crisisteams op strategisch en tactisch niveau te oefenen.

Ontwikkelingen en resultaten Veiligheidsnetwerk

Adviezen vergunningverlening risicovolle evenementen

Voorbeelden waarbij GHOR heeft geadviseerd over de te nemen maatregelen bij risicovolle evenementen zijn diverse schaatstochten, festiviteiten rond Koningsdag, marathon Leiden en diverse najaar feesten in de regio. GHOR heeft hierbij het advies betrokken van RAV en GGD. Alle adviezen zijn op tijd verstrekt.

Omgevingswet

GHOR heeft bijgedragen aan de landelijke visie van GGD GHOR Nederland op de rol van GHOR in het kader van ruimtelijke ordening. In het ruimtelijk planproces werkt GHOR nauw samen met haar partners. GHOR ambieert een integrale benadering van veiligheids- en gezondheidsaspecten bij ruimtelijke ontwikkelingen in nauwe samenwerking met Omgevingsdiensten, VRHM, gemeenten en GGD.

Risicobeheersing en planvorming

GHOR heeft samengewerkt met de veiligheidsregio en advies gevraagd aan zorgpartners met betrekking tot het gezamenlijk adviseren over bestemmingsplannen en dossiers op het gebied van ruimtelijke ordening, zoals de Rijnlandroute. GHOR heeft inbreng geleverd aan alle multidisciplinaire werkgroepen van de veiligheidsregio.

Nieuw Regionaal Risico Profiel van de veiligheidsregio

Voor het Regionaal Risicoprofiel heeft Veiligheidsregio Hollands Midden themasessies gehouden om een gezamenlijke inventarisatie en analyse van de aanwezige risico's te maken. Vooraf heeft GHOR partners van de acute zorg, publieke zorg en verpleeghuizen benaderd om mee te denken over de thema's en hen uitgenodigd deel te nemen aan de themasessies. GHOR heeft als coördinator in het zorgnetwerk meegedacht over mogelijke oorzaken, gevolgen en impact op de geneeskundige hulpverlening. Thema's van de werksessies waren: Natuur en klimaat, Gebouwde omgeving, Milieu, Mobiliteit en infrastructuur, Continuïteit vitale voorzieningen en Gezondheid en veiligheid.

Ontwikkelingen en resultaten Crisisorganisatie GHOR

Wijziging in het Besluit personeel veiligheidsregio's in verband met aanpassing van enkele functies van de GHOR

De Wijziging in het Besluit van 21 november 2017 heeft geleid tot twee nieuwe GHOR-functies: Hoofd Acute Gezondheidszorg (HAG) en Hoofd Publieke Gezondheidszorg (HPG). HAG en HPG geven invulling aan de verantwoordelijkheid die de veiligheidsregio heeft voor aansturing van de geneeskundige hulpverlening. Beide functies vallen onder verantwoordelijkheid van de Algemeen Commandant Geneeskundige Zorg (ACGZ) en bevinden zich in de multidisciplinaire context binnen de witte kolom.

Ontwikkeling personeelsbestand parate crisisorganisatie GHOR

In de periode 2014-2018 zijn 8 van de 14 Officieren van Dienst Geneeskundig (OvdG) uit dienst getreden, waarvoor nieuw OvdG'en zijn geworven.

Uit de personeelsopbouw van alle crisisfunctionarissen GHOR blijkt dat ook de komende jaren een substantiële vervanging van deze functionarissen plaatsvindt. De Wijziging in het Besluit personeel leidt daarnaast tot nieuw op te leiden crisisfunctionarissen GHOR, namelijk HAG en HPG. Op basis hiervan verwacht GHOR in de komende jaren extra kosten voor werving, selectie en initiële landelijk vereiste opleidingen, die een hoge druk leggen op de begroting GHOR.

Opleiden, trainen, oefenen

Voor alle GHOR-crisisfuncties zijn ook dit jaar veel trainingen zowel monodisciplinair (zorgpartners) als multidisciplinair (veiligheidsregio) opgezet en uitgevoerd. Een oefening waar zowel functionarissen van zorgpartners als ook van veiligheidsregio tegelijk zijn beoefend was op 7 november 2018 met een scenario terrorismegevolgbestrijding op terrein van het LUMC.

Het opleiden trainen oefenen van crisisfunctionarissen GHOR is volgens planning uitgevoerd. Afgesproken evaluaties zijn gehouden. Deelnemers zijn tevreden over de aanpak. De trend van groeiende vak volwassenheid van crisisfunctionarissen GHOR is doorgezet.

Operationaliseerde inzetcriteria

De inzetcriteria voor GRIP-opscaling heeft GHOR Hollands Midden in samenwerking met Meldkamer Ambulancezorg en GHOR Haaglanden geoperationaliseerd en in de technische infrastructuur van de meldkamer laten opnemen. Deze samenwerking heeft bekendheid met elkaars processen verbeterd. Uit de pilot is gebleken dat het aantal inzetten van OvDG sterk toeneemt en daarmee hun enthousiasme voor incidentbestrijding en het behoud van hun vakbekwaamheid. Op 1 september 2018 zijn deze geoperationaliseerde inzetcriteria van kracht gegaan. Het aantal inzetten in 2018 was 245, waarvan 6 inzetten met GRIP 1 of hoger (2017: 58 inzetten).

Aangepaste inzetcriteria Gezondheidskundig Adviseur Gevaarlijke stoffen (GAGs)

Vanaf 1 december 2018 zijn aangepaste inzet- en alarmeringscriteria van toepassing voor de GAGs. Deze operationele functie kan worden ingezet tijdens incidenten waarbij (vermoedelijk) gevaarlijke (Chemisch Biologisch Radioactief en Nucleair) stoffen betrokken zijn. De gewijzigde inzetcriteria leiden tot een uniforme werkwijze binnen Zuid-Holland.

2.2.3 Financiën

De realisatie van het programma GHOR kan als volgt worden samengevat.

(€1.000)	Realisatie 2017	Realisatie 2018	Begroting 2018	Vershil
Lasten	1.973	1.986	2.024	38
Baten	1.960	2.006	2.024	-18
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	-13	20	0	20
Mutatie reserves	29	16	0	16
Gerealiseerde resultaat	16	36	0	36

Het gerealiseerde resultaat is €36k voordelig. Het structurele resultaat is €23k nadelig. De financiële resultaten van dit programma zijn verder gespecificeerd in de jaarrekening in paragraaf 3.5.2.

2.3 Programma Regionale Ambulancevoorziening (RAV)

2.3.1 Doel

De Regionale Ambulancevoorziening Hollands Midden (RAV) biedt verantwoorde ambulancezorg. De RAV kenmerkt zich als een professionele, innovatieve en transparante organisatie. De patiënt heeft hier recht op!

De Tijdelijke wet Ambulancezorg (TwAZ) is sinds 1 januari 2013 het wettelijk kader voor ambulancediensten. Op basis van deze wet heeft het ministerie van VWS een vergunning afgegeven aan de RAV om ambulancezorg te verlenen in de veiligheidsregio. In 2017 heeft de Minister van VWS besloten de werkingsduur van de tijdelijke wet te verlengen tot 2021. Ambulancezorg Nederland heeft namens alle RAV's haar standpunt kenbaar gemaakt aan VWS over de ordening van de ambulancezorg vanaf 2021. Uitgangspunt hierbij is o.a. voortzetting van de huidige wijze van vergunningsverlening.

Het programma RAV omvat de ambulancezorg en de meldkameractiviteiten (intake en uitgifte). De activiteiten zijn beschreven in de Tijdelijke wet Ambulancezorg (TwAZ), die sinds 1 januari 2013 de ambulancezorg reguleert. Deze wet is tot 2020 verlengd. De verwachting is dat in 2019 door de Minister meer duidelijkheid wordt geboden over nieuwe wetgeving.

2.3.2 Ontwikkelingen

Visie op zorgaanbod

De balans tussen de behoefte aan ambulancezorg en de beschikbare capaciteit is al langer verstoord. Een van de invalshoeken om de balans te herstellen is een betere regie op de geboden zorg.

Door de samenwerking te zoeken met de huisartsenposten, thuiszorg en GGZ bij de aanname en verwerking van meldingen wil de RAV de melder zorg op maat bieden. Oriënterende gesprekken over de inrichting van een zorgmeldkamer worden in 2019 gevoerd.

De RAV houdt in 2019 een 112-campagne, gezamenlijk met de zorgketenpartners. Het doel hiervan is om de burger zo snel mogelijk in de richting te helpen van de juiste zorgverlener.

Tekort aan verpleegkundigen

In de afgelopen jaren heeft de RAV tientallen nieuwe verpleegkundigen aangenomen. Tot nog toe heeft de RAV in haar behoefte kunnen voorzien en worden nog regelmatig nieuwe mensen aangenomen, maar het potentieel aan beschikbare verpleegkundigen, onder wie ook centralisten, neemt nog steeds af. De RAV blijft inzetten op de werving van nieuwe verpleegkundigen en op behoud van personeel, maar verwacht in de komende jaren desondanks problemen te zullen ondervinden bij het op peil houden van de formatie.

Telemedicine

De verdieping van de kwaliteitszorg is met name beoogd door de introductie van Telemedicine. Sinds de invoering van de Tempus ALS wil de RAV onderdelen van het Telemedicine-concept gefaseerd implementeren in de dienst. De infrastructurele voorwaarden die hiervoor nodig zijn, hebben vertraging opgelopen. In 2018 is de basis gelegd om op verder te bouwen in 2019.

2.3.3 Prestaties

Het jaar 2018 heeft vooral in het teken gestaan van het ontwikkelen van plannen voor het herstellen van de balans tussen de vraag om ambulancezorg en het aanbod dat door de RAV kan worden geleverd. De balans is verstoord geraakt als gevolg van diverse in- en externe ontwikkelingen. Intern speelt met name de krapte op de arbeidsmarkt voor verpleegkundigen een rol, extern de veranderende zorgvraag en het veranderende zorgaanbod van ketenpartners. Gevolg van de verstoorde balans is dat niet kan worden voldaan aan de norm (95% A1 binnen 15 minuten onder normale omstandigheden). Er is veel in gang gezet waarvan de effecten naar verwachting pas in 2019 zichtbaar zullen zijn.

Voor een uitgebreide toelichting op het meerjarenbeleid van de RAV wordt verwezen naar <http://rap.ravhm.nl>.

Zorgambulance

De zorgambulance wordt sinds april 2017 ingezet. Laag complexe ambulancezorg wordt in speciaal hiervoor ingerichte ambulances uitgevoerd door zorgambulancebegeleiders. De druk op de spoedcapaciteit is hierdoor verminderd. Het aantal zorgambulances is per september 2018 tot 4 uitgebreid. De spreiding over de regio is geoptimaliseerd. In de avonduren is inmiddels ook capaciteit beschikbaar

Zorgtaxi

Een deel van de ambulancecapaciteit wordt ingezet terwijl er strikt genomen geen (acute) zorgbehoefte aanwezig is. In dergelijke gevallen biedt de RAV in samenwerking met een taxivervoerder bij wijze van pilot de mogelijkheid aan bij de huisarts om te kiezen voor een zorgtaxi i.p.v. een ambulance. Hiermee probeert de RAV de alsmaar stijgende ritaantallen enigszins te beperken. De pilot heeft laten zien dat er duidelijk behoefte is aan deze vorm van patiëntenvervoer. Vanwege beperkte financiële middelen is de zorgtaxi tot nog toe beperkt ingezet.

Prestaties (% A1 < 15 minuten)

Het aantal spoedritten dat binnen 15 minuten ter plaatse is (A1) blijft met 91,2% op regioniveau gemiddeld achter op de norm. Hiervoor zijn diverse oorzaken aan te geven:

- De personeelsproblemen zijn nog niet geheel opgelost. De formatie benadert het gewenste niveau, maar nog niet alle nieuwe medewerkers zijn inzetbaar doordat zij in het opleidingstraject zitten.
- De RAV heeft een nieuw ritdatamanagementsysteem dat aan het digitale ritformulier gekoppeld is. Dit systeem is sinds november 2017 in gebruik en is gedurende 2018 verder ontwikkeld. Vanaf de ingebruikname zijn de prestatiecijfers met ruim 2% afgenomen en daarna gestabiliseerd. De prestatiebepaling is nu direct conform de richtlijnen van het RIVM en worden er geen uitzonderingen gemaakt voor bijzondere omstandigheden.
- De ritaantallen zijn gestegen.
- De RAV heeft te maken met een toenemend aantal tijdelijke sluitingen van ziekenhuisafdelingen. Het gevolg hiervan is een stijging van de gemiddelde ritduur en daarmee samenhangend een vermindering van beschikbare spoedparaatheid.
- Gebieden aan de randen van onze veiligheidsregio die normaliter door andere RAV's worden aangereden, worden nog steeds door onszelf bediend. Hierdoor staan in deze gebieden de prestaties extra onder druk.
- Waar (mogelijk) sprake is van een reanimatie wordt een beroep gedaan op de brandweer first responder en de burgerhulpverlener. Uit een onderzoek in 2017 blijkt dat hierdoor meer dan 75% van de reanimaties binnen 6 minuten kan worden gestart.

2.3.4 Financiën

De realisatie van het programma RAV kan als volgt worden samengevat.

(€1.000)	Realisatie 2017	Realisatie 2018	Begroting 2018	Verschil
Lasten	26.463	27.604	27.874	270
Baten	26.078	27.904	27.874	30
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	-385	300	0	300
Mutatie reserves	213	133	0	133
Gerealiseerde resultaat	-172	433	0	433

De financiering van de ambulance activiteiten vindt plaats op basis van voorgeschreven tarieven door de Nederlandse Zorgautoriteit (NZa).

Het gerealiseerde resultaat is €433k voordelig. Het structurele resultaat is 428k voordelig. De financiële resultaten van dit programma zijn verder gespecificeerd in de jaarrekening in paragraaf 3.5.3.

2.4 Verplichte paragrafen

Hieronder zijn de verplichte paragrafen opgenomen die van toepassing zijn voor de RDOG Hollands Midden. Wij hebben een onverplichte paragraaf rechtmatigheid toegevoegd.

2.4.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Weerstandscapaciteit

Het weerstandsvermogen van de RDOG Hollands Midden wordt bepaald door de omvang van de reserves. Hierdoor kunnen niet begrote uitgaven worden opgevangen. De deelnemende gemeenten zijn op grond van artikel 27, lid 7 van de Gemeenschappelijke regeling RDOG Hollands Midden verplicht ervoor te zorgen dat de RDOG Hollands Midden beschikt over voldoende middelen om aan al zijn verplichtingen te kunnen voldoen.

De uitgangspunten voor de reserves zijn opgenomen in de Nota Reserves en Voorzieningen RDOG Hollands Midden, die door het Algemeen Bestuur op 28 maart 2018 is vastgesteld.

De omvang van de reserves bedraagt €3.627k. Het weerstandsvermogen is €2.794. Dit is bepaald door de reserves waarvoor het Algemeen Bestuur al een doel heeft vastgesteld niet mee te tellen als vrij besteedbaar vermogen. Wat resteert, is het weerstandsvermogen. Dit is hieronder weergegeven. Een nadere toelichting op het eigen vermogen is opgenomen in paragraaf 3.4.7 van de jaarrekening en in paragraaf 4.3 in de bijlagen.

De weerstandsratio is de beschikbare weerstandscapaciteit ten opzichte van de benodigde weerstandscapaciteit. De benodigde weerstandscapaciteit, die is gebaseerd op het risicomanagementsysteem, is voor 2018 bepaald op €5.500k. De weerstandsratio is $\text{€2.794k} / \text{€5.500k} = 51\%$.

(€1.000)	01-01-2018	31-12-2018	Niet vrij	Weerstand
Algemene reserve GGD	21	1.910	0	1.910
Bestemmingsreserve verplichtingen voormalig personeel	0	358	358	0
Bestemmingsreserve markttaken GGD	382	283	283	0
Reserves GGD	403	2.551	641	1.910
Algemene reserve GHOR	126	110	0	110
Bestemmingsreserve project OvDG	77	77	77	0
Reserves GHOR	203	187	77	110
Reserve aanvaardbare kosten RAV	69	69	0	69
Bestemmingsreserve huisvesting RAV	248	115	115	0
Reserves RAV	317	184	115	69
Onverdeeld gerealiseerde resultaat	0	705	0	705
Eigen vermogen	923	3.627	833	2.794

Risicomanagementsysteem

Bodems en plafonds van de reserves zijn gebaseerd op het risicomanagementsysteem en vastgesteld door het Algemeen Bestuur RDOG Hollands Midden, mede op advies van het Algemeen Bestuur VRHM.

Eind 2018 heeft een actualisatie van de risico-inventarisatie plaatsgevonden. De opbouw van deze analyse is gebaseerd op de risico-analyse die in voorgaande jaren is uitgevoerd, maar is uitgebreid met stakeholders van de organisatie en heeft naast de risico's ook kansen benoemd, die eveneens voor de organisatie van belang kunnen zijn. De GHOR en RAV hebben in dit proces ook hun bijdrage geleverd.

Vooruitlopend op de besluitvorming in het bestuur worden hieronder de nieuwe bedragen van de plafonds van de reserves al vermeld. De bedragen zijn gebaseerd op een inventarisatie van de processen binnen de GGD, GHOR en RAV waarbij de kans en impact als wegingsfactor zijn meegenomen en een koppeling is gelegd met een risico-bedrag wanneer het risico zich zou voordoen. Als plafond in het weerstandvermogen wordt het totaalbedrag aangehouden van de risico's die vallen in de berekening van de drie hoogst waarderingen, hetgeen uitkomt op een bedrag van €5.500k.

Belangrijkste risico's

Risico's	Toelichting	Maatregelen
Bestuurlijk		
Uitkomsten RDOG 2020 biedt kansen, maar ook risico's: hoe gaat het nieuwe PPG functioneren	Het gekozen model stelt hoge eisen aan invulling opdrachtgeverschap van gemeenten. De capaciteit om structuur goed in te richten en te ondersteunen is zowel binnen RDOG Hollands Midden als binnen gemeenten krap.	Consequent teruggrijpen naar de oorspronkelijke uitgangspunten RDOG 2020. Helder verwachtingen management.
Een wijzigende visie van gemeenten op bepaalde taakgebieden, bv CJG, jeugdhulp of maatschappelijke zorg.	Een wijzigende visie van gemeenten kan leiden tot verlies van opdrachten in schil 3 m.b.t. CJG diensten (coördinatoren, cursusbureau etc) of complexe wijzigingen in de invulling van de taken in schil 2, zoals minder taken voor alle gemeenten samen. Spanningspunt is vooral dat personele wijzigingen realiseren niet altijd een korte doorlooptijd heeft.	Uitgangspunten toepassen en met elkaar in gesprek blijven. Helderheid aanbrengen over de gewenste te bereiken maatschappelijke effecten en de rol van de GGD hierin.
Primaire taken		
Veranderende wetgeving kan leiden tot uitbreiding van werkzaamheden en formatie-uitbreiding.	De regelgeving voor de GGD taken is in beweging. Veranderende wet- en regelgeving kan leiden tot uitbreiding of krimp van werkzaamheden. Risico is dat dit sneller gaat dan veranderingen in het personeelsbestand. Er kan ook sprake zijn van krimp bij taken die elders worden ondergebracht.	Goede meerjaren begroting en inzicht in ontwikkelingen formatie.
Verlies contract arrestantenzorg in 2020.	De aanbesteding van arrestantenzorg bij de politie komt naderbij. Afhankelijk van de scherpste van de offerte zal het contract wel/niet worden voortgezet.	Samenwerking met GGD Haaglanden, volgen ontwikkelingen, inzet bij werving en opleiding forensisch artsen.
DD JGZ: De ontwikkeling en implementatie van een klantportaal stagneert. Medewerkers leren niet snel genoeg correct te registreren.	De aanschaf en implementatie van het nieuwe DD JGZ is gerealiseerd, maar nog niet alle functionaliteiten worden zo gebruikt als vooraf was bedacht. Dat kan van invloed zijn op de juiste vastlegging en de betrouwbaarheid van de gegevens in het systeem.	Ouderportaal wordt voorbereid. Continu proces van verbetering inrichting en instructie, gericht op standaard gebruik van Kidos. Versterking applicatiebeheer.
Niet leveren optimale zorg JGZ/jeugdhulp door ontbreken integrale werkprocessen in samenwerking JGZ-SJT/JGT/ST	Samenwerking JGZ met ketenpartners is onontbeerlijk om tot efficiënte en effectieve uitvoering te komen. Door het ontbreken van deze samenwerkingsprocessen gaat een ieder op eigen integrale wijze met de casuïstiek om en kunnen bij overdracht registraties niet voldoen. Het risico bestaat dat extra personeel nodig is om het aanbod tijdig te kunnen verwerken.	Dit risico onder de aandacht van de gemeenten als regisseur brengen. De gemeenten ondersteunen bij hun systeem-verantwoordelijkheid voor alle jeugdigen en hun ouders.

Risico's	Toelichting	Maatregelen
Niet voldoen aan verplichte doorlooptijden Veilig Thuis waardoor cliënten minder effectief geholpen kunnen worden.	Specifiek voor Veilig Thuis is sprake van wettelijke termijnen die worden gemonitord door de Inspectie. Daarbij zijn er beperkt mogelijkheden om af te wijken van het verplichte handelingsprotocol. Als het aantal meldingen sneller toeneemt dat geraamd, is het al snel noodzakelijk om extra personeel in te zetten.	Monitoren aantal meldingen en uitbreiding formatie VT wanneer nodig Verbeteren samenwerking in de keten waardoor overdracht werkzaamheden soepel verloopt.
Ondersteunende taken		
De jarenlange bezuinigingen hebben de organisatie kwetsbaar gemaakt. Er zijn nauwelijks voldoende middelen beschikbaar om medewerkers goed te ondersteunen in hun taakuitvoering. De centrale ondersteuning heeft net voldoende armslag om aan de belangrijkste zaken aandacht te besteden, maar onvoldoende capaciteit en vormkracht om de benodigde ondersteuning aan de primaire activiteiten te verbeteren.	De beperkte overhead en de doorgevoerde bezuinigingen hebben tot gevolg dat de uitvoering van overhead zeer operationeel is (activiteitgericht en ad hoc). Met beperkte formatie wordt de ondersteuning draaiende gehouden. Ondersteunende taken op het gebied strategische ontwikkelingen, toekomstige wet- en regelgeving, technische ontwikkelingen, afstemming opleiding op toekomstig beleid en personeelsplanning (kwalitatief en kwantitatief) worden beperkt ingevuld en uitgevoerd. De competenties van een gedeelte van de overhead-medewerkers loopt niet in de pas met de gevraagde competenties.	De overhead niet verder inkrimpen maar (kwalitatief) versterken. Tevens versterken van de professionele autonomie van medewerkers en van het procesgericht werken. Om dit mogelijk te maken en te zorgen dat de organisatie kan inspelen op toekomstige ontwikkelingen zullen we ook de HR-functie kwalitatief versterken en ontwikkelen.
HRM		
Strategisch personeelsbeleid is nog onvoldoende uitgewerkt.	Het strategisch personeelsbeleid is nog niet uitgewerkt en geïmplementeerd. Hierin dienen de noodzakelijke ontwikkelingen te worden opgenomen zoals; Hoe gaan we om met "schaars" personeel? Hoe kunnen we nieuw personeel aan de RDOG binden? Hoe krijgen we de juiste competenties en talenten op de juiste plaats? Hoe gaan we om met de vergrijzing van het Personeel en de digitale vooruitgang? Hoe gaan we om met de personele capaciteit op korte en lange termijn? Momenteel bestaan er verschillen tussen de afzonderlijke sectoren. Risico is dat de RDOG Hollands Midden bij mogelijke afname van taken langlopende verplichtingen, dat personeel niet de juiste competenties heeft, of juist dat het benodigde personeel niet beschikbaar is.	Inschakelen externe ondersteuning t.b.v. personeelsbeleidsontwikkeling. HR-functie in al haar aspecten, centraal en decentraal, kwalitatief versterken en ontwikkelen.
Verzuimcijfer stijgt boven concernbrede norm van 5% (RDOG 2e kwartaal 5,5%). Door vervanging van zieke collega's neemt werkdruk toe. Achterstand in werkzaamheden.	De organisatie RDOG is in ontwikkeling. Enerzijds wordt de sturing gewijzigd in een zelfsturende organisatie en anderzijds worden de automatiseringssystemen en te volgen processen aangepast aan de eisen van de tijd. Dit vraagt veel (extra) inzet en flexibiliteit van de medewerkers. Mede daardoor kan het verzuimcijfer van de RDOG (in aug) 0,2% boven de RDOG norm van 5% uitkomen. Dit is een financieel risico.	Verzuim is deels werkgerelateerd. Niet alles is te voorkomen. Programma is gericht op preventie en aandacht.
Informatiemanagement		
Een deel van de medewerkers is op dit moment onvoldoende toegerust om mee te groeien en in te spelen op de snelle digitalisering om ons heen.	Voortdurende ontwikkeling van de zittende medewerkers is essentieel t.b.v een toekomstbestendige organisatie. zeker ook in het licht van een opschuivende AOW gerechtigde leeftijd.	Versterken mogelijkheden voor scholing en doorontwikkeling medewerkers, ook voor 55-plussers.
Stagnatie implementatie IM-beleid	De digitale wereld verandert snel. Bij de ontwikkeling van de organisatie wordt de nadruk gelegd op primaire taken. Zonder voldoende en juiste (digitale) ondersteuning stagneert de levering van diensten. Een inhaalslag is van belang om te kunnen voldoen aan de wensen van de klanten, opdrachtgevers en medewerkers. Business cases zijn noodzakelijk om de risico's en kosten helder in beeld te krijgen.	Financiering €300k uit reserve in 2019. Voorbereiden business cases per project t.b.v. vervolg.

Risico's	Toelichting	Maatregelen
Financiën		
De begrotingsaannames kloppen onvoldoende.	De begroting is een raming van de te verwachten kosten en opbrengsten. De realisatie is vaak weerbarstiger waardoor negatieve resultaten kunnen ontstaan. Gezien de ontwikkelingen van risico's is het niet altijd gewenst tekorten uit de reserves te dekken.	Rapportages op orde en goed zicht op instroom en activiteiten om resultaten te bereiken. Strakke begrotingsdiscipline.
Stijging personeelskosten hoger dan de index 2019 in de begroting 2019.	De index 2019 is 2,3%. De pensioenpremies stijgen 1,3%. Daarom ontstaat een knelpunt bij CAO afspraak met salarisstijging groter dan 1% voor 2019. De verwachting is dat de CAO 2019 zal leiden tot een structureel tekort in de RDOG begroting 2019. Vastgesteld uitgangspunt van het AB is dat de gemeenten dergelijke autonome ontwikkelingen compenseren.	Voeren goed gesprek in AB en PPG en ook met werkgroep financieel kader GR'en over oplossing van verwachte tekort.
Projecten		
Project planning en uitvoering ondermaats.	Door het systematisch in kaart brengen van de projecten die lopen is zichtbaar geworden wat er goed en wat minder goed loopt. Gepleegde inzet levert niet het gewenste resultaat t.b.v. organisatie, onder andere door onvoldoende inkoopkracht. Gevolg extra kosten en minder vertrouwen. Beter in beeld is dat de optelsom van (IM) projecten niet past in de huidige begroting. Dat leidt tot herprioritering, maar ook tot inzet van externen t.b.v essentiële projecten.	Scherpe prioritering en projectuitvoering onder verantwoordelijkheid van de opdrachtgever.
Beperkingen in de huisvesting van MZVT (te weinig en werkplekken van matige kwaliteit)	Het contract van huisvesting voor onderdeel MZVT loopt af in 2020. Daarnaast is de huisvesting te krap geworden i.v.m. groei VT. Wegens taakuitbreidingen, zullen nog meer werkplekken met bijbehorende devices nodig zijn. Het is aannemelijk dat het bestaande huisvestingsbudget voor MZVT onvoldoende zal zijn.	Plannen worden ontwikkeld en keuzes worden voorbereid.
Inkoop		
Toename inkooprisico's.	Toename complexe inkooptrajecten. De RDOG Hollands Midden volgt wetgeving en jurisprudentie en past haar beleid en de uitvoering daarvan hier zo goed mogelijk op aan zonder dat dit ten koste gaat van een effectieve en efficiënte manier van inkopen. Echter de aanbestedingswetgeving en jurisprudentie blijft in ontwikkeling en soms zo complex dat nooit met zekerheid te stellen is dat alles goed is gegaan en wat de uitkomst is van een eventuele rechtszaak.	Naar eer en geweten zo goed mogelijk, volgens de wet en inkoopbeleid, uitvoeren van aanbestedingen.
Tekortschietende leveranciers. geen levering(ICT) diensten, faillissement leverancier etc. Bijvoorbeeld bepaalde vaccins zijn niet meer beschikbaar, of door een ICT storing kan personeel niet verder werken.	Bij het sluiten van overeenkomsten met leveranciers wordt zoveel mogelijk onderzocht welke onderwerpen in de overeenkomsten moeten worden opgenomen om risico's te vermijden. De negatieve ontwikkelingen bij de leveranciers zelf zijn echter niet altijd in beeld en te voorkomen.	Goede selectie leveranciers. Risico's worden deels geborgd binnen overeenkomsten met leveranciers.

2.4.2 Kengetallen

De kengetallen geven een indicatie van de financiële gezondheid van de organisatie. In onderstaande tabel zijn de voorgeschreven kengetallen gepresenteerd en vervolgens verder toegelicht.

	2018	2018	2018	2017	2017	2017
	GGD/GHOR	RAV	RDOG	GGD/GHOR	RAV	RDOG
Solvabiliteitsratio ¹	16,1%	5,1%	11,8%	4,3%	2,1%	3,1%
Netto schuldquote ²	5,5%	39,7%	17,4%	10,9%	47,8%	24,0%
Structurele exploitatieruimte ³	1,1%	1,5%	1,2%	-0,8%	-1,4%	-1,0%

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de organisatie in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. Als signaalwaarde voor de solvabiliteitsratio geldt een percentage van 20%.

De solvabiliteitsratio is gestegen van 3,1% naar 11,8%. Een belangrijke oorzaak is de bijstorting in de reserves en het positief exploitatiesaldo in 2018 waardoor het eigen vermogen is versterkt. Dit is verder toegelicht in paragraaf 3.4.7. Met dit percentage kan de financiële positie van de RDOG Hollands Midden als enigszins kwetsbaar worden aangemerkt. De solvabiliteitsratio van de programma's GGD en GHOR is 16,1% (2017: 4,3%) en die van de RAV is 5,1% (2017: 2,1%).

Netto schuldquote

Investerings worden niet betaald met reserves maar met geld. Als dat niet op de bank staat, dan moet dat worden geleend. Daarmee stijgt de schuld. Als signaalwaarde voor de netto schuldquote geldt: als de netto schuld groter is dan 130% van de inkomsten, is er sprake van een erg hoge schuld. Het licht staat dan op rood. Maar al bij een netto schuld die 100% van de inkomsten te boven gaat, springt het licht op oranje.

De netto schuldquote van de RDOG is gedaald van 24,0% naar 17,4%. Dat is ruim toereikend om aan de schuldverplichtingen te voldoen. De netto schuldquote van GGD en GHOR is met 5,5% laag (2017: 10,9%), de netto schuld is €2,9m bij €52,6m baten. De netto schuldquote van de RAV is 39,7% (2017: 47,8%), de netto schuld is €11,1m op een totaal van €27,9m aan baten.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

De netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen geeft aan in hoeverre sprake is van doorlenen. Zo wordt in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast. Omdat de RDOG Hollands Midden geen leningen verstrekt heeft, is de uitkomst gelijk aan de netto schuldquote.

Structurele exploitatieruimte

De structurele exploitatieruimte geeft aan hoe groot de structurele vrije ruimte binnen de jaarrekening is, afgezet tegen de inkomsten. Een begroting waarvan de structurele baten hoger zijn dan de structurele lasten is meer flexibel dan een begroting waarbij structurele baten en lasten in evenwicht zijn.

De structurele baten van de RDOG Hollands Midden zijn groter dan de structurele lasten. De structurele exploitatieruimte is gestegen van -1,0% naar +1,2%. Hiervan is 1,1% (2017: -0,8%) toe te wijzen aan een structureel exploitatieoverschot bij de programma's GGD en GHOR en 1,5% (2017: -1,4%) structureel exploitatieoverschot bij de RAV. De organisatie van de drie programma's is hiermee enigszins in staat flexibel te reageren op onverwachte gebeurtenissen.

Het structurele resultaat is verder toegelicht in paragraaf 3.5.5.

¹ Eigen vermogen / balanstotaal

²
$$\frac{[(\text{Materiële vaste activa} + \text{voorraden}) - (\text{eigen vermogen} + \text{voorzieningen})]}{(\text{totale baten})} = \frac{[(\text{Langlopende schulden} + \text{vlottende passiva}) - (\text{financiële vaste activa} + \text{vlottende activa} - \text{voorraden})]}{(\text{totale baten})}$$

³
$$\frac{[(\text{Totale structurele baten} - \text{totale structurele lasten}) + (\text{totale structurele toevoegingen aan de reserves} - \text{totale structurele omtrekkingen aan de reserves})]}{(\text{totale baten})}$$

2.4.3 Financiering

Algemeen

In 2018 heeft het Algemeen Bestuur van de RDOG Hollands Midden een geactualiseerd Treasurystatuut vastgesteld. Dit treasurystatuut regelt de verantwoordelijkheden en randvoorwaarden voor het aangaan van, garanderen en verstrekken van geldleningen. Het treasurystatuut verbiedt het gebruik van financiële derivaten.

De RDOG Hollands Midden beschikt over reserves om schommelingen in de exploitatie en markttaken te kunnen opvangen.

Financiering

Het programma GGD wordt voor het basispakket gefinancierd door de deelnemende gemeenten naar rato van hun inwonertal. De aanvullende diensten zijn gefinancierd op basis van door het Algemeen Bestuur vastgestelde tarieven of op basis van met deze afnemers gesloten overeenkomsten. Geplande investeringen worden gefinancierd uit de beschikbare liquide middelen.

De financiering van het programma GHOR geschiedt sinds 1 januari 2014 door de deelnemende gemeenten in de RDOG Hollands Midden. Geplande investeringen worden gefinancierd uit de beschikbare liquide middelen.

De zorgverzekeraars financieren het grootste deel van het programma RAV op basis van contractafspraken.

De financiering van de geplande investeringen voor de nieuwe huisvesting in Leiden en Gouda van de RAV is geschied door het aantrekken van drie 50-jarige leningen. Overige geplande investeringen zijn gefinancierd door een kredietfaciliteit bij de huisbankier van de RAV.

Saldo financieringsfunctie

De specificatie van het saldo van de financieringsfunctie is opgenomen in onderstaande tabel.

(€1.000)	2018	2017
Afschrijvingen	2.455	2.559
Rente langlopende schulden	382	403
Rente kortlopende schulden	4	1
Totaal lasten	2.841	2.963
Doorberekende afschrijvingen	2.455	2.559
Doorberekende rente	385	403
Ontvangen rente	1	1
Totaal baten	2.841	2.963
Saldo financieringsfunctie	0	0

Kasgeldlimiet

Artikel 4 van de Wet financiering decentrale overheden bepaalt dat gelijktijdig met het jaarverslag gerapporteerd te worden over de kasgeldlimiet en de renterisiconorm. De toegestane kasgeldlimiet is 8,2% van de grondslag, te weten het totaal van de lasten van de laatste begrotingswijziging, zijnde €77.940k x 8,2% = €6.390k.

(€1.000)	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Omvang vlottende korte schuld	-3.204	-3.477	-726	0
Vlottende middelen	257	351	1.406	3.011
Totaal netto vlottende schuld	-2.947	-3.126	680	3.011
Toegestane kasgeldlimiet	6.390	6.390	6.390	6.390
Ruimte	3.443	3.263	7.070	9.400

Renterisico

De renterisiconorm wordt niet overschreden. Het renterisico is nihil. Er zijn geen gelden uitgezet voor langer dan een jaar.

Het pand aan de Parmentierweg te Leiden is in 2003 gefinancierd met een 20-jarige lineaire lening van de BNG Bank. De rentevaste periode voor de financiering is gelijk aan aflossingsperiode.

In 2011 zijn twee 50-jarige leningen afgesloten voor de financiering van de nieuwbouw van de RAV in Leiden en Gouda. De rentevaste periode voor beide geldleningen bedraagt 25 jaar, met een rentewijziging in 2037. De eerste aflossing van beide leningen was in januari 2013. Medio 2012 is een aanvullende 49,5-jarige lening van afgesloten voor de RAV. De aflossingen en rentevaste periode daarvan lopen synchroon met de beide 50-jarige leningen. De rente van deze drie leningen wordt volledig vergoed door de zorgverzekeraars.

2.4.4 Onderhoud kapitaalgoederen

Huisvesting

In 2003 is het pand aan de Parmentierweg 49 te Leiden door de GGD Zuid-Holland Noord gekocht. Bij de fusie met de GGD is dit pand aan de RDOG Hollands Midden overgedragen. Het meerjaren onderhoudsplan (MJOP) wordt stelselmatig geactualiseerd. De laatste actualisering van het MJOP heeft in 2016 plaatsgevonden. Op basis hiervan is er geen aanleiding geweest om de dotatie aan de aan de onderhoudsvoorziening aan te passen.

In Leiden is aan het Schuttersveld ruimte voor MZVT gehuurd. In 2018 zijn hierop geen aanpassingen geweest.

Wagenpark

De RAV beschikt over een wagenpark van ambulancevoertuigen en piketvoertuigen. Materieel wordt centraal ingekocht. Ten behoeve van het onderhouden van de ambulances is een meerjarige overeenkomst met een leverancier afgesloten waar al het onderhoud is ondergebracht. De GHOR beschikt over vier piketvoertuigen voor de operationele GHOR-functionarissen met opkomstplicht en over een logistiek voertuig.

2.4.5 Bedrijfsvoering

Investeringsbeleid

De RDOG Hollands Midden is terughoudend geweest met investeringen.

Informatisering en automatisering

De RDOG Hollands Midden heeft een strategische visie op informatiemanagement 2016-2020 opgesteld, en vormt nog steeds het vertrekpunt voor het informatiserings- en automatiseringsbeleid in de komende jaren. Deze is verder geconcretiseerd in het beleidsplan IM/ICT 2019-2022. Daar komen ook onderwerpen naar voren als business intelligence, privacybescherming en informatiebeveiliging en applicatiemanagement. Op deze onderwerpen zal de komende jaren een verbeterslag gerealiseerd worden.

Gegevensbescherming

In 2018 is er ruim tijd en aandacht besteed aan het invoeren van de vereisten vanuit de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG). Er is een register waarin de verwerkingen van persoonsgegevens en een privacyreglement en publieksfolder opgeleverd. Verder is de procedure rond de afhandeling van datalekken aangescherpt. Er is een toetsingsformulier waarmee proces- en projecteigenaren zelf een risico analyse op nieuwe of aangepaste processen kunnen doen en de werkersovereenkomst (verplichte afspraken tussen de organisatie en opdrachtnemers) aangepast aan de AVG.

Alle medewerkers van RDOG zijn in staat gesteld om via een e-learning geïnformeerd te worden over de wijzigingen die de AVG heeft meegebracht.

Medewerkers die constateren dat er mogelijk iets mis is gegaan met persoonsgegevens dienen dit te melden in Topdesk onder de noemer Datalekken. In 2018 is er hier 22 keer sprake van geweest. In slechts 1 geval heeft een datalek geleid tot melding aan de Autoriteit Persoonsgegevens (AP). Het betrof hier een verkeerd verzonden e-mail met daarin een verwijzing naar Specialistische Geestelijke Gezondheidszorg. De inhoud van de mail was dermate vertrouwelijk van aard dat melding aan zowel AP als betrokkene van toepassing was.

In augustus 2018 is er ingebroken in de Parmentierweg 49. De materiële schade is beperkt gebleven. Wel zijn drie laptops ontvreemd, waarvan twee laptops veel cliëntgegevens bevatten. De laptops hebben Bitlock-versleuteling waardoor de kans op openen van de harde schijf nihil is. Zonder deze 'last line of defence' hadden we een zeer groot datalek gehad, waarbij we zowel de Autoriteit Persoonsgegevens als de betrokkenen (circa 300.000 cliënten) hadden moeten informeren.

Administratieve organisatie

De RDOG Hollands Midden heeft ervoor gekozen meer procesmatig te gaan werken. Hiertoe zijn onder meer ruim 30 administratieve processen opnieuw beoordeeld en beschreven vanuit een intern klantperspectief, waarbij met de organisatie aandacht is geschonken aan onder andere efficiëntie en kennisoverdracht.

Personeelsbeleid

De grote druk op de gemeentefinanciën heeft geleid tot een opdracht aan de RDOG Hollands Midden om taken sober en doelmatig uit te voeren. Dit heeft geleid tot bezuinigingen, vooral in de vorm van personele bezuinigingen. Deze bezuinigingen zijn consequent doorgevoerd en hebben daadwerkelijk geleid tot besparingen.

De jarenlange bezuinigingen hebben de organisatie wel kwetsbaar gemaakt. Er zijn amper voldoende middelen beschikbaar om medewerkers goed te ondersteunen in hun taakuitvoering. De centrale ondersteuning heeft net voldoende armslag om aan de belangrijkste zaken aandacht te besteden, maar onvoldoende capaciteit en vormkracht om de benodigde ondersteuning aan de primaire activiteiten te verbeteren.

Vennootschapsbelasting

De RDOG Hollands Midden heeft haar vennootschapsbelasting (vpb) positie fiscaal getoetst. Op grond van deze toetsing door een fiscalist concludeert de RDOG Hollands Midden dat de activiteiten niet leiden tot vpb-plicht respectievelijk tot heffing van vpb.

De Belastingdienst is op basis van de fiscale toetsing en de beoordeling van vpb-plicht gevraagd te bevestigen dat de RDOG Hollands Midden bij ongewijzigde omstandigheden vanaf 2016 niet zal zijn onderworpen aan de heffing van vpb. Hierop heeft de Belastingdienst in haar schriftelijke reactie aangegeven dat zij niet kan bevestigen dat de RDOG met ingang van 1 januari 2016 niet vennootschapsbelastingplichtig is. De reactie van de Belastingdienst geeft geen aanleiding om de analyse en conclusie van de fiscale toetsing bij te stellen waar het de handelwijze met betrekking tot de beoordeling van vpb-plicht betreft.

Indien de RDOG Hollands Midden wel onderworpen zou zijn aan vpb-heffing, dan ontstaat overigens een aanzienlijke post te verrekenen verliezen, waardoor van feitelijke betaling van vpb in de komende jaren naar verwachting geen sprake zal zijn. Het financiële risico wordt voor de komende jaren op nihil geschat.

2.4.6 Rechtmatigheid

Relevante wet- en regelgeving

De jaarstukken van de RDOG Hollands Midden zijn opgesteld onder het regime van verschillende door het Algemeen Bestuur vastgestelde verordeningen, waaronder de controleverordening, het bijbehorende programma van eisen accountantscontrole en het normenkader rechtmatigheid. In het normenkader is de relevante wet- en regelgeving in het kader van de rechtmatigheid opgenomen, alsmede de goedkeurings- en rapportagetoleranties. In de Financiële verordening RDOG Hollands Midden wordt een adequate administratieve organisatie en verbijzonderde interne controle voorgeschreven.

Analyse van de begrotingsrechtmatigheid

In de jaarverantwoording zijn de volgende niet begrote lasten opgenomen. Voor een specificatie, zie paragraaf 3.5.1, 3.5.2 en 3.5.3. De overschrijding is het verschil tussen de realisatie en de begroting na wijziging. In de tabel is een onderschrijding aangegeven met een positief bedrag, een overschrijding met een negatief bedrag.

(€1.000)	2018 incl. overhead	2018 excl. overhead	2017
Lasten programma GGD	-229	399	-119
Lasten programma GHOR	38	66	-33
Lasten programma RAV	270	267	-55
Lasten overhead	-	-653	-
Totaal	79	79	-207

Onder- en overschrijdingen zijn stelselmatig gemeld in de viermaandelijke rapportages aan het Algemeen Bestuur. Bij de 2^e bestuursrapportage 2018 is een 2^e begrotingswijziging 2018 ingediend. Het Algemeen Bestuur heeft met deze rapportage en begrotingswijziging ingestemd met de onder- en overschrijdingen van de drie programma's.

De overschrijdingen na de begrotingswijziging zijn vermeld in de jaarstukken in paragrafen 2.1, 2.2 en 2.3, en toegelicht in paragrafen 3.5.1, 3.5.2 en 3.5.3.

Omdat de overschrijdingen en de daar tegenover staande onderschrijdingen passen binnen het vastgestelde beleid, zal het Algemeen Bestuur worden voorgesteld alle onder- en overschrijdingen bij de vaststelling van de jaarstukken van de RDOG Hollands Midden te autoriseren.

Bevindingen van de interne en externe controle

De RDOG Hollands Midden hanteert een intern controleplan voor de verbijzonderde interne controle (VIC). De onderwerpen in de voorgenomen planning 2018 zijn allemaal uitgevoerd.

Op basis van de verantwoordelijkheden ten aanzien van de Belastingdienst inzake horizontaal toezicht en de wens om de aanpak van de VIC te wijzigen is de aandacht verschoven van een gegevensgerichte controle naar een controle op de processen die operationeel zijn binnen de RDOG Hollands Midden. Ook zijn eerdere VIC's bestempeld als onderdeel van de jaarrekening waarvoor gedetailleerde onderbouwingen en aansluitingen noodzakelijk zijn. Denk hierbij aan de volledigheid van de baten en de aansluiting van subadministraties met de financiële administratie.

In de resultaten op de uitgevoerde VIC in 2018 is per proces aangegeven welke bevindingen er zijn geconstateerd, welk belang eraan wordt toebedeeld en welke acties worden voorgesteld. Deze acties zijn indien noodzakelijk in een voortgangssysteem ingebracht, waarmee de afwikkeling kan worden bewaakt. Deze afwikkeling verdient in 2019 meer aandacht.

Ingaande 2016 is een nieuw ERP-systeem operationeel geworden. Het systeem bevat digitale financiële en personele processen die door middel van overzichtelijke workflows zijn ingericht. De belangrijke administratieve processen zijn in 2018 verder onder de loep genomen en herontworpen vanuit een intern klantperspectief, waarbij rekening is gehouden met efficiëntie, duidelijke controlestappen, functiescheiding en verantwoordelijkheden. In 2018 zijn de verbeterpunten stapsgewijs in de systemen geïmplementeerd. In 2019 zullen deze werkzaamheden worden voortgezet.

In 2018 zijn 16 gegevensgerichte controles uitgevoerd en 10 procescontroles. De opmerkingen en aanbevelingen van de accountant bespreken wij intern en gebruiken wij om de kwaliteit van de VIC's te verbeteren. De accountant mag op basis van de richtlijnen op basis van COS610 in zekere mate op de VIC steunen. De rol van de VIC, ten behoeve van de accountantscontrole, wordt dan ook steeds meer voorbereidend.

De accountant geeft aan mee te willen denken met het doorvoeren van verbeteringen, zodat niet alleen detailgegevens worden gecontroleerd maar ook het bestaan van het proces zelf aan de orde komt. Dit is overigens al onderdeel van de interne kwaliteitsaudits. Door hier aandacht aan te geven kan de detailcontrole in het kader van de VIC verminderen. Dit zal zijn beslag krijgen in 2019.

Medio 2019 zal ook een gesprek plaatsvinden met de Belastingdienst over de controleaanpak van de RDOG Hollands Midden en de resultaten daarvan. De Belastingdienst heeft eerder aangegeven aan tevreden te zijn met de controleaspecten en de gehanteerde werkwijze.

3 Jaarrekening

Hierna wordt de financiële verantwoording afgelegd over het in het jaar 2018 gerealiseerde beleid via de balans met toelichting en het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening met toelichting.

3.1 Balans

ACTIVA (€1.000)		31-12-2018	31-12-2017
Vaste activa			
Investerings met een economisch nut		18.313	19.355
Materiële vaste activa	3.4.1	18.313	19.355
Overige langlopende leningen		28	23
Financiële vaste activa	3.4.2	28	23
Totaal vaste activa		18.341	19.378
Vlottende activa			
Gereed product en handelsgoederen		40	42
Voorraden	3.4.3	40	42
Debiteuren		3.725	5.170
Vorderingen op openbare lichamen		1.033	3.375
Uitzettingen in 's Rijks schatkist		4.121	48
Overige vorderingen		12	2
Uitzettingen met een looptijd korter dan één jaar	3.4.4	8.891	8.595
Banksaldi		436	0
Kassaldi		3	3
Liquide middelen	3.4.5	439	3
Te ontvangen subsidies		1.097	0
Overige nog te ontvangen en vooruitbetaalde bedragen		2.026	1.389
Overlopende activa	3.4.6	3.123	1.389
Totaal vlottende activa		12.493	10.029
Totaal activa		30.834	29.407

PASSIVA (€1.000)		31-12-2018	31-12-2017
Vaste passiva			
Algemene reserve		2.089	366
Bestemmingsreserves		833	708
Gerealiseerde resultaat		705	-151
Eigen vermogen	3.4.7	3.627	923
Egalisatievoorzieningen		733	779
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's		0	43
Voorzieningen	3.4.8	733	822
Onderhandse leningen van binnenlandse banken		8.112	8.580
Schulden met een looptijd van één jaar of langer	3.4.9	8.112	8.580
Totaal vaste passiva		12.472	10.325
Vlottende passiva			
Banksaldi		0	3.427
Overige schulden		2.625	2.803
Schulden met een looptijd korter dan één jaar	3.4.10	2.625	6.230
In het begrotingsjaar opgebouwde verplichtingen		8.931	10.864
Van overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen		6.806	1.988
Overlopende passiva	3.4.11	15.737	12.852
Totaal vlottende passiva		18.362	19.082
Totaal passiva		30.834	29.407

3.2 Overzicht van baten en lasten

Onderstaande cijferoverzicht is opgesteld op basis van de huidige BBV-regels, die van toepassing zijn met ingang van 2018. De baten en lasten per programma (GGD, GHOR en RAV) vallen niet samen met de indeling in programma's omdat de overhead uit de programmaverantwoordingen er uitgehaald zijn en apart weergegeven.

In de toelichting op het overzicht van baten en lasten in hoofdstuk 3.5 staan ook cijferoverzichten op basis van de oude BBV-regels. De baten en lasten per programma (GGD, GHOR en RAV) vallen dan samen met de indeling in programma's omdat de overhead er niet is uitgehaald. Hierdoor is een vergelijking met voorgaande jaren mogelijk en zijn de integrale kosten per programma zichtbaar.

(€1.000)	Realisatie 2018 incl overhead	Overhead	Realisatie 2018 excl overhead	Begroting 2018 na wijziging ⁴	Vershil	Begroting 2018 voor wijziging ⁵
Lasten						
Programma GGD	48.252	12.051	36.201	36.600	399	33.640
Programma GHOR	1.986	506	1.480	1.546	66	1.538
Programma RAV	27.604	4.007	23.597	23.864	267	22.648
Overhead	0	0	16.564	15.911	-653	12.744
Gerealiseerde lasten	77.842	16.564	77.842	77.921	79	70.570
Toevoegingen aan reserves GGD	2.320	0	2.320	430	-1.890	89
Toevoegingen aan reserves GHOR	0	0	0	0	0	0
Toevoegingen aan reserves RAV	0	0	0	100	100	0
Subtotaal toevoegingen aan reserves	2.320	0	2.320	530	-1.790	89
Totaal lasten	80.162	16.564	80.162	78.451	-1.711	70.659
Baten						
Programma GGD	50.636	797	49.839	48.047	1.792	42.662
Programma GHOR	2.006	13	1.993	2.014	-21	1.947
Programma RAV	27.904	0	27.904	27.874	30	25.802
Overhead	0	0	810	416	394	28
Gerealiseerde baten	80.546	810	80.546	78.351	2.195	70.439
Onttrekkingen uit reserves GGD	172	0	172	0	172	0
Onttrekkingen uit reserves GHOR	16	0	16	0	16	0
Onttrekkingen uit reserves RAV	133	0	133	100	33	220
Subtotaal onttrekkingen uit reserves	321	0	321	100	221	220
Totaal baten	80.867	810	80.867	78.451	2.416	70.659
Saldo						
Programma GGD	2.384	-11.254	13.638	11.447	2.191	9.022
Programma GHOR	20	-493	513	468	45	409
Programma RAV	300	-4.007	4.307	4.010	297	3.154
Overhead	0	0	-15.754	-15.495	-259	-12.716
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	2.704	-15.754	2.704	430	2.274	-131
Onttrekkingen en toevoegingen reserves GGD	-2.148	0	-2.148	-430	-1.718	-89
Onttrekkingen en toevoegingen reserves GHOR	16	0	16	0	16	0
Onttrekkingen en toevoegingen reserves RAV	133	0	133	0	133	220
Subtotaal mutaties reserves	-1.999	0	-1.999	-430	-1.569	131
Gerealiseerde resultaat	705	-15.754	705	0	705	0

Toelichting

De toelichting van de baten en lasten per programma is opgenomen in paragraaf 3.5. De toelichting op de overschrijding van de lasten in het kader van begrotingsrechtmatigheid is opgenomen in paragraaf 2.4.6.

⁴ De begroting 2018 na wijziging is de 2^e begrotingswijziging 2018, vastgesteld door het Algemeen Bestuur op 31 oktober 2018.

⁵ De begroting 2018 voor wijziging is de Programmabegroting 2018, vastgesteld door het Algemeen Bestuur op 5 juli 2017.

3.3 Grondslagen voor balanswaardering en resultaatbepaling

3.3.1 Inleiding

De jaarrekening is opgemaakt met inachtneming van de voorschriften die het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) daarvoor geeft.

3.3.2 Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen en schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende aan arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt; daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden en overlopende vakantiegeld- en verlofaanspraken.

Voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenraming, te weten vier jaar. Indien er sprake is van (eenmalige) schokeffecten, bijvoorbeeld door reorganisaties, dient wel een verplichting opgenomen te worden.

3.3.3 Grondslagen voor de waardering van de balans

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Slijtende investeringen worden vanaf het moment van ingebruikneming lineair afgeschreven in de verwachte gebruiksduur, waarbij rekening wordt gehouden met een eventuele restwaarde.

Bij de waardering wordt in voorkomende gevallen rekening gehouden met een bijzondere vermindering van de waarde als deze naar verwachting duurzaam is. In het begrotingsjaar heeft een dergelijke vermindering overigens niet plaatsgevonden. Dergelijke afwaarderingen worden teruggedraaid als ze niet langer noodzakelijk blijken.

De waardering en afschrijving van materiële vaste activa behorend tot het programma RAV die vallen onder de voorschriften van de NZa kunnen te eniger tijd worden gewijzigd door de NZa. In die gevallen prevaleren de voorschriften ter zake van NZa.

Gronden en terreinen altijd geactiveerd, maar niet afgeschreven. Activa met een verkrijgingsprijs van minder dan €5.000 (GGD en GHOR) of €2.500 (RAV) en investeringen in en onderhoud van kunstwerken worden niet geactiveerd.

De gehanteerde afschrijvingstermijnen zijn in de volgende tabel vermeld.

Omschrijving	Afschrijvingstermijn
Bedrijfsgebouwen	
Bedrijfsgebouwen RAV	50 jaar
Bedrijfsgebouwen	40 jaar
Renovatie en restauratie	25 jaar
Kantineopbouw Parmentierweg te Leiden	20 jaar
Verbouwingen	15 jaar
Verbouwingen RAV	10 jaar
Vervoermiddelen	
Ambulances RAV; overige vervoermiddelen RAV; overige vervoermiddelen	5 jaar
Machines, apparaten en installaties	
Nieuwe technische installaties in bedrijfsgebouwen	15 jaar
Veiligheidsvoorzieningen bedrijfsgebouwen; veiligheidsvoorzieningen RAV; noodstroomvoorziening; röntgenapparatuur; audiometers; hogedrukreiniger RAV	10 jaar
Overige kantoorapparatuur	5 jaar
Overige materiële vaste activa	
Verrijdbaar archief en documentatiecentrum	15 jaar
Meubilair; nagelvaste voorzieningen bedrijfsgebouwen; kantoorinventaris en overige bedrijfsmiddelen RAV	10 jaar
Telefooninstallaties; verbindingssystemen/-netwerk RAV	5 jaar
Kantoorautomatisering, automatiseringsapparatuur, -infrastructuur en software	5 jaar
Overige kantoorinventaris; medische inventaris RAV en (overige) voorzieningen (in gebouwen)	5 jaar

Financiële vaste activa

De financiële vaste activa worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.

Vorraden

De voorraden gereed product en handelsgoederen zijn gewaardeerd tegen historische kostprijs.

Uitzettingen met een looptijd korter dan één jaar

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. De voorziening wordt statisch bepaald op basis van de geschatte inningskansen.

Liquide middelen en overlopende posten

Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Overlopende activa

De overlopende activa worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting of het voorzienbare verlies. De onderhoudsvoorziening gebouw volgt een meerjarenraming van het uit te voeren groot onderhoud aan het pand aan de Parmentierweg te Leiden. De door derden bekleemde middelen met een beperkte aanwending zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. De overige voorzieningen zijn gebaseerd op (jaarlijkse) schattingen van de te verwachten kosten.

Schulden met een looptijd van één jaar of langer

Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde, verminderd met gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Vlottende passiva

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Vennootschapsbelasting (vpb)

Met ingang van 1 januari 2016 is het wetsvoorstel Vennootschapsbelastingplicht overheidsondernemingen in werking getreden. In verband daarmee heeft de RDOG Hollands Midden de vpb-positie fiscaal getoetst, in de zin dat de RDOG Hollands Midden aan de hand van de per 1 januari 2016 geldende wetgeving heeft beoordeeld of en in hoeverre zij in beginsel vpb-plichtig is en zo ja of en in hoeverre zij een beroep kan doen op een subjectieve of objectieve vrijstelling. Op grond van de fiscale toetsing concludeert de RDOG Hollands Midden dat de activiteiten niet leiden tot vpb-plicht respectievelijk tot heffing van vpb. Derhalve is in de jaarrekening geen rekening gehouden met vpb.

Borg- en garantstellingen

Voor zover leningen door de RDOG Hollands Midden gewaarborgd zijn, is buiten telling het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen.

3.3.4 Nieuwe BBV-regelgeving

Op 17 maart 2016 is het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) gewijzigd. Voor gemeenschappelijke regelingen gelden de wijzigingen vanaf het begrotingsjaar 2018. De aanleiding van de wijziging was de wens om de kaderstellende en controlerende rol van de gemeenteraden en de horizontale sturing door de gemeenteraden te versterken.

De belangrijkste wijzigingen in de begroting en verantwoording 2018 van de RDOG Hollands Midden zijn het inzicht in overheadkosten en de financiële kengetallen.

- Inzicht in overheadkosten
- Uniforme indeling in taakvelden
- Uniforme basisset van financiële kengetallen en beleidsindicatoren

De wijzigingen zijn grotendeels technisch van aard. Hieronder volgt een korte toelichting per wijziging

Inzicht in overheadkosten

Het vernieuwde BBV schrijft voor om de baten en lasten van de overhead in een apart overzicht in het programmaplan op te nemen. In de programma's zelf worden alleen de baten en lasten opgenomen die direct betrekking hebben op het primaire proces, dus zonder toegerekende overhead. Dit heeft tot doel om op eenvoudige wijze inzicht te geven in de totale kosten van de overhead voor de gehele organisatie.

De definitie van overhead luidt 'alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van medewerkers in het primaire proces'. Door opname van de overhead in een apart overzicht in het programmaplan vervalt de toerekening van overheadkosten aan programma's.

De consequentie is dat de programma's GGD, GHOR en RAV voortaan worden gepresenteerd zonder overhead, en dat de overhead in een apart overzicht is opgenomen. Om de vergelijkbaarheid met voorgaande jaren te bewaren, is de begroting 2017 weergegeven volgens de oude indeling en volgens de nieuwe regelgeving. Zo is de begroting 2018 vergelijkbaar met de begroting 2017.

De totale RDOG-begroting in de oude indeling is uiteraard hetzelfde als die volgens de nieuwe regelgeving. Om de gelegenheid te bieden om ook de integrale kosten per programma te zien, dus inclusief overhead, zijn ook de cijfers volgens de oude BBV-indeling opgenomen.

Uniforme indeling in taakvelden

Om tot betrouwbare informatie voor interne sturing en externe vergelijkbaarheid te komen, schrijft het BBV een uniforme indeling in taakvelden voor. De bijbehorende baten en lasten worden aan die taakvelden toegerekend.

De taakveldindeling vervangt de functionele indeling die nu voor rapportagedoeleinden aan bijvoorbeeld het CBS (Iv3) wordt gebruikt. Bij deze begroting is voor ieder programma ook de taakveldindeling opgenomen, zowel zonder als met toerekening van de overhead aan de taakvelden.

Uniforme basisset van financiële kengetallen en beleidsindicatoren

Het BBV schrijft een uniforme lijst van indicatoren voor om beter te kunnen sturen op effecten van beleid en om gemeenten onderling te kunnen vergelijken.

3.4 Toelichting op de balans

3.4.1 Materiële vaste activa

Het hierna opgenomen overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de overige investeringen met een economisch nut weer.

(€1.000)	Gebouwen	Vervoer- middelen	Machines apparaten installaties	Overige (ICT)	Overige	Totaal
Aanschafwaarde	20.197	5.478	2.582	3.304	1.850	33.411
Cumulatieve afschrijvingen	-5.782	-4.631	-961	-1.665	-1.017	-14.056
Boekwaarde per 1 januari	14.415	847	1.621	1.639	833	19.355
Investeringen	305	325	52	625	107	1.414
Afschrijvingen	-788	-550	-354	-527	-236	-2.455
Desinvesteringen	0	0	-1	0	0	-1
Mutaties	-483	-225	-303	98	-129	-1.042
Aanschafwaarde	20.502	5.803	2.633	3.929	1.957	34.824
Cumulatieve afschrijvingen	-6.570	-5.181	-1.315	-2.192	-1.253	-16.511
Boekwaarde per 31 december	13.932	622	1.318	1.737	704	18.313

3.4.2 Financiële vaste activa

Het verloop van de financiële vaste activa gedurende het boekjaar is in het volgende overzicht weergegeven.

(€1.000)	31-12-2017	Toevoeging	Ontvangst	31-12-2018
Lening aan personeelsstichting RDOG Hollands Midden	23	6	1	28
Totaal	23	6	1	28

In 2008 is een 20-jarige lening uitgegeven aan de personeelsstichting RDOG Holland Midden voor de aankoop van een sloep. Deze sloep dient als onderpand van de lening. In verband met onvoorziene onderhoudskosten is in 2018 een aanvullende lening verstrekt. Op het leningbedrag wordt met ingang van 2019 €2k per jaar afgelost.

3.4.3 Voorraden

De in de balans opgenomen voorraden kunnen als volgt worden gespecificeerd.

(€1.000)	31-12-2018	31-12-2017
Vaccins	40	42
Totaal	40	42

3.4.4 Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

De uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar zijn als volgt gespecificeerd.

(€1.000)	31-12-2018	31-12-2017
Debiteuren	3.912	5.285
Vorderingen op openbare lichamen	1.033	3.375
Uitzettingen in Rijks schatkist met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	4.121	48
Overige vorderingen	12	2
Voorziening dubieuze debiteuren	-187	-115
Totaal	8.891	8.595

Schatkistbankieren

Onderstaand overzicht toont het gemiddelde saldo van de liquide middelen die buiten de schatkist zijn gebleven.

(€1.000)	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Gemiddeld saldo per kwartaal	-2.928	-1.809	62	235
Limiet	528	528	528	528
Ruimte ten opzichte van de limiet	3.456	2.337	466	293

Het maximale gemiddelde saldo per kwartaal van buiten de schatkist gebleven middelen is gelijk aan 0,75% van het begrotingstotaal van de primitieve begroting. Dat is een bedrag van €70.439k x 0,75% = €528k.

Het gemiddelde saldo van buiten de schatkist gebleven middelen bedraagt €74k (2017: 2k). Negatieve saldi zijn als nihil verantwoord. De gemiddelde liquiditeit van de RDOG Hollands Midden is €331k (2017: €1.381k). De organisatie heeft een gemiddeld bedrag van €8.165k uitstaan als opgenomen kredietfaciliteit.

3.4.5 Liquide middelen

Het saldo van de liquide middelen bestaat uit de volgende componenten.

(€1.000)	31-12-2018	31-12-2017
Banksaldi	436	0
Kassaldi	3	3
Totaal	439	3

Het rekening-courant bij de huisbankiers is niet rentedragend.

3.4.6 Overlopende activa

De post overlopende activa kan als volgt onderscheiden worden.

(€1.000)	31-12-2018	31-12-2017
Nog te ontvangen subsidies⁶	1.097	0
Nog te ontvangen bedragen	705	989
Vooruitbetaalde bedragen	1.321	400
Overige nog te ontvangen en vooruitbetaalde bedragen⁷	2.026	1.389
Totaal	3.123	1.389

⁶ De post 'nog te ontvangen subsidies' betreft 'de van de Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel'.

⁷ De post 'overige nog te ontvangen en vooruitbetaalde bedragen' betreft 'overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen'.

Nog te ontvangen subsidies

De volgende tabel bevat een specificatie van de nog te ontvangen subsidies.

(€1.000)	31-12-2017	Toevoegingen	Afboeking	31-12-2018
CJG Dienstverlening Hillegom	0	3	0	3
CJG Dienstverlening Noordwijkerhout	0	1	0	1
CJG Dienstverlening Waddinxveen	0	2	0	2
Veilig Thuis Zoeterwoude	0	31	0	31
Veilig Thuis Oegstgeest	0	88	0	88
Veilig Thuis Leiderdorp	0	103	0	103
Veilig Thuis Kaag en Braassem	0	99	0	99
Veilig Thuis Leiden	0	331	0	331
Veilig Thuis Katwijk	0	245	0	245
Jeugd Preventie Team Nieuwkoop	0	2	0	2
PZJ CJG Dienstverlening	0	192	0	192
Totaal	0	1.097	0	1.097

3.4.7 Eigen vermogen**Algemene reserve**

De RDOG Hollands Midden heeft een algemene reserve GGD voor het opvangen van eventuele tegenvallers in de bedrijfsvoering van de GGD-sectoren.

De RDOG Hollands Midden heeft een algemene reserve GHOR voor het opvangen van eventuele tegenvallers in de bedrijfsvoering van de GHOR.

De RDOG Hollands Midden heeft een Reserve Aanvaardbare Kosten (RAK) voor het opvangen van fluctuaties in de exploitatie van de RAV. Het resultaat dient volledig ten goede te komen aan de RAV. Indien de gelden van de RAK niet worden besteed aan de RAV, dan wordt dat bedrag door de zorgverzekeraars in mindering gebracht op het initiële budget van het daarop volgende boekjaar.

Bestemmingsreserves

De RDOG Hollands Midden heeft per einde boekjaar de volgende bestemmingsreserves:

- reserve verplichtingen voormalig personeel GGD
- reserve markttaken GGD
- reserve project OvDG
- reserve huisvesting RAV

De reserve verplichtingen voormalig personeel wordt voor het programma GGD ingesteld om de kosten van WW-uitkeringen en het risico op ontslagvergoedingen te kunnen dragen. De dotatie is 1,0% van de bruto lonen van medewerkers als compensatie voor het 3^e WW-jaar conform de cao CAR-UWO en 0,9% over de loonkosten GGD.

De reserve markttaken GGD is ingesteld om de risico's op markttaken op te vangen, zoals wachtgeldrisico. De toevoeging aan de reserve markttaken bestaat uit 8% van de loonkosten van de markttaken. Deze toevoeging is structureel in de begroting opgenomen. Bij de opstelling van het jaarverslag wordt de feitelijke toevoeging bepaald op basis van het jaarresultaat en de werkelijke loonkosten in dat jaar van de betreffende markttaak.

De sector GHOR heeft een reserve project Officieren van Dienst Geneeskundig (OvDG) om de kosten van de opleiding van toekomstige OvDG'en tot en met 2018 te bekostigen.

De RAV heeft een reserve huisvesting RAV. Onttrekkingen hieraan geschieden op basis van de werkelijke onderhoudskosten, waaraan een meerjaren onderhoudsplan voor groot onderhoud aan de RAV-gebouwen ten grondslag ligt.

Toelichting op het eigen vermogen

Hieronder staat het eigen vermogen na de bestemming van het resultaat over het boekjaar 2017.

De saldi per 31 december 2017 zijn overgenomen uit de jaarrekening 2017. Na de verdeling van het resultaat over 2017 resteert het saldo per 1 januari 2018. Dit staat in de derde cijferkolom.

(€1.000)	31-12-2017	Resultaat	01-01-2018
Algemene reserve GGD	16	5	21
Algemene reserve GHOR	110	16	126
Reserve aanvaardbare kosten RAV	240	-171	69
Algemene reserve	366	-150	216
Reserve verpl voormalig personeel	0	0	0
Reserve markttaken GGD	382	0	382
Reserve project OvDG	77	0	77
Reserve huisvesting RAV	249	-1	248
Bestemmingsreserves	708	-1	707
Subtotaal	1.074	-151	923
Onverdeeld gerealiseerd resultaat	-151	151	0
Eigen vermogen	923	0	923
GGD			403
GHOR			203
RAV			317
Eigen vermogen			923

De volgende tabel geeft de vermogensmutaties in het boekjaar weer. Van ieder programma zijn de vermogensmutaties over het jaar 2018 weergegeven en in de laatste kolom staat de stand per eind 2018. Het eigen vermogen is gestegen met €2.704k door een bijstorting in de reserves door gemeenten van €1.701k, de storting in de reserve verplichtingen voormalig personeel (€358k) en de reserve markttaken GGD (€73), de onttrekking uit de reserve huisvesting RAV (€-133k) en het voordelig gerealiseerde saldo van baten en lasten (voor mutatie reserves) van de programma's GGD (€236k), GHOR (€36k) en RAV (€433k).

Het Algemeen Bestuur heeft op 12 december 2018 bij het vaststellen van de 2^e begrotingswijziging 2018 dotaties aan de reserve verplichtingen voormalig personeel (€357k), reserve markttaken GGD (€73k) en de reserve aanvaardbare kosten RAV (€100k) goedgekeurd, alsmede de onttrekking aan de reserve huisvesting RAV (€100k). Na de mutaties van de reserves sluit elk programma af met een positief saldo. Het resterende nog te bestemmen resultaat is €705k.

(€1.000)	01-01-2018	Δ GGD	Δ GHOR	Δ RAV	31-12-2018
Algemene reserve GGD	21	1.889	0	0	1.910
Algemene reserve GHOR	126	0	-16	0	110
Reserve aanvaardbare kosten RAV	69	0	0	0	69
Algemene reserve	216	1.889	-16	0	2.089
Reserve verpl voormalig personeel	0	358	0	0	358
Reserve markttaken GGD	382	-99	0	0	283
Reserve project OvDG	77	0	0	0	77
Reserve huisvesting RAV	248	0	0	-133	115
Bestemmingsreserves	707	259	0	-133	833
Subtotaal	923	2.148	-16	-133	2.922
Onverdeeld gerealiseerd resultaat	0	236	36	433	705
Eigen vermogen	923	2.384	20	300	3.627
GGD	403	2.384			2.787
GHOR	203		20		223
RAV	317			300	617
Eigen vermogen	923	2.384	20	300	3.627

De reserve markttaken GGD en de reserve huisvesting RAV worden als structurele reserves aangemerkt. De overige reserves zijn incidentele reserves.

3.4.8 Voorzieningen

Het verloop van de voorzieningen wordt in het hierna opgenomen overzicht weergegeven.

(€1.000)	31-12-2017	Storting	Vrijval	Onttrekking	31-12-2018
Meerjaren onderhoud Parmentierweg Leiden	779	80	0	-126	733
Kostenegalisatie	779	80	0	-126	733
Frictiekosten reorganisatie	43	0	0	-43	0
Verplichtingen, verliezen en risico's	43	0	0	-43	0
Totaal	822	80	0	-169	733

Meerjaren onderhoud Parmentierweg Leiden

Eind 2016 is het meerjarenonderhoudsplan van het hoofdkantoor aan de Parmentierweg 49 te Leiden geactualiseerd en opgesteld voor de periode 2017-2026. Het begrote onderhoud over deze periode is €1.435k. De voorziening was €699k en jaarlijks wordt €80k toegevoegd aan de voorziening, waardoor over de gehele periode €1.499k beschikbaar is voor het meerjaren onderhoud. In 2018 heeft voor €126k onderhoud plaatsgevonden.

Frictiekosten reorganisatie

Een deel van de invulling van de bezuinigingen door de RDOG Hollands Midden bestaat uit een besparing op personeelskosten (€1.211k). Via uitstroom of herplaatsing zorgt de RDOG Hollands Midden dat de besparing wordt gerealiseerd. De uitstroom of herplaatsing verloopt geleidelijk. Eind 2018 is de operatie afgerond.

Om de besparing al vanaf 2015 te kunnen realiseren, zijn de verwachte kosten over 2015-2018 van het niet in één keer uitstromen of herplaatsen van de betreffende medewerkers in één keer als kosten genomen in 2014. Dit is gedaan door het vormen van een voorziening van €1.642k. De meerkosten van het nog in dienst hebben van de betreffende medewerkers zijn dan geen lasten in 2015-2018, omdat deze in mindering worden gebracht op de voorziening. De kosten zijn immers al in 2014 genomen.

In 2018 is rekening gehouden met een begrote uitstroom van €43k. Dit is gerealiseerd. Per 31 december 2018 bedraagt de voorziening €0k.

€1.000, cumulatief	2015	2016	2017	2018	2019	Totaal
Begroting						
Begrote uitstroom en herplaatsing (cum)	-399	-756	-965	-1.082	-1.211	
Saldo te dekken uit voorziening frictiekosten reorganisatie	-812	-455	-246	-129	0	1.642
Besparing door uitstroom en herplaatsing (cum)	-1.211	-1.211	-1.211	-1.211	-1.211	
Begrote uitstroom en herplaatsing (cum) (boventallig + AOW)	33%	62%	80%	89%	100%	
Voorziening na actualisatie per 31 december 2017						
Werkelijke en begrote uitstroom en herplaatsing (cum)	-542	-746	-988	-1.168	-1.211	
Saldo te dekken uit voorziening frictiekosten reorganisatie	-669	-465	-223	-43	0	
Besparing door uitstroom en herplaatsing (cum)	-1.211	-1.211	-1.211	-1.211	-1.211	
Begrote uitstroom en herplaatsing (cum) (boventallig + AOW)	45%	62%	82%	96%	100%	
Voorziening na actualisatie per 31 december 2018						
Werkelijke en begrote uitstroom en herplaatsing (cum)	-542	-746	-988	-1.168	-1.211	
Saldo te dekken uit voorziening frictiekosten reorganisatie	-669	-465	-223	-43	0	
Besparing door uitstroom en herplaatsing (cum)	-1.211	-1.211	-1.211	-1.211	-1.211	
Begrote uitstroom en herplaatsing (cum) (boventallig + AOW)	45%	62%	82%	96%	100%	

3.4.9 Schulden met een looptijd van één jaar of langer

Deze balanspost betreft vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer en bevat onderhandse leningen van binnenlandse banken en financiële instellingen.

De RDOG Hollands Midden heeft de volgende vier langlopende leningen opgenomen bij de BNG Bank. Het rentepercentage van de lening voor het gebouw aan de Parmentierweg 49 te Leiden staat gedurende de gehele looptijd vast. De rentepercentages van de drie leningen voor de RAV staan tot 2 januari 2037 vast.

(€1.000)	Nummer	Hoofdsom	Start	Looptijd	Rente
Lening Parmentierweg, Leiden	4096855	6.400	2003	20 jaar	4,35%
Lening nieuwbouw Leiden en Gouda, RAV	40106139	4.000	2011	50 jaar	4,95%
Lening nieuwbouw Leiden en Gouda, RAV	40106499	2.000	2011	50 jaar	5,25%
Lening nieuwbouw Leiden en Gouda, RAV	40107567	1.400	2012	49½ jaar	3,52%

Hieronder staat de onderverdeling en het verloop van de vaste schulden met een looptijd langer dan één jaar. Na de kolom met de stand per 31 december van het boekjaar is weergegeven wat het aandeel in leningbedrag is waarvan de resterende looptijd nog meer dan 5 jaar. In de laatste kolom staat het rentebedrag over de lening. De aflossingen op de langlopende leningen vinden jaarlijks plaats per 1 januari voor de leningen van de RAV en per 1 maart voor de Lening Parmentierweg, Leiden.

(€1.000)	31-12-2017	Aflossing	31-12-2018	>5 jaar	Rente 2018
Lening Parmentierweg, Leiden	1.920	-320	1.600	0	72
Lening nieuwbouw Leiden en Gouda, RAV	3.600	-80	3.520	3.120	174
Lening nieuwbouw Leiden en Gouda, RAV	1.800	-40	1.760	1.560	93
Lening nieuwbouw Leiden en Gouda, RAV	1.260	-28	1.232	1.092	43
Totaal	8.580	-468	8.112	5.772	382

3.4.10 Schulden met een looptijd korter dan één jaar

Deze post omvat de volgende netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar.

(€1.000)	31-12-2018	31-12-2017
Banksaldi	0	3.427
Overige schulden	2.625	2.803
Totaal	2.625	6.230

De banksaldi zijn niet rentedragend. Overige schulden worden ook wel aangeduid als 'Crediteuren'.

3.4.11 Overlopende passiva

De specificatie van de post overlopende passiva is als volgt:

(€1.000)	31-12-2018	31-12-2017
Te verrekenen met zorgverzekeraars	3.786	5.787
Loonheffing en pensioenpremies	3.900	3.694
Omzetbelasting	117	137
Overige nog te betalen lasten	1.128	1.246
In het begrotingsjaar opgebouwde verplichtingen⁸	8.931	10.864
Vooruitontvangen gemeentelijke bijdragen per inwoner	6.279	1.547
Voorschotten en vooruit ontvangen	113	296
Voorschotbedragen met een specifiek bestedingsdoel	414	145
Van overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen⁹	6.806	1.988
Totaal	15.737	12.852

De te ontvangen omzetbelasting is in de jaarrekening gesaldeerd met de nog te betalen omzetbelasting.

⁸ De post 'in het begrotingsjaar opgebouwde verplichtingen' betreft 'verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen, met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidsgerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume'.

⁹ De post 'van overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen' betreft de 'van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren'.

Voorschotbedragen met een specifiek bestedingsdoel

De volgende tabel bevat een specificatie van de voorschotbedragen met een specifiek bestedingsdoel.

(€1.000)	31-12-2017	Toevoegingen	Onttrekkingen	31-12-2018
Regionaal zorgnetwerk ABR Holland West	0	458	-259	199
VWS Antibiotica Resistentie	0	42	0	42
ZonMw Wijzer in de wijk	0	74	0	74
ZonMw niet acute zorg personen met verward gedrag	0	81	-14	67
ZonMw Soc makelaar mijb AGZ algemeen	4	0	0	4
ZonMw inschatten zorgbehoeften	100	0	-100	0
Hara Leiden	17	16	-17	16
vCJG	7	0	0	7
Monitor OGGZ Leiden	17	0	-12	5
Totaal	145	671	-402	414

3.4.12 Niet uit de balans blijvende financiële verplichtingen

De RDOG Hollands Midden is voor een aantal toekomstige jaren verbonden aan verschillende, niet uit de balans blijvende, financiële verplichtingen. Hierna volgt een opsomming van de belangrijkste van deze verplichtingen.

Huurverplichtingen

De looptijd van de huurverplichtingen inzake onroerend goed verschilt per gehuurd object. De totale jaarlijkse verplichting bedraagt voor het programma GGD €491k. De grootste post betreft huurverplichtingen rond de vestiging in Gouda (€362k) met een looptijd tot aan 2024. De overige verplichtingen lopen door tot in 2019.

Daarnaast bedragen de huur- en serviceverplichtingen voor JGZ-locaties €794k. De meeste verplichtingen (€612k) lopen af ultimo 2022. Enkele verplichtingen kennen een langere looptijd en lopen door tot aan 2027. Deze huren en overige huisvestingskosten worden jaarlijks door de betrokken gemeenten vergoed.

De RAV heeft huurverplichtingen inzake onroerend goed. De totale jaarlast bedraagt €389k. De looptijd van de huurverplichtingen verschilt per standplaats. Naast de huurverplichting Vondellaan Leiden met een looptijd van 25 jaar, heeft geen van de verplichtingen een looptijd langer dan 5 jaar.

Verplichtingen uit hoofde van meerjarige overeenkomsten

Deze verplichtingen betreffen overeenkomsten ter zake van softwarelicenties, mobiele telefonie en dergelijke met een inkoopwaarde van circa €2,5m per jaar en verplichtingen uit hoofde van investeringen en onderhoudscontracten van de RAV van €0,3m per jaar. De overeenkomsten hebben verschillende looptijden.

Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

Dit betreft de in de volgende tabel vermelde saldi. Het saldo van de opgebouwde vakantiegelden betreft alleen de RAV. Bij de programma's GGD en GHOR zijn de opgebouwde vakantiegelden door de invoering van het individueel keuzebudget de in de exploitatie verantwoord. Het bedrag aan niet opgenomen vakantie-uren bestaat uit €2.334k (2017: €1.994k) voor de programma's GGD en GHOR en €647k (2017: €648) voor de RAV.

(€1.000)	31-12-2018	31-12-2017
Opgebouwde vakantiegelden	472	451
Niet opgenomen vakantie-uren	2.981	2.642
Overwerk, onregelmatigheidstoelagen en PLB-uren RAV	710	659
Totaal	4.163	3.752

Verplichtingen RAV inzake functioneel leeftijdsontslag

Op 31 december 2018 zijn er geen medewerkers die onder de oude regeling inzake het functioneel leeftijdsontslag (FLO) vallen.

Per 1 januari 2006 is het Flexibel Pensioen en Uittreden (FPU) afgeschaft. Partijen zijn overeengekomen dat de overbrugging van personeel in de leeftijd van 62 tot 62 jaar en 9 maanden onder andere gedekt zal worden door de inkoop van extra pensioen door de werkgever. Deze inkoop zal voor een deel van de werknemers plaatsvinden door een directe afstorting bij het ABP en voor het overige deel op het moment dat de werknemer 53 jaar wordt.

3.5 Toelichting op het overzicht van baten en lasten

Hierna volgen de toelichtingen van de baten en lasten per programma. De financiële overzichten zijn onderverdeeld naar economische categorieën en worden gevolgd door een beknopte tekstuele toelichting.

3.5.1 Programma Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD)

Financieel overzicht GGD (volgens BBV, zonder overhead)

Hieronder is het overzicht van de baten en lasten opgenomen, onderverdeeld naar economische categorieën.

In het overzicht is, conform de nieuwe BBV-regels, de overhead geëlimineerd en in een apart overzicht vermeld. De nieuwe regels zijn van toepassing vanaf het boekjaar 2018.

Het opnemen van de realisatie van het voorgaande boekjaar in het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening is op grond van het BBV niet verplicht. Voor het inzicht in en de analyse van de realisatie, is deze informatie wel opgenomen in het financieel overzicht op basis van integrale kosten, dus zonder dat de overhead uit de baten en lasten van het programma zijn geëlimineerd. Dit overzicht staat in paragraaf 3.6, waarin ook de toelichting op de baten en lasten is opgenomen.

(€1.000)	Realisatie 2018 incl overhead	Overhead	Realisatie 2018 excl overhead	Begroting 2018 na wijziging	Verschil
Salarissen en sociale lasten	35.524	6.536	28.988	29.176	188
Tijdelijk personeel	3.070	628	2.442	2.390	-52
Overige personeelslasten	1.597	782	815	906	91
Subtotaal personeelslasten	40.191	7.946	32.245	32.472	227
Kapitaallasten	835	732	103	75	-28
Huisvesting	1.831	902	929	1.024	95
Organisatiekosten	4.098	2.312	1.786	2.049	263
Materialen	782	13	769	850	81
Voorzieningen	80	80	0	0	0
Kosten meldkamer	0	0	0	0	0
Onvoorzien	0	0	0	0	0
Lasten vorig boekjaar	435	66	369	130	-239
Subtotaal overige lasten	8.061	4.105	3.956	4.128	172
Lasten	48.252	12.051	36.201	36.600	399
Gemeenten BPI/BPK	26.051	0	26.051	26.051	0
Gemeenten overig	14.514	3	14.511	15.609	-1.098
Derden	6.894	608	6.286	3.465	2.821
Zorgverzekeraars	0	0	0	0	0
Rijk	2.901	0	2.901	2.873	28
Baten vorig boekjaar	276	186	90	49	41
Baten	50.636	797	49.839	48.047	1.792
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	2.384	-11.254	13.638	11.447	2.191
Storting reserves	-2.320	0	-2.320	-430	-1.890
Onttrekking reserves	172	0	172	0	172
Gerealiseerde resultaat	236	-11.254	11.490	11.017	473

Baten en lasten per taakveld

In de volgende tabel zijn de lasten en baten per taakveld opgenomen.

(€1.000)		Baten	Lasten	Realisatie 2018	Baten	Lasten	Begroting 2018
0.1	Bestuur	0	61	-61	0	26	-26
0.5	Treasury	0	72	-72	0	87	-87
0.7	Algemene en overige uitkeringen	26.051	0	26.051	26.051	0	26.051
1.2	Openbare orde en veiligheid	3	314	-311	4	209	-205
7.1	Volksgezondheid	23.785	35.754	-11.969	21.992	36.278	-14.286
	Subtotaal voor mutatie reserves	49.839	36.201	13.638	48.047	36.600	11.447
0.10	Mutaties reserves	172	2.320	-2.148	0	430	-430
	Programma GGD	50.011	38.521	11.490	48.047	37.030	11.017
0.4	Ondersteuning organisatie (overhead)	797	12.051	-11.254	406	11.423	-11.017
	Programma GGD plus overhead	50.808	50.572	236	48.453	48.453	0

Baten en lasten na verdeling van overhead over taakvelden

Om de transparantie te bevorderen moet volgens de nieuwe BBV-regelgeving de overhead volgens vastgestelde criteria over de taakvelden worden verdeeld. Bij de RDOG Hollands Midden is dat gedaan naar rato van het aantal fte per activiteit behorende bij een taakveld. Vanuit de direct toe te rekenen lasten en baten aan een taakveld alsmede de toe te rekenen overhead ontstaat een saldo per taakveld.

Het saldo van taakveld 0.7 'Algemene en overige uitkeringen' is de BPI/BPK. Taakveld 1.2 betreft de activiteiten voor lijkschouw.

Hieronder staan de saldi per taakveld na verdeling van de overhead. Het subtotaal voor mutatie reserves sluit aan bij het overzicht waarbij overhead niet is geëlimineerd. Deze staat in paragraaf 3.6.

(€1.000)		Baten	Lasten	Realisatie 2018	Baten	Lasten	Begroting 2018
0.7	Algemene en overige uitkeringen	26.051	0	26.051	26.051	0	26.051
1.2	Openbare orde en veiligheid	9	410	-401	4	298	-294
7.1	Volksgezondheid	24.576	47.842	-23.266	22.398	47.725	-25.327
	Subtotaal voor mutatie reserves	50.636	48.252	2.384	48.453	48.023	430
0.10	Mutaties reserves	172	2.320	-2.148	0	430	-430
0.4	Ondersteuning organisatie (overhead)	0	0	0	0	0	0
	Programma GGD plus overhead	50.808	50.572	236	48.453	48.453	0

Subsidieprojecten

Onderstaande tabel bevat een overzicht van de subsidieprojecten met een omvang van meer dan €100k. Het saldo van de ontvangen en bestede bedragen wordt in overleg met de betreffende gemeente afgewikkeld. In onderstaande tabel is de laatste kolom gelijk aan de subsidie minus de besteding van de subsidiegelden. De nog te ontvangen bedragen zijn in de jaarrekening verantwoord in de post 'vorderingen op openbare lichamen'.

Gemeente	Beschikking	Onderwerp	Subsidie	Ontvangen	Besteed	Saldo
Alphen aan den Rijn	Z/17/464768	Veilig Thuis	413	413	413	0
Alphen aan den Rijn	Zaaknummer 137414	CJG Dienstverlening	239	239	239	0
Bodegraven-Reeuwijk	Z/17/047947/ DOC-17045626	CJG Dienstverlening	190	190	190	0
Gouda	1079325	CJG Dienstverlening	169	169	169	0
Gouda	1079325	Lokale diensten Gouda	198	198	198	0
Gouda	1079325	Preventieve Logopedische Zorg	141	141	141	0
Gouda	1080435/1104615/ 1105762	Crisis interventie team	456	456	456	0
Gouda	1080435/1104615/ 1105762	Jeugd Preventie team	299	299	299	0
Gouda	1104615/1105762	Overige taken MZVT Bemoeizorg	114	114	114	0
Gouda	1104615/1105762	Veilig Thuis	1.935	1.935	1.935	0
Holland Rijnland	C100004475	Crisis interventie team	492	492	492	0
Holland Rijnland	C100004475	Jeugd Preventie team	394	394	394	0
Holland Rijnland	Z/17/464768	Veilig Thuis Adv/Meldpunt huish.geweld.&kind.mishand	1.731	1.731	1.731	0
Katwijk	Z/17/464768	Veilig Thuis	244	0	244	0
Leiden	Z/17/464768	Veilig Thuis	1.161	831	1.161	0
Leiden	Z/17/1203274 - 4662032	Verslavingspreventie regionaal	242	242	242	0
Leiden	Z/17/1200381 - 4662020	Meldpunt Zorg en Overlast en bemoeizorg	169	169	169	0
Leiden	Z/17/436120 - 4661413	CJG Dienstverlening	201	201	201	0
Leiden	Z/17/452366 - 4661643	Hara	202	202	186	16
Leiden	Z/17/455353 - 4661672	Jeugd Preventie team	127	127	127	0
Leiderdorp	Z/17/464768	Veilig Thuis	103	0	103	0
Nieuwkoop	Z/17/464768	Veilig Thuis	104	104	104	0
Teylingen	Z/17/464768	Veilig Thuis	137	137	137	0
Voorschoten	Z-17-011339/UIT- 60990	Veilig Thuis	166	166	166	0
Zuidplas	U18.000671	CJG Dienstverlening	136	136	124	12

Samenwerking Jeugdhulp Holland Rijnland

Omwille van specifieke verantwoordingsafspraken ten aanzien van de Samenwerkingsovereenkomst Jeugdhulp tussen de samenwerkende gemeenten in Holland Rijnland en de RDOG Hollands Midden betreffende de inzet van JPT's en het CIT staat hieronder een specificatie van de kosten per gemeente. De inzet bedroeg 11,95 fte voor het JPT en 8,56 fte voor het CIT.

(€1.000)	Beschikt	Realisatie	Saldo
Alphen aan den Rijn	82	82	0
Bodegraven-Reeuwijk	0	0	0
Gouda	756	756	0
Hillegom	12	12	0
Kaag en Braassem	15	15	0
Katwijk	64	64	0
Krimpenwaard	0	0	0
Leiden	127	127	0
Leiderdorp	15	15	0
Lisse	14	14	0
Nieuwkoop	16	16	0
Noordwijk	15	15	0
Noordwijkerhout	8	8	0
Oegstgeest	14	14	0
Teylingen	22	22	0
Voorschoten	21	21	0
Waddinxveen	0	0	0
Zoeterwoude	4	4	0
Zuidplas	0	0	0
Holland Rijnland	886	886	0
Totaal	2.071	2.071	0

In 2018 bedroeg het aantal aanmeldingen voor het Crisisinterventieteam 241 en er waren 183 advies- en ondersteuningsaanvragen. Het aantal aanmeldingen bij de Jeugdpreventieteams in 2018 bedroeg 589, er zijn 54 adviezen afgegeven.

3.5.2 Programma Geneeskundige Hulpverlening (GHOR)

Financieel overzicht GHOR (volgens BBV, zonder overhead)

Hieronder is het overzicht van de baten en lasten opgenomen, onderverdeeld naar economische categorieën.

In het overzicht is, conform de nieuwe BBV-regels, de overhead geëlimineerd en in een apart overzicht vermeld. De nieuwe regels zijn van toepassing vanaf het boekjaar 2018.

Het opnemen van de realisatie van het voorgaande boekjaar in het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening is op grond van het BBV niet verplicht. Voor het inzicht in en de analyse van de realisatie, is deze informatie wel opgenomen in het financieel overzicht op basis van integrale kosten, dus zonder dat de overhead uit de baten en lasten van het programma zijn geëlimineerd. Dit overzicht staat in paragraaf 3.6, waarin ook de toelichting op de baten en lasten is opgenomen.

(€1.000)	Realisatie 2018 incl overhead	Overhead	Realisatie 2018 excl overhead	Begroting 2018 na wijziging	Verschil
Salarissen en sociale lasten	1.243	486	757	754	-3
Tijdelijk personeel	272	0	272	270	-2
Overige personeelslasten	30	5	25	43	18
Subtotaal personeelslasten	1.545	491	1.054	1.067	13
Kapitaallasten	69	12	57	57	0
Huisvesting	46	3	43	45	2
Organisatiekosten	323	0	323	363	40
Materialen	2	0	2	3	1
Voorzieningen	0	0	0	0	0
Kosten meldkamer	0	0	0	0	0
Onvoorzien	0	0	0	10	10
Lasten vorig boekjaar	1	0	1	1	0
Subtotaal overige lasten	441	15	426	479	53
Lasten	1.986	506	1.480	1.546	66
Gemeenten BPI/BPK	1.934	0	1.934	1.934	0
Gemeenten overig	-16	0	-16	0	-16
Derden	28	7	21	26	-5
Zorgverzekeraars	0	0	0	0	0
Rijk	0	0	0	0	0
Baten vorig boekjaar	60	6	54	54	0
Baten	2.006	13	1.993	2.014	-21
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	20	-493	513	468	45
Storting reserves	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	16	0	16	0	16
Gerealiseerde resultaat	36	-493	529	468	61

Baten en lasten per taakveld

In de volgende tabel zijn de lasten en baten per taakveld opgenomen.

(€1.000)		Baten	Lasten	Realisatie 2018	Baten	Lasten	Begroting 2018
0.7	Algemene en overige uitkeringen	1.934	0	1.934	1.934	0	1.934
0.8	Overige baten en lasten	0	0	0	0	11	-11
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	59	1.480	-1.421	80	1.535	-1.455
	Subtotaal voor mutatie reserves	1.993	1.480	513	2.014	1.546	468
0.10	Mutaties reserves	16	0	16	0	0	0
	Programma GHOR	2.009	1.480	529	2.014	1.546	468
0.4	Ondersteuning organisatie (overhead)	13	506	-493	10	478	-468
	Programma GHOR plus overhead	2.022	1.986	36	2.024	2.024	0

Baten en lasten na verdeling van overhead over taakvelden

De toerekening van de overhead vindt plaats aan taakveld 1.1 'Crisisbeheersing'. Het saldo bij het taakveld 0.7 'Algemene en overige uitkeringen' is de BPI/BPK.

Hieronder staan de saldi per taakveld na verdeling van de overhead. Het subtotaal voor mutatie reserves sluit aan bij het overzicht waarbij overhead niet is geëlimineerd. Deze staat in paragraaf 3.6.

(€1.000)		Baten	Lasten	Realisatie 2018	Baten	Lasten	Begroting 2018
0.7	Algemene en overige uitkeringen	1.934		1.934	1.934		1.934
0.8	Overige baten en lasten	0	0	0	0	0	0
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	72	1.986	-1.914	90	2.024	-1.934
	Subtotaal voor mutatie reserves	2.006	1.986	20	2.024	2.024	0
0.10	Mutaties reserves	16	0	16	0	0	0
0.4	Ondersteuning organisatie (overhead)	0	0	0	0	0	0
	Programma GHOR plus overhead	2.022	1.986	36	2.024	2.024	0

3.5.3 Programma Regionale Ambulancevoorziening (RAV)

Financieel overzicht RAV (volgens BBV, zonder overhead)

Hieronder is het overzicht van de baten en lasten opgenomen, onderverdeeld naar economische categorieën.

In het overzicht is, conform de nieuwe BBV-regels, de overhead geëlimineerd en in een apart overzicht vermeld. De nieuwe regels zijn van toepassing vanaf het boekjaar 2018.

Het opnemen van de realisatie van het voorgaande boekjaar in het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening is op grond van het BBV niet verplicht. Voor het inzicht in en de analyse van de realisatie, is deze informatie wel opgenomen in het financieel overzicht op basis van integrale kosten, dus zonder dat de overhead uit de baten en lasten van het programma zijn geëlimineerd. Dit overzicht staat in paragraaf 3.6, waarin ook de toelichting op de baten en lasten is opgenomen.

(€1.000)	Realisatie 2018 incl overhead	Overhead	Realisatie 2018 excl overhead	Begroting 2018 na wijziging	Verschil
Salarissen en sociale lasten	18.447	2.212	16.235	16.363	128
Tijdelijk personeel	419	81	338	383	45
Overige personeelslasten	1.303	283	1.020	986	-34
Subtotaal personeelslasten	20.169	2.576	17.593	17.732	139
Kapitaallasten	1.937	177	1.760	1.810	50
Huisvesting	856	0	856	849	-7
Organisatiekosten	2.812	1.254	1.558	1.614	56
Materialen	1.087	0	1.087	1.119	32
Voorzieningen	0	0	0	0	0
Kosten meldkamer	735	0	735	740	5
Onvoorzien	0	0	0	0	0
Lasten vorig boekjaar	8	0	8	0	-8
Subtotaal overige lasten	7.435	1.431	6.004	6.132	128
Lasten	27.604	4.007	23.597	23.864	267
Gemeenten BPI/BPK	0	0	0	0	0
Gemeenten overig	0	0	0	0	0
Derden	247	0	247	401	-154
Zorgverzekeraars	25.566	0	25.566	25.566	0
Rijk	2.077	0	2.077	1.907	170
Baten vorig boekjaar	14	0	14	0	14
Baten	27.904	0	27.904	27.874	30
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	300	-4.007	4.307	4.010	297
Storting reserves	0	0	0	-100	100
Onttrekking reserves	133	0	133	100	33
Gerealiseerde resultaat	433	-4.007	4.440	4.010	430

Baten en lasten per taakveld

In de volgende tabel zijn de lasten en baten per taakveld opgenomen. De financiering van de RAV vindt plaats door de zorgverzekeraars, niet door gemeenten.

(€1.000)		Baten	Lasten	Realisatie 2018	Baten	Lasten	Begroting 2018
0.1	Bestuur	0	18	-18	0	18	-18
5.4	Musea	0	2	-2	0	2	-2
7.1	Volksgezondheid	27.904	23.577	4.327	27.874	23.844	4.030
	Subtotaal voor mutatie reserves	27.904	23.597	4.307	27.874	23.864	4.010
0.10	Mutaties reserves	133	0	133	100	100	0
	Programma RAV	28.037	23.597	4.440	27.974	23.964	4.010
0.4	Ondersteuning organisatie (overhead)	0	4.007	-4.007	0	4.010	-4.010
	Programma RAV plus overhead	28.037	27.604	433	27.974	27.974	0

Baten en lasten na verdeling van overhead over taakvelden

Hieronder staan de saldi per taakveld na verdeling van de overhead. De toerekening van de overhead vindt plaats aan 7.1 'Volksgezondheid'. Taakveld 5.4 betreft het Nationaal Ambulance- en Eerste Hulpmuseum op de Vondellaan in Leiden.

Hieronder staan de saldi per taakveld na verdeling van de overhead. Het subtotaal voor mutatie reserves sluit aan bij het overzicht waarbij overhead niet is geëlimineerd. Deze staat in paragraaf 3.6.

(€1.000)		Baten	Lasten	Realisatie 2018	Baten	Lasten	Begroting 2018
0.1	Bestuur	0	18	-18	0	18	-18
5.4	Musea	0	2	-2	0	2	-2
7.1	Volksgezondheid	27.904	27.584	320	27.874	27.854	20
	Subtotaal voor mutatie reserves	27.904	27.604	300	27.874	27.874	0
0.10	Mutaties reserves	133	0	133	100	100	0
0.4	Ondersteuning organisatie (overhead)	0	0	0	0	0	0
	Programma RAV plus overhead	28.037	27.604	433	27.974	27.974	0

3.5.4 Regionale Dienst Openbare Gezondheidszorg (RDOG) Hollands Midden

Financieel overzicht RDOG Hollands Midden (volgens BBV, overhead apart weergegeven)

Hieronder is het overzicht van de baten en lasten opgenomen, onderverdeeld naar economische categorieën. Het resultaat van de RDOG Hollands Midden is gelijk aan het totaal van de programma's GGD, GHOR en RAV.

In het overzicht is, conform de nieuwe BBV-regels, de overhead geëlimineerd en in een apart overzicht vermeld. De nieuwe regels zijn van toepassing vanaf het boekjaar 2018.

Het opnemen van de realisatie van het voorgaande boekjaar in het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening is op grond van het BBV niet verplicht. Voor het inzicht in en de analyse van de realisatie, is deze informatie wel opgenomen in het financieel overzicht op basis van integrale kosten, dus zonder dat de overhead uit de baten en lasten van het programma zijn geëlimineerd. Dit overzicht staat in paragraaf 3.6.

De toelichting op de overschrijding van de lasten in het kader van begrotingsrechtmatigheid is opgenomen in paragraaf 2.4.6.

(€1.000)	GGD 2018	GHOR 2018	RAV 2018	Overhead 2018	RDOG 2018	Begroting 2018	Verschil
Salarissen en sociale lasten	28.988	757	16.235	9.234	55.214	55.452	238
Tijdelijk personeel	2.442	272	338	709	3.761	3.529	-232
Overige personeelslasten	815	25	1.020	1.070	2.930	2.866	-64
Subtotaal personeelslasten	32.245	1.054	17.593	11.013	61.905	61.847	-58
Kapitaallasten	103	57	1.760	921	2.841	2.847	6
Huisvesting	929	43	856	905	2.733	2.843	110
Organisatiekosten	1.786	323	1.558	3.566	7.233	7.420	187
Materialen	769	2	1.087	13	1.871	1.974	103
Voorzieningen	0	0	0	80	80	80	0
Kosten meldkamer	0	0	735	0	735	740	5
Onvoorzien	0	0	0	0	0	10	10
Lasten vorig boekjaar	369	1	8	66	444	160	-284
Subtotaal overige lasten	3.956	426	6.004	5.551	15.937	16.074	137
Lasten	36.201	1.480	23.597	16.564	77.842	77.921	79
Gemeenten BPI/BPK	26.051	1.934	0	0	27.985	27.985	0
Gemeenten overig	14.511	-16	0	3	14.498	15.609	-1.111
Derden	6.286	21	247	615	7.169	4.249	2.920
Zorgverzekeraars	0	0	25.566	0	25.566	25.566	0
Rijk	2.901	0	2.077	0	4.978	4.780	198
Baten vorig boekjaar	90	54	14	192	350	162	188
Baten	49.839	1.993	27.904	810	80.546	78.351	2.195
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	13.638	513	4.307	-15.754	2.704	430	2.274
Storting reserves	-2.320	0	0	0	-2.320	-530	-1.790
Onttrekking reserves	172	16	133	0	321	100	221
Gerealiseerde resultaat	11.490	529	4.440	-15.754	705	0	705

Toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves

De mutaties in de reserves van de RDOG Hollands Midden is toegelicht in de toelichting op het eigen vermogen in paragraaf 3.4.7.

Apparaatskosten

Apparaatskosten, ofwel organisatiekosten, zijn de noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen), organisatie-, huisvestings-, automatiseringskosten e.d. voor de uitvoering van de organisatorische taken. Apparaatskosten zijn dus alle personele en materiële kosten die verbonden zijn aan het functioneren van de organisatie. Hieronder zijn de apparaatskosten gespecificeerd.

Apparaatskosten Begroting 2018

(€1.000)	GGD 2018	GHOR 2018	RAV 2018	Overhead 2018	RDOG 2018
Salarissen en sociale lasten	-	-	-	9.159	9.159
Tijdelijk personeel	-	-	-	486	486
Overige personeelslasten	-	-	-	931	931
Subtotaal personeelslasten	0	0	0	10.576	10.576
Kapitaallasten	75	57	1.810	905	2.847
Huisvesting	1.024	45	849	925	2.843
Organisatiekosten	2.049	363	1.614	3.394	7.420
Materialen	-	-	-	2	2
Voorzieningen	-	-	-	80	80
Kosten meldkamer	0	0	740	0	740
Onvoorzien	-	-	-	0	0
Lasten vorig boekjaar	-	-	-	29	29
Subtotaal overige lasten	3.148	465	5.013	5.335	13.961
Lasten	3.148	465	5.013	15.911	24.537

Apparaatskosten Realisatie 2018

(€1.000)	GGD 2018	GHOR 2018	RAV 2018	Overhead 2018	RDOG 2018
Salarissen en sociale lasten	-	-	-	9.234	9.234
Tijdelijk personeel	-	-	-	709	709
Overige personeelslasten	-	-	-	1.070	1.070
Subtotaal personeelslasten	0	0	0	11.013	11.013
Kapitaallasten	103	57	1.760	921	2.841
Huisvesting	929	43	856	905	2.733
Organisatiekosten	1.786	323	1.558	3.566	7.233
Materialen	-	-	-	13	13
Voorzieningen	-	-	-	80	80
Kosten meldkamer	0	0	735	0	735
Onvoorzien	-	-	-	0	0
Lasten vorig boekjaar	-	-	-	66	66
Subtotaal overige lasten	2.818	423	4.909	5.551	13.701
Lasten	2.818	423	4.909	16.564	24.714

Apparaatskosten, verschil realisatie en begroting 2018

(€1.000)	GGD 2018	GHOR 2018	RAV 2018	Overhead 2018	RDOG 2018
Salarissen en sociale lasten	-	-	-	-75	-75
Tijdelijk personeel	-	-	-	-223	-223
Overige personeelslasten	-	-	-	-139	-139
Subtotaal personeelslasten	0	0	0	-437	-437
Subtotaal overige lasten	330	42	104	-216	260
Lasten	330	42	104	-653	-177

Beleidsindicatoren

In onderstaande tabel zijn de beleidsindicatoren vermeld, die worden voorgeschreven in de nieuwe BBV-regelgeving. De indicatoren betreffen die van de RDOG Hollands Midden. Het onderscheid GGD-GHOR en RAV is gemaakt, opdat te zien is hoe de door de gemeenten gefinancierde activiteiten zich verhouden tot het totaal van de RDOG Hollands Midden.

Omschrijving	Eenheid	GGD-GHOR	RAV	Realisatie 2018	GGD-GHOR	RAV	Begroting 2018
Inwoners	aantal			779.718			779.718
Apparaatskosten	€1.000	22.138	2.576	24.714	21.931	2.606	24.537
Apparaatskosten per inwoner	€	28,39	3,30	31,70	28,13	3,34	31,47
Bezetting (inclusief inhuur)	fte	535	240	775	526	239	765
Bezetting per 1.000 inwoners	fte	0,69	0,31	0,99	0,67	0,31	0,98
Kosten tijdelijk personeel	€1.000	3.342	419	3.761	3.079	450	3.529
Loonsom (excl. overige personeelslasten)	€1.000	40.109	18.866	58.975	39.955	19.026	58.981
Externe inhuur in % van loonsom	%	8,3%	2,2%	6,4%	7,7%	2,4%	6,0%
Overhead	€1.000	12.557	4.007	16.564	11.901	4.010	15.911
Totale lasten	€1.000	50.238	27.604	77.842	50.047	27.874	77.921
Overhead in % van totale lasten	%	25,0%	14,5%	21,3%	23,8%	14,4%	20,4%

3.5.5 Structureel en incidenteel resultaat

Incidentele baten en lasten

De volgende tabel geeft een samenvattend overzicht van de incidentele baten en lasten.

(€1.000)	Baten	Lasten	Saldo
Groepsvaccinaties zorginstellingen	120	0	120
Storting in de algemene reserve	1.717		1.717
Baten en lasten vorig boekjaar	336	446	-110
GGD	2.173	446	1.727
Onttrekking uit de algemene reserve	0	16	-16
Baten en lasten vorig boekjaar	60	1	59
GHOR	60	17	43
Buitengewone lasten	0	1	-1
Baten en lasten vorig boekjaar	14	8	6
RAV	14	9	5
Subtotaal incidentele baten en incidentele lasten exploitatie	2.247	472	1.775
Storting Algemene reserve GGD	0	1.717	-1.717
Storting Bestemmingsreserve verplichtingen voormalig personeel	0	358	-358
Storting Algemene reserve GHOR	16	0	16
Subtotaal incidentele onttrekkingen en stortingen reserves	16	2.075	-2.059
Totaal incidentele baten en lasten	2.263	2.547	-284

Structurele resultaat

Op grond van voorgaand overzicht zijn het structurele resultaat en de structurele exploitatieruimte als volgt samen te vatten. De bedragen van de verschillende programma's zijn inclusief overhead.

(€1.000)	GGD	GHOR	RAV	RDOG
Structurele resultaat	584	-23	428	989
Incidentele baten en lasten exploitatie	1.727	43	5	1.775
Incidentele onttrekkingen en stortingen reserves	-2.075	16	0	-2.059
Gerealiseerde resultaat	236	36	433	705

De reserve markttaken GGD en de reserve huisvesting RAV worden als structurele reserves aangemerkt. De overige reserves zijn incidentele reserves. Toevoegingen en onttrekkingen aan de incidentele reserves worden gekarakteriseerd als incidentele onttrekkingen en stortingen.

Het gerealiseerde structurele resultaat is €989k. Het programma GGD kent een structureel resultaat van €584k, het programma GHOR -€23k en het programma RAV €428k. Het structurele resultaat is gedefinieerd als het verschil tussen het gerealiseerde resultaat en het incidentele resultaat. Het structurele resultaat is geen indicatie dat er structurele overschotten zijn. Het is het saldo van het gerealiseerde resultaat en het incidentele resultaat, dat vooral is veroorzaakt door incidentele mutaties in de reserves.

(€1.000)	Realisatie 2018		
	Baten	Lasten	Saldo
Structurele baten en lasten	78.299	77.370	929
Incidentele baten en lasten	2.247	472	1.775
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	80.546	77.842	2.704
Structurele mutaties van de reserves	305	245	60
Incidentele mutaties van de reserves	16	2.075	-2.059
Subtotaal mutaties reserves	321	2.320	-1.999
Gerealiseerde structurele resultaat	78.604	77.615	989
Gerealiseerde incidentele resultaat	2.263	2.547	-284
Gerealiseerde resultaat	80.867	80.162	705

Structurele exploitatieruimte

De structurele exploitatieruimte is gelijk aan het gerealiseerde structurele resultaat gedeeld door de totale baten. Deze bedraagt €989k / €80.546k = 1,2%. De structurele baten zijn hoger dan de structurele lasten, waardoor de exploitatie iets flexibeler is dan wanneer de structurele baten en lasten in evenwicht zouden zijn.

(€1.000)	Structurele resultaat	Baten 2018	Structurele exploitatieruimte
Programma GGD	584	50.636	1,2%
Programma GHOR	-23	2.006	-1,1%
Programma's GGD en GHOR	561	52.642	1,1%
Programma RAV	428	27.904	1,5%
RDOG Hollands Midden	989	80.546	1,2%

3.5.6 Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector

Uit hoofde van deze wet wordt de bezoldiging van alle topfunctionarissen verantwoord, ook als de norm niet is overschreden. Van overige medewerkers vindt een vermelding plaats bij overschrijding van de norm.

(€)	2018	2017
dr. J.M.M. de Gouw		
Beloning	145.974	123.225
Belastbare vaste en variabele onkostenvergoeding	4.846	11.974
Voorzieningen van beloningen betaalbaar op termijn	18.892	17.298
Totaal	169.712	152.497
Algemeen bezoldigingsmaximum	189.000	187.000
Functie	Algemeen directeur	Algemeen directeur
Duur van het dienstverband	01-01 t/m 31-12	01-01 t/m 31-12
Omvang van het dienstverband	1.0 fte	1.0 fte
Dienstbetrekking?	ja	ja
Beloning in het voorgaande jaar	152.497	149.777
Motivering overschrijding maximale bezoldigingsnorm	Niet overschreden	Niet overschreden

De beloning van de directie is gebaseerd op schaal 17 van de gemeentelijke cao. De heer De Gouw bekleedt vanaf 6 juli 2016 tevens de functie van Directeur Publieke Gezondheid (DPG).

Bestuursleden

Leden van het Algemeen Bestuur en Dagelijks Bestuur ontvangen geen beloning voor hun bestuurslidmaatschap.

Hierna zijn de bestuursleden van de RDOG Hollands Midden genoemd. Het jaar betreft het jaar van aantreden als bestuurslid. Daarnaast is aangegeven of de betreffende persoon lid is van het Algemeen Bestuur (AB), Dagelijks Bestuur (DB) of de Auditcommissie (AC). De voorzitter van het AB en DB is mevrouw M.M. Damen.

Naam	Functie	Jaar	Lid AB	Lid DB	Lid AC
Mw. E.G.E.M. Bloemen	Burgemeester Zoeterwoude	2006	X	X	
Mw. M.J. Fles	Wethouder Noordwijk	2014	X		
Dhr. A. Gotink	Wethouder Noordwijkerhout	2014	X		
Dhr. J.A. de Jager	Wethouder Alphen aan den Rijn	2014	X	X	
Mw. C. Dijkstra	Wethouder Gouda	2016	X	X	
Dhr. D. de Haas	Wethouder Zuidplas	2016	X		
Mw. L. Sleenwenhoek	Wethouder Krimpenerwaard	2016	X	X	X
Dhr. F.Q.A. van Trigt	Wethouder Hillegom	2016	X		
Dhr. N. Mol	Wethouder Voorschoten	2017	X	X	
Mw. A. Beekhuizen	Wethouder Leiderdorp	2018	X		
Mw. C. Breuer	Burgemeester Teylingen	2018	X		
Mw. M.M. Damen	Wethouder Leiden	2018	X	X	
Mw. J. Langeveld	Wethouder Lisse	2018	X		
Dhr. H.J.T. Nieuwenhuis	Wethouder Oegstgeest	2018	X		
Dhr. C. Oskam	Wethouder Bodegraven-Reeuwijk	2018	X		X
Mw. C. van Starckenburg	Wethouder Katwijk	2018	X		X
Mw. J.L. van der Wal - Hortensius	Wethouder Waddinxveen	2018	X		
Mw. P.C. van der Wereld - Verkerk	Wethouder Kaag en Braassem	2018	X		
Mw. B.M.J. Wolters	Wethouder Nieuwkoop	2018	X		

De volgende tabel vermeldt de in 2018 afgetreden leden van het Algemeen Bestuur.

Naam	Functie	Jaar	Lid AB	Lid DB	Lid AC
Mw. R. van Gelderen	Wethouder Leiden	2010	X	X	
Dhr. I.G. Mostert	Wethouder Katwijk	2010	X		
Dhr. A.L. van Kempen	Wethouder Teylingen	2014	X		X
Mw. J.M. Nieboer-Buitinga	Wethouder Waddinxveen	2014	X		
Mw. J.W.M. Pietersen	Wethouder Nieuwkoop	2014	X		
Dhr. A.D. de Roon	Wethouder Lisse	2014	X	X	
Dhr. F.M. Schoonderwoerd	Wethouder Kaag en Braassem	2014	X		
Mw. L. Leijendekkers	Wethouder Bodegraven-Reeuwijk	2015	X	X	
Dhr. J. Gardeniers	Wethouder Leiderdorp	2016	X		X
Dhr. J.J.G.M. Roeffen	Wethouder Oegstgeest	2017	X		

3.6 Financieel overzicht per programma inclusief overhead (integrale kosten)

Voor het inzicht in en de analyse van de realisatie per programma, is in deze paragraaf informatie opgenomen op basis van integrale kosten, dus zonder de overhead uit de baten en lasten van het programma te elimineren.

Financieel overzicht GGD (inclusief overhead)

Onderstaand cijferoverzicht bevat de baten en lasten van het programma GGD inclusief overhead. Hierdoor is een vergelijking met voorgaande jaren mogelijk en zijn de integrale kosten per programma zichtbaar gemaakt.

(€1.000)	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Realisatie 2017	Realisatie 2018	Begroting 2018 ¹⁰	Vershil
Salarissen en sociale lasten	28.760	31.527	33.712	35.524	35.668	144
Tijdelijk personeel	827	2.078	3.004	3.070	2.809	-261
Overige personeelslasten	812	1.601	1540	1.597	1.511	-86
Subtotaal personeelslasten	30.399	35.206	38.256	40.191	39.988	-203
Kapitaallasten	891	725	744	835	787	-48
Huisvesting	1.754	1.891	1.893	1.831	1.945	114
Organisatiekosten	4.902	5.250	4.822	4.098	4.212	114
Materialen	495	640	427	782	852	70
Voorzieningen	146	80	57	80	80	0
Kosten meldkamer	0	0	0	0	0	0
Onvoorzien	0	0	0	0	0	0
Lasten vorig boekjaar	345	181	259	435	159	-276
Subtotaal overige lasten	8.533	8.767	8.202	8.061	8.035	-26
Lasten	38.932	43.973	46.458	48.252	48.023	-229
Gemeenten BPI/BPK	23.681	23.351	24.939	26.051	26.051	0
Gemeenten overig	10.710	12.230	14.457	14.514	15.609	-1.095
Derden	5.078	5.816	5.390	6.894	3.818	3.076
Zorgverzekeraars	0	0	0	0	0	0
Rijk	583	598	678	2.901	2.873	28
Baten vorig boekjaar	320	448	202	276	102	174
Baten	40.372	42.443	45.666	50.636	48.453	2.183
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	1.440	-1.530	-792	2.384	430	1.954
Storting reserves	-405	-79	-87	-2.320	-430	-1.890
Onttrekking reserves	344	1.554	884	172	0	172
Gerealiseerde resultaat	1.379	-55	5	236	0	236

¹⁰ De begroting 2018 betreft de 2^e begrotingswijziging 2018, vastgesteld door het Algemeen Bestuur op 31 oktober 2018.

Toelichting

De toelichting begrotingswijzigingen en de oorzaak van het verschil met de uiteindelijke realisatie worden hieronder toegelicht in samenhang met het hiervoor vermelde inzake de realisatie van de activiteiten.

Het gerealiseerde saldo van baten en lasten is €1.954 hoger dan de laatste begrotingswijziging, wat vooral is veroorzaakt door de bijstorting in de reserves door gemeenten van €1.717k.

In de vergelijkende cijfers van 2017 zijn de opbrengsten voor het Rijksvaccinatieprogramma (€1.320k) verantwoord onder opbrengsten derden in plaats van opbrengsten Rijk. In 2018 zijn deze opbrengsten (€1.547k) wel opgenomen in de opbrengsten Rijk.

In de volgende tabel is het verschil tussen de begroting 2018 en de jaarrekening 2018 nader toegelicht.

Omschrijving	Personeels- lasten	Overige lasten	Baten	Reserves	Vershil
Vacatures SMA- en forensische artsen extra inhuur	131				131
Inhuur uitzendkrachten Veilig Thuis	-261				-261
Lagere scholingskosten/reiskosten	-73				-73
Huurkosten CJG locaties		114			114
Lasten vorig boekjaar/overige posten		-140			-140
Extra inkomsten PZJ/ AGZ			264		264
Lasten vorig boekjaar/overige posten			202		202
Bijstorting door gemeenten in de reserves			1.717	-1.717	0
Storting reserve verplichtingen voormalig personeel				-1	-1
Totaal	-203	-26	2.183	-1.718	236

De GGD laat een onderbezetting zien in eigen personeel vanwege de moeite om vacatures binnen de Veilig Thuis snel op te vullen. Om de groei in extra meldingen en adviezen op te vangen, de opgelopen doorlooptijd van deze meldingen en adviezen te verlagen en de voorbereiding invoering verscherping meldcode huiselijk geweld per 1 januari 2019 te accommoderen is er extra tijdelijk personeel ingehuurd. De salarissen en sociale lasten komen €131k lager uit dan begroot. Dit is te wijten aan de genoemde onderbezetting. De kosten van tijdelijk personeel zijn 261k hoger dan begroot, wat vooral wordt veroorzaakt door Maatschappelijke zorg en Veilig Thuis (MZVT) en een voor deel door extra inhuur bij de Publieke Zorg voor de Jeugd (PZJ) en Algemene GezondheidsZorg (AGZ) als gevolg van extra inkomsten in de laatste vier maanden.

De begrote overige personeelslasten bevat o.a. scholingskosten, reiskosten, werving en selectie en arbokosten. Deze post is €73k hoger door een stijging van de kosten werving en selectie en de arbokosten.

De huisvestigingskosten zijn €114k lager dan begroot. Het verschil zit in de afrekening CJG met gemeenten doordat er minder huurkosten doorbelast zijn vanuit de gemeenten.

De lasten voorgaande boekjaren en overige posten zijn €140k hoger dan begroot. In het 4e kwartaal zijn er met verschillende partijen besluiten genomen over facturen uit voorgaande boekjaren. Daarnaast zijn er facturen verwerkt voor bijdrage derden ABR Antibiotica resistentie (ABR). De saldo's van de subsidie ABR worden verwerkt bij bekleemde projectgelden. De inkomsten zijn verwerkt bij de rubriek 'Rijk'. De wijziging in de extra personeelslasten door meer werkzaamheden markttaken en aanvullende diensten worden gecompenseerd door het realiseren van extra inkomsten van €264k, waaronder extra inkomsten sociale medische advisering (SMA) en extra aanvullende diensten van PZJ in schil 3. In het 4e kwartaal zijn besluiten genomen naar overleg met diverse partijen om hun vorderingen vrij te laten vallen uit voorgaande boekjaren. Deze posten zijn verwerkt bij baten vorig boekjaar.

De grootste wijziging van €2.812k in de economische categorieën 'Gemeenten overig' en 'Derden' wordt veroorzaakt dat een gedeelte van de subsidie VT van gemeente Leiden loopt via Holland Rijnland. Dit was echter begroot als opbrengsten 'Gemeenten overig'. Dit speelt ook bij de inkomsten van PZJ voor het sociaal team Gouda, verslavingspreventie Katwijk en JGT. Daarnaast heeft een bijstorting door de gemeenten in de reserves plaatsgevonden van €1.717k. Daardoor resteert een verschil van €1.095k in de categorie 'Gemeenten overig'.

Financieel overzicht GHOR (inclusief overhead)

Onderstaand cijferoverzicht bevat de baten en lasten van het programma GHOR inclusief overhead. Hierdoor is een vergelijking met voorgaande jaren mogelijk en zijn de integrale kosten per programma zichtbaar gemaakt.

(€1.000)	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Realisatie 2017	Realisatie 2018	Begroting 2018	Verschil
Salarissen en sociale lasten	927	1.148	1.188	1.243	1.208	-35
Tijdelijk personeel	384	110	25	272	270	-2
Overige personeelslasten	25	42	13	30	43	13
Subtotaal personeelslasten	1.336	1.300	1.226	1.545	1.521	-24
Kapitaallasten	36	52	51	69	69	0
Huisvesting	48	49	54	46	49	3
Organisatiekosten	442	521	606	323	371	48
Materialen	24	2	14	2	3	1
Voorzieningen	0	0	0	0	0	0
Kosten meldkamer	0	0	0	0	0	0
Onvoorzien	0	0	0	0	10	10
Lasten vorig boekjaar	9	32	22	1	1	0
Subtotaal overige lasten	559	656	747	441	503	62
Lasten	1.895	1.956	1.973	1.986	2.024	38
	1866					
Gemeenten BPI/BPK		1.871	1.898	1.934	1.934	0
Gemeenten overig	0	0	0	-16	0	-16
Derden	30	17	22	28	30	-2
Zorgverzekeraars	0	0	0	0	0	0
Rijk	0	0	0	0	0	0
Baten vorig boekjaar	32	54	40	60	60	0
Baten	1.928	1.942	1.960	2.006	2.024	-18
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	33	-14	-13	20	0	20
Storting reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	13	47	29	16	0	16
Gerealiseerde resultaat	46	33	16	36	0	36

Toelichting

De toelichting begrotingswijzigingen en de oorzaak van het verschil met de uiteindelijke realisatie worden hieronder toegelicht in samenhang met het hiervoor vermelde inzake de realisatie van de activiteiten.

Het gerealiseerde saldo van baten en lasten is €20k hoger dan de laatste begrotingswijziging.

Salariskosten komen hoger uit dan begroot door uitbetaling uitstaand verlof van medewerkers. Extra begeleiding voor informatiemanagement voor de overgang naar het werken in de Cloud is tevens doorbelast. Kosten voor scholing zijn lager dan geraamd door de focus in 2018 op teamtrainingen gericht op organisatie-ontwikkeling. Hierdoor zijn minder kosten gemaakt voor individuele opleidingen dan begroot.

Het voordeel op de organisatiekosten is met name veroorzaakt door lagere uitgaven voor het opleiden, trainen en oefenen van crisisfunctionarissen GHOR. Dit is deels veroorzaakt door enkele langdurige zieke OvDG'en die daardoor minder getraind hebben. In 2018 heeft Veiligheidsregio Hollands Midden in de multidisciplinaire OTO jaarkalender onderwerpen beoefend die goed aansloten bij de OTO-behoefte van GHOR, waardoor GHOR minder aanvullende trainingen hoefde te organiseren.

De onttrekking aan de reserves van €16k heeft plaatsgevonden conform het besluit van het Algemeen Bestuur op 28 maart 2018.

Financieel overzicht RAV (inclusief overhead)

Onderstaand cijferoverzicht bevat de baten en lasten van het programma RAV inclusief overhead. Hierdoor is een vergelijking met voorgaande jaren mogelijk en zijn de integrale kosten per programma zichtbaar gemaakt.

(€1.000)	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Realisatie 2017	Realisatie 2018	Begroting 2018	Vershil
Salarissen en sociale lasten	16.025	16.647	17.834	18.447	18.576	129
Tijdelijk personeel	931	1.050	330	419	450	31
Overige personeelslasten	730	1.570	1.462	1.303	1.312	9
Subtotaal personeelslasten	17.686	19.267	19.626	20.169	20.338	169
Kapitaallasten	1.899	1.862	1.764	1.937	1.991	54
Huisvesting	813	867	790	856	849	-7
Organisatiekosten	1.809	1.942	2.363	2.812	2.837	25
Materialen	923	962	1031	1.087	1.119	32
Voorzieningen	0	0	0	0	0	0
Kosten meldkamer	2.033	953	874	735	740	5
Onvoorzien	274	0	0	0	0	0
Lasten vorig boekjaar	0	57	15	8	0	-8
Subtotaal overige lasten	7.751	6.643	6.837	7.435	7.536	101
Lasten	25.437	25.910	26.463	27.604	27.874	270
Gemeenten BPI/BPK	0	0	0	0	0	0
Gemeenten overig	0	0	0	0	0	0
Derden	468	220	194	247	401	-154
Zorgverzekeraars	21.817	22.123	23.458	25.566	25.566	0
Rijk	1.890	1.947	2.241	2.077	1.907	170
Baten vorig boekjaar	63	104	185	14	0	14
Baten	24.238	24.394	26.078	27.904	27.874	30
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	-1.199	-1.516	-385	300	0	300
Storting reserves	0	0	0	0	-100	100
Onttrekking reserves	16	1.102	213	133	100	33
Gerealiseerde resultaat	-1.183	-414	-172	433	0	433

Toelichting

De toelichting begrotingswijzigingen en de oorzaak van het verschil met de uiteindelijke realisatie worden hieronder toegelicht in samenhang met het hiervoor vermelde inzake de realisatie van de activiteiten.

Het gerealiseerde saldo van baten en lasten is €300k hoger dan de laatste begrotingswijziging.

De lasten van de RAV zijn €270k lager dan vermeld in de laatste begrotingswijziging. In de realisatie is de interne facturatie à €200k geëlimineerd terwijl dit in de begrotingswijziging niet op deze wijze is verwerkt. Dit heeft met name een positief effect op de salarissen en sociale lasten en organisatiekosten. Verder heeft met name een latere levering van 2 zorgambulances gezorgd voor lagere kapitaallasten. De zorgambulances worden in het 2^e kwartaal van 2019 verwacht.

De baten van de RAV zijn in lijn met de begroting na wijziging. Echter in de realisatie is een interne facturatie geëlimineerd terwijl dit in de begrotingswijziging niet op deze wijze is verwerkt. Dit zorgt derhalve voor de €154k lagere baten onder de categorie 'Derden'. Met name de hoger dan verwachte vergoeding van VWS voor de gemaakte kosten in het kader van de FLO-regeling zorgen voor het hogere resultaat bij het programma RAV.

Financieel overzicht RDOG Hollands Midden (inclusief overhead)

Onderstaand cijferoverzicht bevat de baten en lasten van de RDOG Hollands Midden inclusief overhead.

(€1.000)	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Realisatie 2017	Realisatie 2018	Begroting 2018	Verschil
Salarissen en sociale lasten	45.712	49.322	52.734	55.214	55.452	238
Tijdelijk personeel	2.142	3.238	3.359	3.761	3.529	-232
Overige personeelslasten	1.567	3.213	3.015	2.930	2.866	-64
Subtotaal personeelslasten	49.421	55.773	59.108	61.905	61.847	-58
Kapitaallasten	2.826	2.639	2.559	2.841	2.847	6
Huisvesting	2.615	2.807	2.737	2.733	2.843	110
Organisatiekosten	7.153	7.713	7.791	7.233	7.420	187
Materialen	1.442	1.604	1.472	1.871	1.974	103
Voorzieningen	146	80	57	80	80	0
Kosten meldkamer	2.033	953	874	735	740	5
Onvoorzien	274	0	0	0	10	10
Lasten vorig boekjaar	354	270	296	444	160	-284
Subtotaal overige lasten	16.843	16.066	15.786	15.937	16.074	137
Lasten	66.264	71.839	74.894	77.842	77.921	79
Gemeenten BPI/BPK	25.547	25.222	26.837	27.985	27.985	0
Gemeenten overig	10.710	12.230	14.457	14.498	15.609	-1.111
Derden	5.576	6.053	5.606	7.169	4.249	2.920
Zorgverzekeraars	21.817	22.123	23.458	25.566	25.566	0
Rijk	2.473	2.545	2.919	4.978	4.780	198
Baten vorig boekjaar	415	606	427	350	162	188
Baten	66.538	68.779	73.704	80.546	78.351	2.195
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	274	-3.060	-1.190	2.704	430	2.274
Storting reserves	-405	-79	-87	-2.320	-530	-1.790
Onttrekking reserves	373	2.703	1.126	321	100	221
Gerealiseerde resultaat	242	-436	-151	705	0	705

Toelichting

De toelichting begrotingswijzigingen en de oorzaak van het verschil met de uiteindelijke realisatie worden hieronder toegelicht in samenhang met het hiervoor vermelde inzake de realisatie van de activiteiten.

Het gerealiseerde saldo van baten en lasten is €2.274k hoger dan de laatste begrotingswijziging. Dit betreft de GGD (€1.954), GHOR (€20k) en de RAV (€300k).

Toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves

De mutaties in de reserves van de RDOG Hollands Midden toegelicht in de toelichting op het eigen vermogen in paragraaf 3.4.7.

4 Bijlagen

4.1 Controleverklaring

Publieke Sector Accountants B.V.
 Jan Sluijtersstraat 21
 3059 VC Rotterdam
www.publiekesectoraccountants.nl
info@psa-rs.nl

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan het algemeen bestuur van de Gemeenschappelijke regeling RDOG Hollands Midden te Leiden

VERKLARING OVER DE IN DE JAARSTUKKEN OPGENOMEN JAARREKENING 2018

Ons oordeel

Wij hebben de in de jaarstukken 2018 opgenomen jaarrekening 2018 van de Gemeenschappelijke regeling RDOG Hollands Midden te Leiden gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- Geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2018 als van de activa en passiva van de Gemeenschappelijke regeling RDOG Hollands Midden op 31 december 2018 in overeenstemming met het besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (Bbv) en de bepalingen van de WNT.
- Zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2018 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder verordeningen van de gemeenschappelijke regeling, zoals opgenomen in het door het algemeen bestuur op 28 maart 2018 vastgestelde normenkader 2018.

De jaarrekening bestaat uit:

- De balans per 31 december 2018.
- Het overzicht van baten en lasten over 2018.
- De toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het normenkader 2018 zoals is vastgesteld door het algemeen bestuur op 28 maart 2018 en de Regeling Controleprotocol WNT 2018. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de Gemeenschappelijke regeling RDOG Hollands Midden zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 801.620. De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 2, lid 1 Bado.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado. Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in de Regeling Controleprotocol WNT 2018.

Wij rapporteren tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de materialiteit alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve of WNT-redenen relevant zijn.

VERKLARING OVER DE IN DE JAARSTUKKEN OPGENOMEN ANDERE INFORMATIE

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvatten de jaarstukken andere informatie, die bestaat uit:

- De inleiding.
- Het jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen.
- De overige gegevens.
- Overige toelichtingen op de jaarrekening.
- De bijlagen.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- Met de jaarrekening verenigbaar is zoals bedoeld in artikel 213 lid 3 sub d Gemeentewet en geen materiële afwijkingen bevat.
- Alle informatie bevat die op grond van het Bbv is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de voor de gemeenschappelijke regeling van toepassing zijnde vereisten in de Gemeentewet en aan de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag, de overige gegevens en de overige toelichtingen op de jaarrekening in overeenstemming met het Bbv.

BESCHRIJVING VAN VERANTWOORDELIJKHEDEN MET BETREKKING TOT DE JAARREKENING

Verantwoordelijkheden van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur voor de jaarrekening

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het Bbv. Het dagelijks bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder verordeningen van de gemeenschappelijke regeling, zoals opgenomen in het normenkader, zoals is vastgesteld door het algemeen bestuur op 28 maart 2018.

In dit kader is het dagelijks bestuur tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het dagelijks bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Het algemeen bestuur is als kaderstellend en controlerend orgaan op grond van de Wet gemeenschappelijke regelingen verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de gemeenschappelijke regeling.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, het normenkader 2018, zoals is vastgesteld door het algemeen bestuur op 28 maart 2018 en de Regeling Controleprotocol WNT 2018, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude dan wel het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeenschappelijke regeling.

- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het dagelijks bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.
- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met het algemeen bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Rotterdam, 14 maart 2019

Publieke Sector Accountants B.V.

Was getekend:

W. Kalkman RA

4.2 Vaststelling door het Algemeen Bestuur

Het Algemeen Bestuur van de RDOG Hollands Midden,
gelet op het bepaalde in artikel 28, lid 2 van de gemeenschappelijke regeling,
gezien het voorstel van het Dagelijks Bestuur RDOG Hollands Midden
besluit vast te stellen de:

Jaarstukken 2018 RDOG Hollands Midden

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van het Algemeen Bestuur, gehouden op woensdag 27 maart 2019.

Was getekend:

M.M. Damen
Voorzitter

Was getekend:

J.M.M. de Gouw
Secretaris

4.3 Resultaatbestemming

Het Algemeen Bestuur heeft op 27 maart 2019 besloten om de algemene reserve GHOR te verlagen met €16k ten gunste van de bestemmingsreserve OvDG, en over te gaan tot een bijstorting van het onverdeeld gerealiseerde resultaat in de reserves. Onderstaand overzicht specificeert de uitkomsten van deze besluiten.

(€1.000)	31-12-2018	Mutaties	Resultaat	01-01-2019
Algemene reserve GGD	1.910	0	236	2.146
Algemene reserve GHOR	110	-16	0	94
Reserve aanvaardbare kosten RAV	69	0	433	502
Algemene reserve	2.089	-16	669	2.742
Reserve verplichtingen voormalig personeel	358	0	0	358
Reserve markttaken GGD	283	0	0	283
Reserve OvDG	77	16	36	129
Reserve huisvesting RAV	115	0	0	115
Bestemmingsreserves	833	16	36	885
Subtotaal	2.922	0	705	3.627
Onverdeeld gerealiseerde resultaat	705	0	-705	0
Eigen vermogen	3.627	0	0	3.627
GGD				2.787
GHOR				223
RAV				617
Eigen vermogen				3.627

Dit overzicht is een weergave van besluitvorming na het opstellen van de jaarrekening. Het is daarom geen onderdeel van de jaarrekening 2018 en op dit overzicht is geen accountantscontrole toegepast.